

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJA

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJAS
2013.
GADA UN
DARBA
PĀRSKATS

MISIJA

Efektīvi regulēt un pārraudzīt finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību, veicināt finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti, konkurētspēju un attīstību, kā arī ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību.

VĪZIJA

Uz klientu orientēta un proaktīva, kā arī viena no savā darbībā efektīvākajām, elastīgākajām un dinamiskākajām finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības institūcijām Ziemeļeiropas un Baltijas reģiona valstīs, kas nodrošina augstu standartu ievērošanu finanšu pakalpojumu jomā un veicina finanšu un kapitāla tirgus attīstību Latvijā.

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas kolektīvs

SATURS

► IEVADS	3	GARANTIJU SISTĒMA.....	45
PRIEKŠSĒDĒTĀJA UZRUNA	4	Noguldījumu garantiju fonds	45
PADOMES ZIŅOJUMS	7	Apdrošināto aizsardzības fonds	48
FKTK DARBĪBAS STRATĒGIJA	9	Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība	50
► FKTK DARBĪBA 2013. GADĀ	10	Finanšu stabilitātes nodevas administrēšana	50
UZRAUDZĪBA	11	SADARBĪBA.....	51
Uzraudzības principi	11	Starpinstitūciju sadarbība nacionālajā līmenī	51
Gatavošanās dalībai vienotajā uzraudzības mehānismā	11	Starptautiskā sadarbība	52
Banku sektors	12	KLIENTU AIZSARDZĪBA	56
Apdrošināšanas sektors	20	KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU.	
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	23	KLIENTU IZGLĪTOŠANA	57
Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes	24	Finanšu pratības virziena attīstība	57
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu fondi	25	► FKTK PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA.....	60
Valsts fondēto pensiju shēma	27	PERSONĀLA POLITIKA.....	61
Privātie pensiju fondi	28	FKTK struktūra	64
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji	30	FKTK darbības finansiālais nodrošinājums	64
Finanšu instrumentu tirgus	31	IEKŠĒJAIS AUDITS UN KVALITĀTES VADĪBA	70
Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība	32		
Noziedīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana	32		
LAS „Latvijas Krājbanka” administratora darbības uzraudzība 2013. gadā	33		
LICENCĒŠANA.....	34		
NORMATĪVO AKTU IZSTRĀDE	36		
Nacionālā likumdošana	36		
2013. gadā pieņemtie ES normatīvie akti ...	39		
Priekšlikumi, kurus EK publiskoja 2013. gadā	41		
Priekšlikumi, kuru apspriešana turpinājās no 2012. gada	43		
Plānotās ES iniciatīvas 2014. gadā	45		

IEVADS

PRIEKŠSĒDĒTĀJA UZRUNA

2013. gads — līdzsvarota attīstība un eiro izaicinājumi

Latvijas ekonomika turpina augt, kas labvēlīgi ietekmēja Latvijas finanšu sektora attīstību 2013. gadā un ļauj izteikt pozitīvas prognozes arī šogad. Tomēr ārējie riski un situācijas nestabilitāte gada sākumā Ukrainas un Krievijas konflikta dēļ turpmāko izaugsmi liek vērtēt piesardzīgi.

2013. gads finanšu sektorā aizritēja mērenas attīstības zīmē, turpinot stabilizēties tirgus dalībnieku galvenajiem darbības rādītājiem. Par to liecina vairākas tendences: saglabājās augsts banku sektora kapitalizācijas un likviditātes līmenis, uzlabojās banku sektora peļnītspēja un kredītu kvalitāte, samazinājās banku kredītportfeļa sarukuma temps. Arī apdrošinātāju kopējais parakstīto prēmiju apmērs 2013. gadā tuvojās pirmskrīzes līmenim. Pagājušais gads bijis veiksmīgs arī valsts fondētājiem un privātajiem pensiju fondiem.

Ja salīdzinām noskaņojumu finanšu tirgos 2012. gadā, kad sāku vadīt Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (turpmāk – FKTK), un 2014. gadā, pat neskatoties uz pašreizējiem mainīgajiem ārējiem apstākļiem, prognozes par tirgus attīstību ir cerīgākas. Lai arī pasaulē dažu valstu ekonomikas pēc krīzes joprojām pūlas sasniegt sabalansētu izaugsmi, kopumā globālā ekonomika uzrāda atkopšanās pazīmes. Labā ziņa ir tāda, ka ne tikai pasaulē, bet arī Latvijā pakāpeniski turpina atjaunoties iedzīvotāju uzticēšanās finanšu sektoram. Tomēr klientu paradumi mainās, aizvien biežāk dodot priekšroku sadarbībai ne tikai ar vienu, bet vairākiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem. Arī straujā tehnoloģiju attīstība un plašāka elektronisko kanālu lietošana banku pakalpojumiem mudina tirgus dalībniekus pārskatīt līdzšinējos sadarbības modeļus, liekot lielāku uzsvāru uz labu attiecību veidošanu un mūsdienīgu pakalpojumu piedāvājumu. Patērētājiem nezaudē aktualitāti arī skaidri definēta un saprotama cenu politika, it īpaši banku pakalpojumiem.

2013. gads eiro zīmē

Nepārprotami, ka 2013. gada lielākais un darbietilpīgākais valsts līmeņa projekts finanšu sektorā bija eiro ieviešana, kas, ņemot vērā ieguldītos resursus un laicīgu plānošanu, teicami izdevās, nodrošinot iedzīvotājiem ērtu, vienkāršu un saprotamu nacionālās valūtas nomaiņu. Viens no galvenajiem iedzīvotāju ieguvumiem no eiro ieviešanas ir valūtas konvertāciju izmaksu samazinājums, jo ~86% Latvijas kredītņēmēju parādsaistības bija eiro. Banku klienti noteikti izjūt, ka līdz ar Latvijas iestāšanos eirozonā ir lētāki pārrobežu maksājumi. Euro ieviešana veicināja strauju rezidentu noguldījumu pieaugumu, ko var raksturot kā straujāko kāpumu pēc krīzes – 13.3% gadā. Decembrī pat tika sasniegts vēsturiski straujākais mēneša pieaugums rezidentu noguldījumiem – ~478 milj. latu (~680 milj. eiro). Euro ieviešana ietekmēs tirgus dalībnieku darbību arī 2014. gadā, liekot gan finanšu iestādēm, gan iedzīvotājiem pielāgoties jaunajiem biznesa apstākļiem eirozonā, lai pilnībā izmantotu jaunās valūtas priekšrocības.

Spēcīgāko tirgus dalībnieku nostiprināšanās

Pagājušajā gadā turpinājās banku sektora konsolidācija. 2013. gadā dažādu iemeslu dēļ kopumā trīs bankas pēc savas iniciatīvas pārtraukušas vai reorganizējušas savu darbību (AS „GE Money Bank”, AS „UniCredit Bank”, VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka”), kas, jāatzīst, kaut kādā mērā sašaurina pakalpojumu pieejamību un dažādību tirgū. Pērn anulēta licence ilggadējam apdrošināšanas tirgus dalībniekam – AS „Balva”.

Latvijas salīdzināšana ar Kipru – nepamatots mīts

Pagājušajā gadā Latvijas vārdu daudzkārt cilāja saistībā ar notikumiem Kipras finanšu sektorā – gan dažādi starptautiskie un vietējie eksperti, gan arī mediji izteica savas prognozes, kā tas ietekmēs banku sektoru un nerezidentu noguldījumu

apjomu, kas veido aptuveni pusi no kopējiem banku piesaistītajiem noguldījumiem. Jāuzsver, ka šajā diskusijā ir apstiprinājusies FKTK iepriekš paustā prognoze, ka notikumi Kipras banku sektorā neietekmēs strauju nerezidentu noguldījumu pieplūdi Latvijā – to pieauguma temps gada beigās samazinājās līdz 6.3%. Tam galvenie priekšnoteikumi – stingras prasības bankām, kas piesaista ārvalstu klientu noguldījumus. Saistībā ar situāciju Kiprā FKTK aicināja Latvijas bankas fokusēties uz klientu bāzes uzlabošanu un finanšu plūsmu kvalitātes izvērtēšanu.

Kopējais noguldījumu apjoms Latvijas bankās 2013. gada beigās sasniedza 19.5 mljrd. eiro – no tiem rezidentu noguldījumi veidoja 10.28 mljrd. eiro un nerezidentu noguldījumi – 9.23 mljrd. eiro.

Vienota banku uzraudzība ES līmenī

Viens no nozīmīgākajiem notikumiem finanšu sektora uzraudzības jomā pērn bija jauna banku uzraudzības modeļa apstiprināšana Eiropas līmenī, kas paredz piešķirt plašākas pilnvaras Eiropas Centrālajai bankai (turpmāk – ECB). ECB uzraudzīs aptuveni 130 bankas jeb 85% no eirozonas banku aktīviem ciešā sadarbībā ar nacionālajiem uzraugiem. Tas tiek darīts, lai izveidotu vienotu banku uzraudzību Eiropas Savienībā (turpmāk – ES), kas stiprinātu finanšu stabilitāti un paplašinātu banku sektora pārraudzību. 2014. gada 4. novembrī vienotajam uzraudzības mehānismam jāsāk pilnībā darboties. Arī Latvija līdz ar iestāšanos eirozonā automātiski pievienojas vienotajam banku uzraudzības mehānismam. Tas nozīmē, ka šogad rudenī ECB sadarbībā ar FKTK sāks uzraudzīt trīs pēc aktīviem lielākās Latvijas bankas – „Swedbank” AS, AS „SEB banka”, ABLV Bank, AS, kas veido 44% no kopējiem Latvijas banku aktīviem.

Regulējuma pilnveide un uzraudzības stiprināšana

Jāuzsver, ka 2013. gadā turpinājās būtiska finanšu sektora regulējuma reforma. Eiropas Parlaments un Padome pieņēma direktīvu un regulu (CRDIV/CRR) par prudenciālajām

UZRAUDZĪBAS JOMĀ
2014. GADS IEVIESĪS
BŪTISKAS IZMAIŅAS –
ECB SĀKS UZRAUDZĪT
EIROZONAS LIELĀKĀS
BANKAS CIEŠĀ SADARBĪBĀ
AR NACIONĀLAJĀM
UZRAUGIEM.

prasībām kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ieviešot ES likumos starptautisko banku uzraudzības standartu *Basel 3*. Šīs prasības tiek pārņemtas arī nacionālajā līmenī, veicot apjomīgus grozījumus Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā, kā arī vairākos pakārtotajos tiesību aktos.

Līdz ar CRDIV ieviešanu FKTK būs atbildīga par vairāku jauno makroprudenciālo instrumentu izmantošanu, kas veicinās finanšu stabilitāti un stiprinās banku sektora izturību krīzes situācijās. Nepārprotami makroprudenciālā uzraudzība ir viena no stratēģiskajām jomām, kura tuvākajā nākotnē FKTK ir jāstiprina. Analīzi, uz kā pamata pieņemsim lēmumus par makroprudenciālo instrumentu piemērošanu, izstrādāsim ciešā sadarbībā ar Latvijas Banku.

Ko varam gaidīt 2014. gadā?

Šis gads ieies vēsturē ne tikai kā eiro gads, bet arī pārmaiņu gads. Arī uzraudzības jomā 2014. gads banku savienības un tās pirmā soļa, vienotā

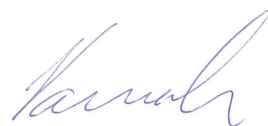
uzraudzības mehānisma, izveides dēļ ieviesīs zināmas izmaiņas. Paredzam, ka FKTK darba apjoms uzraudzības modeļa maiņas dēļ nesamazināsies, bet pretēji – varētu pieaugt. Izaicinājumiem bagāts būs tieši pārejas posms, kad pirmie celmi jālauž ne tikai ECB, bet mums jāiemācās sadarboties un tirgum pielāgoties pie jaunās uzraudzības formas.

Paredzu, ka jautājums par finanšu, it īpaši banku, pakalpojumu pieejamību reģionos arī šogad saglabās aktualitāti. Viens no šā gada izaicinājumiem būs arī mēģināt saglabāt piesaistīto rezidentu noguldījumu apjomu bankās, kas strauji pieauga pērnā gada nogalē. Aktualitāti saglabās arī kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās un jauna kreditēšana atbilstoši ekonomikas attīstības tempam.

Uz 2014. gadu skatāmies ar pārliecību un, gaidot jaunus izaicinājumus, zinām, ka varēsim tikt ar tiem galā.

Pateicībā FKTK komandai par ieguldīto darbu 2013. gadā un ar cieņu

Kristaps Zakulis
FKTK priekšsēdētājs

Pēters Putniņš

Jeļena Ļebedeva

Kristaps Zakulis

Ludmila Vojevoda

Gvido Romeiko

PADOMES ZIŅOJUMS

FKTK kā autonoma valsts iestāde darbojas kopš 2001. gada 1. jūlija, regulējot un uzraugot Latvijas finanšu un kapitāla tirgu, nodrošinot tirgus dalībnieku klientu interešu aizsardzību un veicinot visas nozares stabilitāti, konkurētspēju un attīstību.

FKTK darbu vada tās padome, kas sastāv no pieciem padomes locekļiem – FKTK priekšsēdētāja, viņa vietnieka un trim padomes locekļiem, kuri vienlaikus ir arī FKTK departamentu direktori. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2013. gadā padomes sastāvs palika nemainīgs:

- **Kristaps Zakulis** – FKTK priekšsēdētājs;
- **Pēters Putniņš** – FKTK priekšsēdētāja vietnieks;
- **Jeļena Ļebedeva** – padomes locekle un Uzraudzības departamenta direktore;
- **Ludmila Vojevoda** – padomes locekle un Regulējošo prasību un statistikas departamenta direktore;
- **Gvido Romeiko** – padomes loceklis un Juridiskā un licencēšanas departamenta direktors.

Svarīgāko jautājumu izskatīšanai un lēmumu pieņemšanai FKTK priekšsēdētājs reizi nedēļā sasauc un vada padomes sēdes. 2013. gadā notika 50 FKTK padomes sēdes, kurās tika pieņemti 297 lēmumi (2012. gadā – 46 sēdes un 281 lēmums).

Lai sekmētu finanšu un kapitāla tirgus pārraudzības efektivitāti un veicinātu šā tirgus drošumu, stabilitāti un attīstību, regulāri tiek rīkotas arī Konsultatīvās finanšu un kapitāla tirgus padomes sēdes. 2013. gadā notika astoņas šādas sēdes, kurās tika izskatīti 50 finanšu un kapitāla tirgum saistoši normatīvo aktu projekti (2012. gadā – 32 projekti).

FKTK pamatfunkcija ir nodrošināt tirgus dalībnieku uzraudzību, līdz ar to padomes pastiprināta uzmanība nepārtraukti ir pievērsta tirgus dalībnieku pārbaudēs un neklātienas uzraudzībā izmantoto metožu un rīku pilnveidošanai. Tāpēc 2013. gadā FKTK eksperti turpināja darbu vairākos virzienos, pilnveidojot stresa testēšanas uzraudzības procedūru un veikšanas kārtību, pārskatot banku vadības vērtēšanas kritērijus un operacionālā riska vērtēšanas metodoloģiju, ieviešot agrīnā brīdinājuma rādītāju sistēmu, kuras mērķis ir savlaicīgi un pārskatāmi sniegt uzraugiem informāciju par būtiskākajiem banku darbību un riskus raksturojošajiem rādītājiem un to izmaiņu tendencēm. FKTK 2013. gada nogalē sāka un 2014. gadā turpinās pilnveidot banku uzraudzībā izmantojamās metodes un rīkus atbilstoši Eiropas Centrālās bankas vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros noteiktajām uzraudzības metodēm.

FKTK turpināja stiprināt arī uzraudzības ietvaru, veicot uz riskiem fokusētus un uz rezultātu orientētus uzraudzības pasākumus un nodrošinot iespēju savlaicīgi iesaistīties tirgus dalībnieku darbībā un veikt nepieciešamos pasākumus iespējamu un esošu problēmu risināšanai.

Tirgus dalībnieku nepārtraukta uzraudzība ietver gan ikdienas uzraudzības pasākumus, proti, tirgus dalībnieku darbības rezultātu monitoringu un pēcfinanšu pārskatu analīzi, gan arī klātienes pārbaudes. Kopumā 2013. gadā FKTK veica 81 tirgus dalībnieku klātienes pārbaudi, t.sk. 25 pārbaudes bankās, vienu pārbaudi apdrošināšanas sabiedrībā, piecas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru (juridisko personu) tematiskās klātienes pārbaudes, desmit krājaizdevu sabiedrību pārbaudes, deviņas maksājumu iestāžu pārbaudes, vienu klātienes pārbaudi elektroniskās naudas iestādē, divas ieguldījumu pārvaldes sabiedrībās un

kopumā trīs pārbaudes valsts un privātajos pensiju fondos. Ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā veiktas četras klātienes pārbaudes bankās un divas ieguldījumu brokeru sabiedrībās. Lai izvērtētu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības atbilstību Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām, FKTK 2013. gadā ir veikusi 14 klātienes pārbaudes bankās un piecas pārbaudes, kas ir saistītas ar maksājumu iestāžu uzraudzību.

Pilnveidojot finanšu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības principus un rūpējoties par klientu interešu aizsardzību, FKTK 2013. gadā kopumā veica arī sešas noslēpumainā klienta vizītes, lai pārliecinātos, kā finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki ievēro normatīvo aktu prasības ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā. FKTK pārbažu ietvaros veica arī 15 klātienes informācijas sistēmu drošības auditus.

Viens no FKTK galvenajiem uzraudzības principiem ir uz risku fokusēta uzraudzība. Tas nozīmē, ka uzraudzības pasākumi galvenokārt ir vērsti uz savlaicīgu tendenču un potenciālo problēmu identificēšanu, kā arī dialogu ar tirgus dalībniekiem, bet mazāk uz korektīvo pasākumu un sankciju piemērošanu. Tomēr pagājušajā gadā 14 gadījumos tirgus dalībniekiem tika piemēroti naudas sodi par kopējo summu 457.5 tūkst. latu (651 tūkst. eiro), kā arī citu veidu sankcijas. Maksimālais naudas sods – 100 000 latu (142.3 tūkst. eiro) – tika piemērots divām kredītiestādēm par konstatētajiem trūkumiem iekšējās kontroles sistēmās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā.

Padomes uzmanība bija pievērsta arī FKTK iekšējās kontroles sistēmas darbības un risku vadības procesa pilnveidošanai, tāpēc 2013. gadā veikti vairāki pasākumi, lai stiprinātu privāto pensiju fondu un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību darbības uzraudzības, ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas, finanšu instrumentu tirdzniecības un informācijas atklāšanas uzraudzības un kontroles procesu. Turpināts darbs arī pie noguldījumu garantiju sistēmas darbības pilnveidošanas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomas uzraudzības procesu stiprināšanas.

FKTK DARBĪBAS STRATĒGIJA

2012. gadā FKTK padome apstiprināja grozījumus FKTK darbības stratēģijā 2012.–2014. gadam, izvirzot trīs stratēģiskās prioritātes, lai pēc iespējas efektīvāk īstenotu uzraudzības iestādes funkcijas, – regulēt un pārraudzīt finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību, veicināt finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti, konkurētspēju un attīstību, kā arī ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību.

FKTK stratēģiskās prioritātes 2012.–2014. gadam

Finanšu sektora regulējuma pilnveidošana

Finanšu sektora regulējuma pilnveidošana paredz FKTK darbību Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas institūcijās un Eiropas Savienības normatīvu ieviešanu banku un apdrošināšanas sektorā. Gadījumos, ja ES direktīvas paredz izvēles iespējas, FKTK vērtēs sektoram atbilstošākā risinājuma piemērošanu. FKTK piedalīsies arī ES vienota krīžu vadības ietvara izveides procesā, lai nodrošinātu nacionālās pozīcijas pārstāvību kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību sanācības un neregulējuma ietvara izstrādē. Ir paredzēta arī brīvas un godīgas konkurences veicināšana un finanšu tirgus diversificēšana, kā arī piedalīšanās eiro ieviešanas procesā, lai nodrošinātu Latvijas finanšu tirgus gatavību pārejai uz jaunu valūtu.

Uzraudzības ietvara stiprināšana

Viens no svarīgākajiem uzdevumiem uzraudzības ietvara stiprināšanas procesā ir makrouzraudzības būtiska stiprināšana sadarbībā ar Latvijas Banku, lai savlaicīgi identificētu sistēmiskos riskus un veiktu šo risku novēršanas vai mazināšanas pasākumus. Uzraudzības stiprināšana paredz arī tirgus dalībnieku darbības monitoringa un iekšējās kontroles sistēmas uzraudzības pastiprināšanu, tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības pārrobežu uzraudzības pilnveidošanu, kā arī sadarbības stiprināšanu ar pašmāju un ārvalstu finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības institūcijām.

Finanšu izglītības un izpratnes līmeņa celšana

Uzskatot, ka finanšu zināšanas ir mūsdienīgas sabiedrības nepieciešamība, par trešo svarīgāko prioritāti ir nosaukta finanšu izglītības un izpratnes līmeņa celšana. Tā paredz klientu izpratnes veicināšanu gan par finanšu pakalpojumiem un to riskiem, gan par finanšu sektora darbības būtību, lai klientiem būtu iespēja pieņemt pamatotus lēmumus par katra finanšu pakalpojuma izvēli. Būtu arī jānodrošina plašas informācijas pieejamība gan par FKTK darbību, gan par finanšu un kapitāla tirgu, sekmējot, lai tirgus dalībnieki laikā un bez kavēšanās publicē informāciju par to finansiālo stāvokli, darbības rezultātiem un ar to darbību saistītajiem riskiem.

FKTK STRATĒGISKĀS
PRIORITĀTES – FINANŠU
SEKTORA REGULĒJUMA
PILNVEIDOŠANA,
UZRAUDZĪBAS IETVARA
STIPRINĀŠANA UN FINANŠU
IZGLĪTĪBAS UN IZPRATNES
LĪMEŅA CELŠANA.

FKTK
DARBĪBA
2013. GADĀ

UZRAUDZĪBA

Uzraudzības principi

FKTK nepārtraukti pievērš uzmanību banku pārbaudēs un neklātienēs uzraudzībā izmantoto metožu un rīku pilnveidošanai un 2013. gadā turpināja darbu vairākos virzienos:

- Pilnveidotas stresa testēšanas uzraudzības procedūras un precizēta uzraugu veikto stresa testu veikšanas kārtība. Stresa testēšana ietver dažādas tehnikas (kvantitatīvas vai kvalitatīvas), ko izmanto, lai noteiktu dažādu ārkārtēju, bet iespējamu nelabvēlīgu notikumu vai izmaiņu tirgus nosacījumos potenciālo ietekmi uz banku. Stresa testēšanas mērķis ir nodrošināt uz nākotni vērstu risku analīzi, ņemot vērā notikumus un apstākļus, kuri ar noteiktu varbūtību var iestāties un ietekmēt bankas darbību nākotnē.
- Pilnveidoti banku vadības vērtēšanas kritēriji un pārskatīta operacionālā riska vērtēšanas metodoloģija. Tāpat precizēta un papildināta banku iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa pārbaudes metodoloģija, pilnveidota banku darbības nepārtrauktības nodrošināšanas pārbaudes kārtība un ieviestas pārbaudes procedūras Eiropas Sistēmisko risku padomes rekomendāciju par kreditēšanu ārvalstu valūtās ieviešanai.
- Ieviesta uzraudzības vajadzībām izmantojamā agrīnā brīdinājuma rādītāju sistēma, kuras mērķis ir savlaicīgi un pārskatāmi sniegt uzraugiem informāciju par būtiskākajiem banku darbību un riskus raksturojošajiem rādītājiem un to izmaiņu tendencēm. Agrīnā brīdinājuma rādītāju sistēma kalpo kā rīks, kas ļauj savlaicīgi identificēt negatīvas tendences banku darbības un risku rādītājos, jomas un tirgus dalībniekus, kuriem jāpiemēro korigējošie uzraudzības pasākumi.
- 2013. gada nogalē sāka un 2014. gadā turpināsies banku uzraudzībā izmantojamo metožu un rīku pilnveidošana atbilstoši ECB vienotā uzraudzības

mehānisma ietvaros noteiktajām uzraudzības metodēm. Būtiskas izmaiņas sagaidāmas to banku uzraudzības procesos, kuru tiešo uzraudzību no 2014. gada novembra veiks ECB. Mazāk būtiskas izmaiņas sagaidāmas arī pārējo banku (par kuru tiešo uzraudzību arī turpmāk būs atbildīga FKTK) uzraudzības procesos (risku vērtēšanas kārtībā, informācijas apmaiņas kārtībā u.c.), jo arī šo banku uzraudzības procesa vadlīnijas noteiks Eiropas Centrālā banka.

Gatavošanās dalībai vienotajā uzraudzības mehānismā

Līdz ar Latvijas iestāšanos eirozonā Latvija automātiski pievienojas vienotajam banku uzraudzības mehānismam, kas savu darbību pilnā apmērā sāks 2014. gada 4. novembrī. Tas nozīmē, ka vienotais uzraudzības mehānisms ietekmēs arī līdzšinējo Latvijas banku uzraudzības modeli, dālot funkcijas starp ECB un nacionālo uzraugu.

Vienotais banku uzraudzības mehānisms paredz plašākas pilnvaras ECB, kas uzraudzīs eirozonas lielākās kredītiestādes, sadarbojoties ar nacionālajiem uzraugiem.

Vienotais uzraudzības mehānisms ir daļa no Eiropas Banku savienības plāna. Banku savienības mērķis ir nodrošināt, ka ES banku uzraudzības politika tiek īstenota vienotā un efektīvā

veidā. Tā sekmīgai ieviešanai ir trīs stūrakmeņi: 1) vienotais uzraudzības mehānisms; 2) vienots neregulējuma mehānisms problēmās nonākušām bankām, lai nākotnē pēc iespējas mazāk būtu jāpiesaista nodokļu maksātāju līdzekļi banku glābšanai; 3) harmonizēta noguldījumu garantiju sistēma.

Par ieguvumu no vienotā uzraudzības mehānisma ieviešanas var uzskatīt to, ka pārrobežu uzraugs mazinās Eiropas finanšu tirgu fragmentāciju, mazinot nacionālos apsvērumus aktīvu un pasīvu pārvaldīšanā, veicinot kapitāla kustības Eiropas

UZSĀKTA BANKU
UZRAUDZĪBAS METOŽU
PILNVEIDOŠANA
ATBILSTOŠI ECB VIENOTĀ
UZRAUDZĪBAS MEHĀNISMA
IETVAROS NOTEIKTAJĀM
METODĒM.

Monetārās savienības ietvaros un pilnveidojot monetārās politikas īstenošanas mehānismu. Pirms vienotā uzraudzības mehānisma darbības sākšanas ECB veiks arī banku aktīvu kvalitātes pārbaudi, kas uzlabos pārskatāmību un stiprinās ieguldītāju uzticēšanos banku sektoram.

2013. gada oktobrī sākās darbs pie banku visaptverošā novērtējuma, kuram ir plānoti trīs posmi, kas ir savstarpēji cieši saistīti:

- **riska novērtējums** uzraudzības nolūkos, lai kvalitatīvi un kvantitatīvi pārbaudītu galvenos riskus, t.sk. likviditāti, aizņēmumu apjomu un finansējumu;
- **aktīvu kvalitātes pārbaude**, lai uzlabotu banku riska darījumu caurredzamību, pārbaudot banku aktīvu kvalitāti, t.sk. aktīvu un nodrošinājuma novērtējuma atbilstību un saistītos noteikumus;
- **stresa tests**, lai pārbaudītu banku bilancu elastību stresa scenāriju apstākļos.

Kopumā vienotā banku uzraudzības mehānisma ietvaros ECB tieši uzraudzīs aptuveni 125 kredītiestāžu grupu. Latvijā tās būs trīs pēc aktīviem lielākās bankas – „Swedbank” AS, AS „SEB banka” un ABLV Bank, AS.

2013. gada otrajā pusē, saņemot uzaicinājumu iestāties eirozonā, FKTK piedalījās ECB organizētajās dažāda līmeņa darba grupās, strādājot pie ietvara regulējuma, kurš noteiks sadarbības modeli starp ECB un nacionālajām kompetentajām iestādēm, kā arī uzraudzības un pārskatu sniegšanas rokasgrāmatām, statistikas datu vākšanas un citiem dokumentiem, kas nepieciešami vienotās uzraudzības iedzīvināšanai.

Ar 2014. gadu darbu sāk ECB Uzraudzības valde, kurā FKTK pārstāv tās priekšsēdētājs Kristaps Zakulis. Uzraudzības valde ir izveidota, lai plānotu un īstenotu ECB uzraudzības pienākumus, veiktu sagatavošanās darbus vienotā uzraudzības mehānisma veiksmīgai uzsākšanai, kā arī pilnībā sagatavotu lēmumu projektus, kas tiks nodoti ECB Padomei apstiprināšanai. 2014. gadā darbs turpināsies, lai 2014. gada novembrī vienotais uzraudzības mehānisms sāktu savu darbību.

Banku sektors

Vispārīgā informācija

2013. gada beigās Latvijas Republikā darbojās 19 bankas un deviņas dalībvalstu banku filiāles. 2013. gada oktobrī AS „GE Money Bank”, īstenojot *General Electric* grupas stratēģiju, atteicās no tai izsniegtās licences kredītiestādes darbībai Latvijā un reorganizēja banku par komercsabiedrību, kas nesniedz kredītiestādes pakalpojumus.

Vēl divas bankas – AS „UniCredit Bank” un VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” – lūdza FKTK anulēt tām izsniegto licenci kredītiestādes darbībai no 2014. gada 1. janvāra. 2013. gada decembrī FKTK pieņēma lēmumu minēto banku lūgumu akceptēt. Vienlaikus AS „UniCredit Bank” lūdza atļaut reorganizēt banku par komercsabiedrību, kas nesniedz kredītiestādes pakalpojumus, bet VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” lūdza atļaut reorganizācijas ceļā pārveidot banku par attīstības finanšu institūciju.

Minēto banku aiziešana no Latvijas banku sektora ietekmēja ne tikai banku apmaksātā pamatkapitāla kopējo apmēru un akcionāru

mītnes valstu struktūru, bet arī paaugstināja tirgus koncentrācijas līmeni.

Viens no pērn lielākajiem banku sektora izaicinājumiem un darbietilpīgākajiem projektiem bija eiro ieviešana, kas tika sekmīgi īstenota. Savlaicīgi plānojot un ieguldot darbu un resursus, banku klientiem tika nodrošināta ērta, vienkārša un saprotama nacionālās valūtas nomaiņa.

Latvijas bankām 2013. gadā joprojām bija jārēķinās ar vairākiem faktoriem, kas ietekmēja ārējo un iekšējo finanšu vidi, kurā tās darbojās.

Turpinājās Latvijas tautsaimniecības pakāpeniska atveseļošanās un bija vērojamas attīstības tendences, kas pozitīvi ietekmēja arī bankas un to darbības rādītājus. Lai gan, no vienas puses, kopumā ir vērojama arī aizņēmēju finansiālā stāvokļa pakāpeniska uzlabošanās, no otras puses, joprojām nozīmīgai aizņēmēju daļai, īpaši māsaimniecībām, maksāspēja saglabājās kā aktuāla problēma, aizņēmēju parāda slogs joprojām ir liels, un tā

TURPINOTIES LATVIJAS
BANKU SEKTORA
KONSOLIDĀCIJAS
PROCESAM, 2013. GADĀ
DARBĪBU PĀRTRAUCA TRĪS
KREDĪTIESTĀDES.

rezultātā pieprasījums pēc kredītiem aizvien saglabājas ierobežots, kas rada bažas par vājas kredītēšanas ieilgšanu. Šajā situācijā eiro ieviešana un Latvijas pievienošanās eirozonai uzskatāma par pozitīvu, riskus mazinošu faktoru.

Galvenie nenoteiktības un risku avoti joprojām ir saistīti ar to, kā attīstīsies procesi ārējā makrofinanšu vidē, t.sk. ekonomiskās izaugsmes tempi citās valstīs un eirozonā, procentu likmju virzība, situācijas saasināšanās Ukrainā u.c.

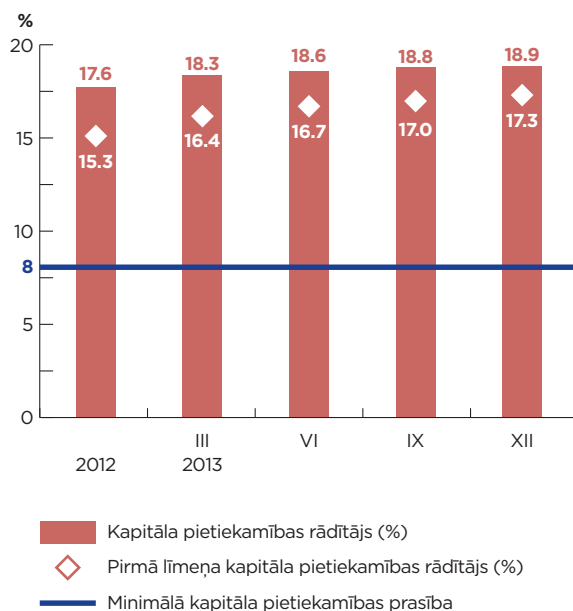
Neskatoties uz šo iekšējo un ārējo finanšu vides faktoru ietekmi, banku darbības rādītāji pārskata gadā turpināja stabilizēties.

Banku sektora darbības rādītāji

Banku sektora kapitalizācijas līmenis saglabājās augsts. Vairākas bankas gada laikā izmantoja iespēju stiprināt kapitāla bāzi, tajā iekļaujot kārtējā darbības gada (starpposma) auditēto peļņu, savukārt kredītportfeļa kvalitātes pakāpeniska uzlabošanās un arvien zemie kredītēšanas attīstības tempi veicināja banku riska svērto aktīvu apmēru sarukumu, un decembra beigās kapitāla pietiekamības rādītājs sasniedza 18.9% (minimālā kapitāla prasība – 8%), savukārt pirmā līmeņa kapitāla pietiekamības rādītājs bija 17.3%¹ (2012. gada beigās – attiecīgi 17.6% un 15.3%). 2013. gada laikā bankas ir veikušas subordinēto ieguldījumu daļējo atmaksu, kā dēļ otrā līmeņa kapitāla kopsumma samazinājās par 34%. Tādējādi vēl vairāk paaugstinājās pirmā līmeņa kapitāla īpatsvars banku pašu kapitāla struktūrā (no 87% gada sākumā līdz 91% decembra beigās), kas atbilst jaunajām kapitāla pietiekamību regulējošajām prasībām, kuras ir vērstas uz pirmā līmeņa pamata kapitāla īpatsvara palielināšanu pašu kapitālā (spēkā no 2014. gada 1. janvāra).

1. attēls.

Banku kapitāla pietiekamības rādītājs %

Banku likviditāte

Neskatoties uz pieaugošu pieprasījumu noguldījumu apjomu un arī īpatsvaru kopējos noguldījumos, pieaugot likvidajiem aktīviem, likviditātes risks saglabājās ierobežots. 2013. gada decembra beigās likviditātes rādītājs sasniedza 64.4% (minimālā prasība – 30%), gada laikā pieaugot par 4.7 procentpunktiem.

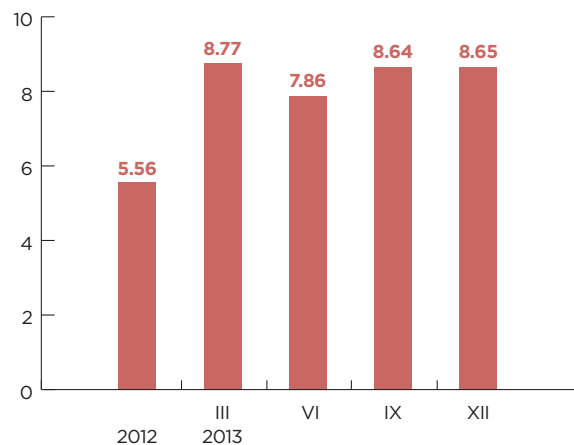
Peļņa un zaudējumi

2013. gads bija jau otrais pēc kārtas (pēc trim zaudējumiem nesošiem gadiem), kad banku sektors kopumā darbojās ar peļņu, un tās apmērs sasniedza 173 milj. latu jeb 246.2 milj. eiro (2012. gadā peļņa sasniedza 122.3 milj. latu). Tostarp 15 Latvijas bankas un piecas ārvalstu banku filiāles, kuru aktīvi veidoja gandrīz 95% no banku sektora aktīviem, 2013. gadā kopumā guva 213.1 milj. latu lielu peļņu. 2013. gada laikā peļņitspēja uzlabojās, un banku sektora kapitāla atdeves rādītājs (ROE) decembra beigās sasniedza 8.65% (2012. gada beigās – 5.56%).

¹ Pirmā līmeņa kapitālā iekļauj tikai augstākās kvalitātes kapitāla elementus: apmaksāto akciju kapitālu un rezerves, kā arī iepriekšējo gadu nesadalīto peļņu.

2. attēls.

Banku kapitāla atdeves rādītāja (ROE) dinamika, %

Banku ienākumu un izdevumu struktūra būtiski nav mainījusies. Procentu likmju krituma ietekmē procentu ienākumi turpināja samazināties, savukārt gandrīz par ceturtdaļu gada laikā sarukušie banku saistību apmēri pret monetārajām finanšu institūcijām (turpmāk – MFI), kā arī zemā procentu likmju vide ļāva bankām būtiski samazināt procentu izdevumus par piesaistītajiem līdzekļiem, kā dēļ tīrie procentu ienākumi pieauga par 10.4%. 2013. gadā banku pelnītspēju pozitīvi ietekmēja arī tīro komisijas naudu ienākumu pieaugums (par 13.6%) un kredītportfeļa kvalitātes pakāpeniska uzlabošanās (joprojām būtiskākais banku izdevumu postenis, t.i., tīrie izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem, saruka par 10.9%).

Noguldījumu apjoms

Eiro ieviešana veicinājusi strauju rezidentu noguldījumu pieaugumu – 848 milj. latu (1.2 mljrd. eiro) jeb 13.3%, savukārt, nerezidentu noguldījumiem palielinoties par 384 milj. latu (546 milj. eiro) jeb 6.3%, kopējo noguldījumu apmērs 2013. gada beigās sasniedza 13.7 mljrd. latu (19.5 mljrd. eiro). 2013. gada sākumā atsākās mērens rezidentu mājsaimniecību noguldījumu pieaugums, bet pēdējā ceturksnī pirms eiro ieviešanas strauji pieauga gan mājsaimniecību, gan arī uzņēmumu noguldījumi – 2013. gadā kopumā tiem pieaugot par attiecīgi 390 milj. latu (556 milj. eiro) un 332 milj. latu (472 milj. eiro). Palielinājās arī valdības un finanšu institūciju noguldījumi.

Neskatoties uz notikumiem Kiprā, 2013. gadā netika novērota pastiprināta nerezidentu noguldījumu

plūsma Latvijas virzienā – nerezidentu noguldījumu pieauguma temps samazinājās, ko ietekmēja arī VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” un AS „UniCredit Bank” aiziešana, kā arī ASV dolāra vērtības vājināšanās.

3. attēls.

Banku noguldījumu dinamika, milj. LVL

Banku piesaistītais finansējums

2013. gadā saistības pret MFI turpināja sarukt, ko pamatā noteica ārvalstu banku meitu un filiāļu no mātes bankām piesaistītā finansējuma sarukums par 923 milj. latu (1.3 mljrd. eiro), ko veicināja banku sektora konsolidācija, rezidentu noguldījumu pieaugums un kredītportfeļa sarukums.

Pieaugot pieprasījumu noguldījumu īpatsvaram kopējos noguldījumos, lai sabalansētu finansējuma termiņstruktūru, arvien aktīvāk tiek emitētas ilgtermiņa obligācijas – lai arī to attiecība pret kopējiem aktīviem joprojām ir zema, gada laikā to apjoms ir pieaudzis par 68% jeb 95 milj. latu (135 milj. eiro), sasniedzot 234 milj. latu (333 milj. eiro).

Kredītportfelis

Kredītportfelis 2013. gadā samazinājās par 6.5%. Izņemot norakstīto kredītu efektu, kuri ir drīzāk iepriekšējo krīzes gadu banku bilanču sakārtošanas procesa beigu posms, nevis esošās situācijas atspoguļojums, kredītportfelis saruka par 3.1%

(t.sk. rezidentu nefinanšu sabiedrību – par 1.8%, rezidentu māsaimniecību – par 4.5%).

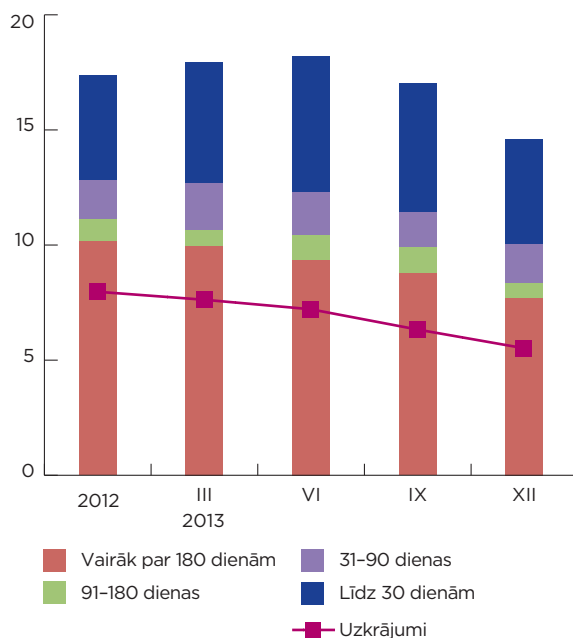
Banku no jauna piešķirti kredīti rezidentu nefinanšu uzņēmumiem un māsaimniecībām 2013. gadā sasniedza 1.6 mljrd. latu (2.3 mljrd. eiro) – par 5% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Pieaugums bija vērojams nekustamā īpašuma, būvniecības, tirdzniecības un transporta nozarē. Māsaimniecībām piešķirti kredītlīdzekļi mājokļa iegādei, rekonstrukcijai un/vai remontam vairāk nekā 191 milj. latu (270 milj. eiro) apmērā – par 21.8% vairāk nekā gadu iepriekš.

Kavētie kredīti

Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars banku sektora kopējā kredītportfelī turpināja sarukt un decembra beigās bija 8.3% (2012. gada beigās – 11.2%). Šādu kredītu īpatsvars rezidentu māsaimniecību kredītportfelī sasniedza 12%, savukārt rezidentu nefinanšu sabiedrību kredītportfelī – 7%. Kopējais kavēto kredītu īpatsvars banku sektora kredītportfelī gada laikā saruka no 17.4% līdz 14.6%. Banku izveidoto uzkrājumu nedrošajiem kredītiem atlikums 2013. gada beigās saruka līdz 674 milj. latu (958 milj. eiro) jeb 6.1% no banku kopējā kredītportfeļa (2012. gada beigās – 8%), bet uzkrājumu attiecība pret virs 90 dienām kavēto kredītu atlikumu saglabājās augstā līmenī – 73.6%.

4. attēls.

Kavētie kredīti un uzkrājumi, % no kredītportfeļa

Banku uzraudzības pasākumi

FKTK pērn turpināja stiprināt 2009. gadā ieviesto intensīvās uzraudzības ietvaru, kura mērķis ir veikt uz riskiem fokusētus un uz rezultātu orientētus uzraudzības pasākumus un nodrošināt FKTK iespēju savlaicīgi iejaukties banku darbībā un veikt nepieciešamos pasākumus iespējamu un esošu problēmu risināšanai vai zaudējumu samazināšanai.

Pārskata gadā banku uzraudzības prioritārie virzieni bija šādi:

- Latvijas banku kapitāla bāzes pietiekamības novērtēšana;
- likviditātes uzturēšanas, pārvaldīšanas pietiekamības un kvalitātes novērtēšana, ņemot vērā bankas izvēlēto darbības modeli;
- banku darba kvalitātes ar problēmu kredītiem un kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu atzīšanas banku pārskatos pietiekamības novērtēšana;
- banku darbības stratēģijas potenciālās ietekmes uz risku struktūru un lielumu novērtēšana;
- banku spējas nodrošināt sekmīgu eiro ieviešanu novērtēšana un eiro ieviešanas procesa uzraudzība;
- banku atveseļošanās plānu izstrādes iniciēšana un to novērtēšana, uzturot dialogu ar bankām.

2013. gadā banku uzraudzība balstījās uz saistītajām metodēm – banku darbības rezultātu neklātienas monitoringu, pamatojoties uz finanšu pārskatu un citu FKTK rīcībā esošās operatīvās informācijas analīzi, un klātienes pārbaudēm.

Banku darbības rezultātu neklātienas monitorings

FKTK 2013. gadā turpināja intensīvu banku darbības neklātienas monitoringu, kas balstās uz banku regulāri iesniegto pārskatu analīzi un uz šādu papildu operatīvo pārskatu, informācijas un ziņojumu par banku darbību analīzi:

- ikdienas pārskati par noguldījumu dinamiku;
- pārskati par saistībām pret radniecīgajām finanšu iestādēm;
- banku kredītkomiteju, valdes un padomes sēžu protokoli, kā arī banku iekšējā audita ziņojumi par veiktajām pārbaudēm,
- kredītriska, likviditātes un tirgus riska ziņojumi un stresa testu rezultāti.

Bankas tika aicinātas arī prezentēt daļu no minētās operatīvās informācijas, tādējādi veicinot FKTK un banku klātienes dialogu.

Banku korespondējošo kontu atlikumi un to pieejamība arī 2013. gada laikā bija FKTK redzeslokā, veicot gan klātienes, gan neklātienes pārbaudes bankās.

FKTK kopā ar Latvijas Banku turpināja regulāri veikt kredītriska un likviditātes riska stresa testus. Kredītriska stresa testi tika veikti, ņemot vērā makroekonomiskās prognozes, un to rezultāti tika izmantoti, lai noteiktu iespējamās kredītportfeļa zaudējumus ar dažādiem ekonomikas attīstības scenārijiem un pieņēmumiem un lai novērtētu banku spēju absorbēt minētos zaudējumus. Tika veikti likviditātes riska stresa testi. Šo stresa testu ietvaros tika analizēti banku klientu vairāki uzvedības scenāriji un banku spēja nodrošināt klientu likumīgo prasību savlaicīgu izpildi. FKTK, ja nepieciešams, sāka dialogu ar bankām par to plāniem kapitāla pietiekamības uzturēšanai atbilstošā līmenī, kā arī likviditātes nodrošināšanas plāniem ārkārtas situācijās.

Viens no galvenajiem uzraudzības principiem ir uz riskiem balstīta uzraudzība. Ievērojot šo principu, FKTK, izmantojot informāciju, kas atspoguļota no bankām saņemtajos pārskatos, un citu tai pieejamo informāciju, katru ceturksni vērtēja banku darbības rezultātus, risku līmeni, to pārvaldīšanas kvalitāti un, balstoties uz šo risku monitoringa rezultātiem, plānoja nepieciešamos uzraudzības pasākumus, t.sk. arī klātienes pārbaudes.

FKTK, pamatojoties uz banku darbības analīzes rezultātiem un veikto pārbažu rezultātiem, jau vairākus gadus novērtē banku riskus, piešķirot katrai bankai reitingu, kas atbilst tās risku lielumam un to pārvaldīšanas kvalitātei. Reitingu sistēma ir līdzeklis, ko FKTK izmanto, lai identificētu, analizētu un novērtētu uzraugāmo institūciju darbībai piemītošos riskus (t.i., novērtētu riska profilu), kā arī novērtētu to lietoto metožu šo risku pārvaldīšanai kvalitāti, pietiekamību un atbilstību to darbības

apmēriem un sarežģītībai.

Reitingu sistēmas svarīgākie mērķi ir:

- novērtēt uzraugāmo institūciju darbībai piemītošos riskus un risku pārvaldīšanas sistēmas;
- ieviest standartizētu uzraudzības pieeju risku identificēšanā, analīzē un novērtēšanā;
- apkopot novērtējuma rezultātus īsā un salīdzināmā veidā (t.i., piešķirot katrai uzraugāmajai institūcijai reitingu);
- nodrošināt efektīvu un mērķtiecīgu uzraudzības plānošanu;
- nodrošināt uzraudzības procesa nepārtrauktību un caurredzamību;
- sekmēt attīstītāku pieeju risku pārvaldīšanā ieviešanu uzraugāmajās institūcijās;
- veicināt komunikāciju un dialogu ar uzraugāmajām institūcijām.

Reitinga piešķiršanas procesa rezultātā katrai uzraugāmajai institūcijai uzraudzības vajadzībām tiek piešķirts reitings no 1.0 līdz 4.0, kur 1.0 – visaugstākais vērtējums, bet 4.0 – viszemākais vērtējums. Atbilstoši institūcijai piešķirtajam reitingam tiek plānota tās uzraudzība – institūcijai, kuras vērtējums ir visaugstākais (institūcijas darbībai piemīt zems risks un risku pārvaldīšana ir pietiekama), nepieciešamie uzraudzības pasākumi ir minimāli, savukārt institūcijai, kuras vērtējums ir viszemākais (institūcijas darbībai piemīt augsts risks un risku pārvaldīšana ir vāja), nepieciešama pastāvīga un pastiprināta uzraudzības kontrole.

2013. gadā, pamatojoties uz FKTK veikto pārbažu rezultātiem, piecām bankām tika pārskatīts reitings. Vienai bankai reitings tika noteikts pirmo reizi. Kopumā pārskata gada beigās bankām tika piešķirti šādi reitingi:

Reitinga skala	1-2	2.1-3	3.1-4
Banku skaits:	6	12	1

2013. gadā kredītrisks, likviditātes risks, stratēģijas un biznesa risks saglabājās kā banku darbības galvenie riski. Īpaša uzmanība tika pievērsta banku

**FKTK, PAMATOJOTIES
UZ BANKU DARBĪBAS
ANALĪZES UN VEIKTO
PĀRBAUŽU REZULTĀTIEM,
JAU VAIRĀKUS GADUS
NOVĒRTĒ BANKU RISKUS,
PIEŠĶIROT KATRAI BANKAI
REITINGU, KAS ATBILST
TĀS RISKU LIELUMAM
UN TO PĀRVALDĪŠANAS
KVALITĀTEI.**

stratēģijām un pelnītspējai.

Veicot banku darbības uzraudzību, FKTK 2013. gadā piemēroja bankām Kredītiestāžu likumā paredzētās sankcijas, t.sk.:

- uzliekot vienai bankai naudas sodu 5 tūkst. latu (7.1 tūkst. eiro) apmērā par riska darījumu limita pārsniegumu;
- uzliekot septiņām bankām naudas sodu kopsummā 345 tūkst. latu (490.9 tūkst. eiro) apmērā par trūkumiem iekšējās kontroles sistēmas darbībā, t.sk. četrām bankām naudas sodi kopumā 230 tūkst. latu (327.3 tūkst. eiro) apmērā piemēroti par nepilnībām iekšējās kontroles sistēmas darbībā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā.
- uzliekot vienai bankai tiesisku pienākumu pilnveidot iekšējās kontroles sistēmu ieguldījumu fondu turētājbankas funkciju nodrošināšanas jomā;
- uzliekot vienai bankai tiesisku pienākumu veikt uzlabojumus tās noguldījumu piesaistīšanas stratēģijā;
- izsakot vienai bankai brīdinājumu par noteikto regulējošo prasību neievērošanas gadījumiem.

FKTK arī veica korektīvos pasākumus, izvirzot četrām bankām papildu prasības kredītriska jomā.

Grupā uzraudzība

FKTK 2013. gadā sadarbojās ar dalībvalstu kredītiestāžu uzraudzības iestādēm, kuras atbilstoši normatīvo aktu prasībām īsteno kredītiestāžu grupu uzraudzību. FKTK darbinieki 2013. gadā piedalījās sešās dalībvalstu kredītiestāžu uzraudzības iestāžu kolēģijās, kā arī vadīja vienu uzraudzības iestāžu kolēģiju kā atbildīgā uzraudzības iestāde. Aktuālākie jautājumi kolēģiju darbā bija uzraudzības pasākumu koordinēšana, banku iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa un risku profila novērtēšana grupas līmenī.

Klātienes pārbaudes kredītiestādēs

Pārskata gadā FKTK veica 25 klātienes pārbaudes bankās, kurās īpaša uzmanība tika pievērsta kapitāla pietiekamības novērtēšanai, kredītiestāžu procesam, kā arī risku vadības funkcijām – kredītriska, operacionālā riska, likviditātes riska, stratēģijas un biznesa riska pārvaldīšanai un darbības atbilstības kontroles funkcijai. Vēl 14 klātienes pārbaudes veiktas, lai izvērtētu banku darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā.

Uzraudzības stratēģijas uzdevums bija iespējami īsā laikā maksimāli precīzi identificēt būtiskos riskus un, ja nepieciešams, nekavējoties veikt pasākumus šo risku ietekmes mazināšanai.

Pārbažu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar banku vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienes uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna trūkumu novēršanas jomā īstenošanas gaitu.

Kapitāla pietiekamība

Banku sektora kapitalizācijas līmenis 2013. gada laikā saglabājās augsts. Vairākas bankas gada laikā izmantoja iespēju stiprināt kapitāla bāzi, tajā iekļaujot kārtējā darbības gada (starposma) auditēto peļņu. Kapitalizācijas līmeņa paaugstināšanos veicināja arī banku kredītportfeļa kvalitātes pakāpeniska uzlabošanās un joprojām gausie kredītiestāžu attīstības tempi. 2013. gada laikā apmaksāto pamatkapitālu ir palielinājušas sešas bankas kopumā par 41 milj. latu (58.34 milj. eiro).

FKTK pastiprināti vērtēja banku izveidoto uzkrājumu pietiekamību paredzamajiem zaudējumiem. Pozitīva starpība starp paredzamo zaudējumu apmēru un saskaņā ar grāmatvedības standartu prasībām izveidotajiem uzkrājumiem tika ņemta vērā, novērtējot banku kapitāla pietiekamību. 2013. gadā korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā

PĀRSKATA GADĀ FKTK
VEICA 39 KLĀTIENES
PĀRBAUDES BANKĀS.

2013. GADA LAIKĀ
APMAKSĀTO
PAMATKAPITĀLU
PALIELINĀJA SEŠAS
BANKAS KOPUMĀ PAR
41 MILJ. LATU.

tika veiktas astoņās bankās.

Papildus minimālajām kapitāla pietiekamības prasībām bankas veica iekšējo kapitāla pietiekamības novērtēšanu, lai pārliecinātos, ka bankas kapitāls tā apmēra, elementu un to īpatsvara ziņā ir pietiekams bankas pašreizējai un plānotajai darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai. Visas bankas, novērtējot kapitāla pietiekamību, ir secinājušas, ka to kapitāls ir pietiekams to pašreizējai darbībai piemītošo risku segšanai, kā arī nodrošina pietiekamu kapitāla rezervi, iestājoties iespējamai bankas darbībai būtiski nelabvēlīgiem scenārijiem.

2013. gada laikā uzraudzības pārbaudes un novērtējuma procesa ietvaros visās bankās tika izvērtēts banku veiktais kapitāla pietiekamības novērtēšanas process un banku iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa atbilstība normatīvo aktu prasībām. FKTK veikto pārbažu rezultāti atklāja jomas, kurās bankām bija nepieciešami uzlabojumi (t.sk. banku pašreizējai un plānotajai darbībai piemītošo būtisko risku segšanai nepieciešamā kapitāla apmēra noteikšanas kārtība, stresa testēšanā izmantotās metodes un to rezultātu analīzes). FKTK turpināja dialogu ar vairākām bankām par to stratēģiju un kapitāla plānošanas procesu.

Banku kapitāla pietiekamības vērtēšanas gaitā FKTK pievērsa pastiprinātu uzmanību tam, vai banku kapitāla pietiekamība ir atbilstoša banku turpmākās darbības stratēģijai ar plānoto bankas darbību saistīto risku lielumam un šo risku pārvaldīšanas metodēm. Konstatējot paaugstinātu risku uzņemšanos, FKTK 2013. gadā saskaņā ar Kredītiestāžu likumā piešķirtajām tiesībām četrpadsmit bankām noteica pienākumu uzturēt augstāku pašu kapitāla līmeni nekā minimālās kapitāla prasības.

Kredītrisks

FKTK prioritāte uzraudzības darbā joprojām bija Latvijas banku pietiekamas kapitāla bāzes uzturēšana, veicinot klientu parādu efektīvu restrukturizāciju. Tāpat kā iepriekš, arī 2013. gadā uzraudzības metodes balstījās uz tirgus dalībnieku darbības risku vērtēšanu, izmantojot saistītās metodes – banku darbības rezultātu monitoringu, balstoties uz finanšu pārskatu analīzi, un klātienes pārbaudes.

Nemot vērā lielo problēmu kredītu īpatsvaru kredītportfelī, pārbažu laikā papildu uzmanība tika pievērsta tieši banku darbībai ar kavētajiem un problemātiskajiem kredītiem, t.i., kredītu pārstrukturēšanas pamatotībai un efektivitātei.

Pārbažu rezultātā FKTK pieprasīja bankām papildus atzīt kredītu vērtības samazināšanās zaudējumus, veidojot uzkrājumus vai veicot kapitāla korekciju. Galvenokārt papildu vērtības samazināšanās tika konstatēta no nodrošinājuma atkarīgajiem kredītiem. Nemot vērā nerezidentiem no jauna izsniegto kredītu apmēra pieaugumu un ar nerezidentu

kreditēšanu saistītos papildu riskus, pārbažu laikā tika pārbaudīta nerezidentu kreditēšanas prakse, t.i., kredītu piešķiršanas kritēriji, kredītu kvalitātes pārraudzība, kā arī izsniegto kredītu kvalitāte.

Piecas no 2013. gadā veiktajām banku klātienes pārbaudēm tika veiktas, lai novērtētu tieši banku kredītportfeļa kvalitāti un kredītriska pārvaldīšanu. Pārbaudes aptvēra 21.5% (jeb 2.4 mljrd. latu lielu portfeli) no banku sektora kopējā kredītportfeļa. Īpaša uzmanība tika pievērsta kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgai atzīšanai (izveidoto uzkrājumu pietiekamībai) vai veiktās kapitāla korekcijas apmēram, ja paredzamie zaudējumi pārsniedza izveidoto uzkrājumu apmēru. Tika vērtēta nekustamā īpašuma, kas iekļāts par labu bankām, monitoringa, kura rezultāti tieši ietekmē kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgu atzīšanu, kvalitāte.

FKTK PRIORITĀTE
UZRAUDZĪBAS DARBĀ
JOPROJĀM BIJA LATVIJAS
BANKU PIETIEKAMAS
KAPITĀLA BĀZES
UZTURĒŠANA, VEICINOT
KLIENTU PARĀDU EFEKTĪVU
RESTRUKTURIZĀCIJU.

Likviditātes risks

Ielīgušī nenoteiktība globālajos finanšu tirgos un eirozonā bija iemesls FKTK turpināt pievērst pastiprinātu uzmanību banku likviditātei arī 2013. gadā.

Lai kontrolētu banku naudas plūsmu, 2013. gadā FKTK turpināja pieprasīt bankām katru dienu sniegt operatīvo informāciju par noguldījumu dinamiku, kā arī pastiprināti pievērsa uzmanību ārvalstu banku meitas sabiedrību likviditātes pārvaldīšanas kvalitātei grupas ietvaros, jo šādas bankas pamatā balstās uz mātes banku piešķirtajiem resursiem. Tādējādi FKTK pārvaldīja likviditātes risku banku sistēmā kopumā un, ja bija nepieciešams, pieprasīja bankām veikt preventīvus pasākumus likviditātes riska pārvaldīšanas uzlabošanai.

Konstatējot paaugstinātu risku uzņemšanos, FKTK 2013. gadā, izmantojot savas tiesības, kuras paredzētas Kredītiestāžu likumā, četrpadsmit bankām noteica pienākumu uzturēt augstāku likviditātes līmeni nekā minimālās likviditātes prasības.

Tirgus risks

Salīdzinājumā ar citām valstīm Latvijas bankām arī 2013. gadā nebija būtisku ieguldījumu finanšu instrumentos (akcijas un parāda vērtspapīri kopumā nepārsniedz 10.6% no banku aktīviem). Lai gan kopumā banku sistēmā tirgus risks nav būtisks, ņemot vērā, ka joprojām aktuāls ir valsts parāda vērtspapīru risks, kas potenciāli var atstāt ietekmi uz banku sistēmu, FKTK 2013. gadā turpināja pastiprināti vērtēt banku finanšu instrumentu portfeļus, lai pārliecinātos, ka bankas tos piesardzīgi atspoguļo finanšu pārskatos, kā arī vērtē esošo vērtspapīru likviditāti.

Risku vadības funkcija

Bankām, sniedzot finanšu pakalpojumus, jānodrošina ne tikai katras biznesa vienības vai darbības veida efektivitāte, bet arī bankas darbībai svarīgās kopīgās risku vadības funkcijas izveide

un efektīva īstenošana. FKTK 2013. gadā, veicot banku darbības pārbaudes, turpināja pievērst pastiprinātu uzmanību katra būtiskā riska pārvaldīšanas kvalitātei. Katras risku vadības funkcijas novērtējumā tika ņemts vērā attiecīgā riska lielums un izmaiņu ietekme uz bankas darbību kopumā, kā arī iekšējās kontroles sistēmas efektivitāte un vadības darba efektivitāte, identificējot, mērot un pārvaldot attiecīgo risku. Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, vai bankas, pārvaldot būtiskos riskus, izmanto tādus rīkus kā stresa testi un scenāriju analīzes, kā arī vērtēja šo stresa testu un izvēlēto scenāriju kvalitāti un atbilstību katras bankas specifikai.

Banku atveseļošanas plāni

FKTK, ņemot vērā Eiropas Banku iestādes izstrādātos ieteikumus par banku grupu atveseļošanas plānu izstrādi, kuru mērķis ir stabilizēt banku grupu finanšu stāvokli kopumā vai arī banku būtiskas iestādes katru atsevišķi, kas savukārt nodrošinātu finanšu stabilitāti finanšu sektorā kopumā, aicināja bankas izstrādāt vienotu dokumentu kopumu „Bankas grupas atveseļošanas plāns”. Bankas šo uzdevumu veica vairākos posmos, iesniedzot FKTK izskatīšanai starprezultātus, uzturot dialogu ar FKTK un uzklusot norādes par konstatētajiem trūkumiem tajos, lai sagatavotu kvalitatīvus un dzīvotspējīgus atveseļošanas plānus. Minētais dialogs ar atsevišķām bankām turpināsies arī 2014. gadā.

LAI KONTROLĒTU BANKU
NAUDAS PLŪSMU, 2013.
GADĀ FKTK TURPINĀJA
PIEPRASĪT BANKĀM KATRU
DIENU SNIEGT OPERATĪVO
INFORMĀCIJU PAR
NOGULDĪJUMU DINAMIKU.

Apdrošināšanas sektors

Apdrošināšanas sabiedrību darbības rādītāji

2013. gada beigās Latvijā darbojās septiņas apdrošināšanas sabiedrības (divas dzīvības apdrošināšanas un piecas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības), kā arī 13 ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles (piecas dzīvības apdrošināšanas un astoņas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāles).

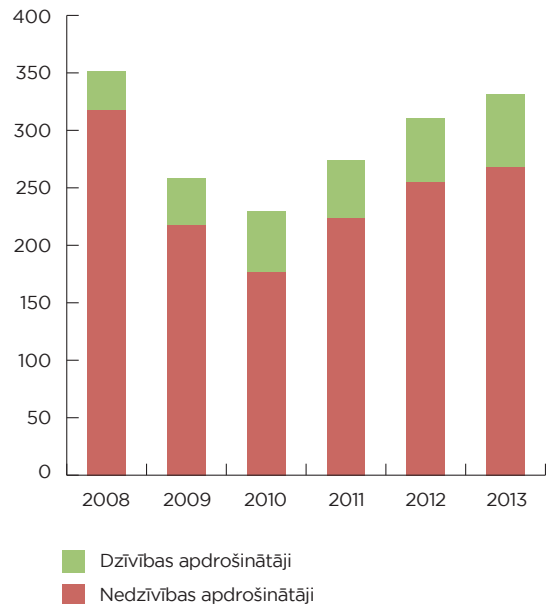
Trīs apdrošināšanas sabiedrības (AAS „Gjensidige Baltic”, AAS „Balta”, AAS „SEB Dzīvības apdrošināšana”) ir ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību meitas sabiedrības, un šo apdrošināšanas sabiedrību tirgus daļa kopējās parakstītajās apdrošināšanas prēmijās 2013. gada beigās bija 43% (2012. gada beigās – 36%).

Pārskata gadā apdrošināšanas sektorā turpinājās pakāpeniska izaugsme un parakstīto prēmiju apmērs tuvojās pirmskrīzes līmenim. Straujāku apdrošināšanas tirgus attīstību nodrošināja sniegtie pakalpojumi citās ES dalībvalstīs (Lietuvā, Igaunijā, Polijā, Francijā, Spānijā, Vācijā un Itālijā). Apdrošinātāju ārpakalpojumu sniegšana dalībvalstīs pieauga par 10.6%, bet Latvijā sniegtie pakalpojumi – par 2.9%. Tādējādi ārvalstīs sniegto pakalpojumu īpatsvars parakstītajās prēmijās sasniedza 33.5%.

Kopējais apdrošinātāju (apdrošināšanas sabiedrību un ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu) parakstīto bruto prēmiju apmērs gada beigās sasniedza 331 milj. latu jeb par 5% vairāk nekā iepriekšējā gadā (t.sk. ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu parakstītās bruto prēmijas pieauga par 30% un sasniedza 85 milj. latu jeb 25.7% no kopējām parakstītajām prēmijām), savukārt izmaksāto bruto atlīdzību apmērs pieauga par 9% un bija 184 milj. latu.

5. attēls.

Parakstīto prēmiju dinamika dzīvības un nedzīvības apdrošinātāju dalījumā (milj. latu)

PĀRSKATA GADĀ
APDROŠINĀŠANAS
SEKTORĀ TURPINĀJĀS
PAKĀPENISKA IZAUGSME
UN PARAKSTĪTO PRĒMIJU
APMĒRS TUVOJĀS
PIRMSKRĪZES LĪMENIM.

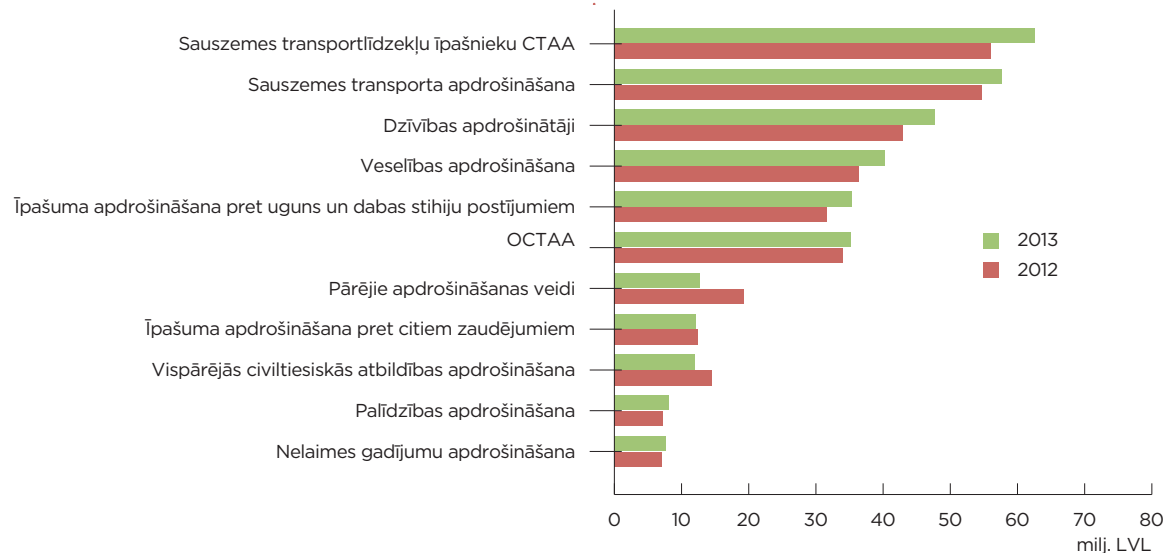
Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, parakstīto bruto prēmiju pieaugums bija visos lielākajos apdrošināšanas veidos. Lai gan straujāks tas bija īpašuma apdrošināšanā pret uguns un dabas stihiju postījumiem, apdrošināšanas tirgū parakstīto bruto prēmiju portfeļa struktūru tas būtiski neietekmēja. Aizvien lielākais parakstīto bruto prēmiju īpatsvars bija par sauszemes transportlīdzekļu

īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, par sauszemes transporta apdrošināšanu, kā arī par dzīvības un veselības apdrošināšanu (attiecīgi 19.9%, 17.5%, 14.4% un 12.1%).

Savukārt lielākais samazinājums bruto parakstītajās prēmijās bija par vispārējās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu un par kuģu apdrošināšanu (attiecīgi par 2.5 milj. latu un 1.1 milj. latu).

6. attēls.

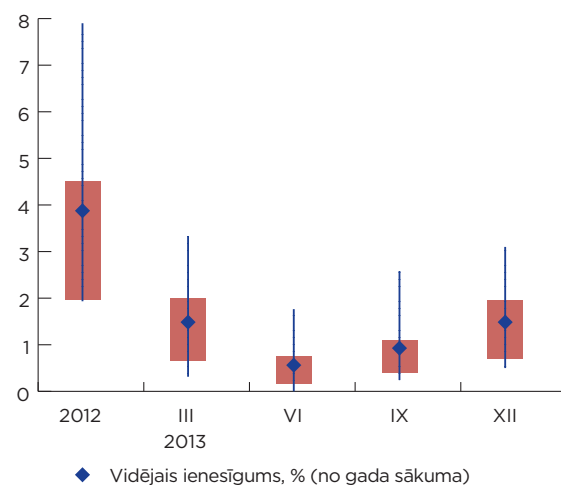
Parakstītās bruto prēmijas apdrošināšanas veidu
dalījumā (milj. latu)

Apdrošināšanas sabiedrību ienākumi no ieguldījumiem nebija tik lieli kā iepriekšējā gadā, tomēr pēc krituma pirmajā pusgadā tie būtiski uzlabojās, un vidējais ienesīgums gadā sasniedza 1.5% (2012. gadā - 3.9%), t.sk. dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām tas bija 1.6%, savukārt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām - 2.1% (2012. gadā attiecīgi - 7.7% un 3.9%).

7. attēls.

Vidējais gada ienesīgums (% no gada sākuma)

Apdrošināšanas sabiedrības 2013. gadā kopumā nopelnīja 5.8 milj. latu, t.i., par 43% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Turklāt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību peļņa bija 6.2 milj. latu (divas no piecām sabiedrībām strādāja ar zaudējumiem), bet dzīvības apdrošināšanas sabiedrības pārskata gadā strādāja ar - 0.4 milj. latu zaudējumiem.

Pārskata gadā apdrošināšanas sabiedrībām peļņu nesoša galvenokārt bija sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (2.2 milj. latu), vispārējās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (2.1 milj. latu), kā arī īpašuma apdrošināšana pret uguns un dabas stihiju postījumiem (1.9 milj. latu). Savukārt zaudējumus galvenokārt radīja sauszemes transporta apdrošināšana (mīnus 1.7 milj. latu), obligātā civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (mīnus 1.3 milj. latu), kā arī kravu un veselības apdrošināšana (attiecīgi mīnus 0.3 milj. latu un 0.2 milj. latu).

Apdrošināšanas sabiedrību uzraudzības pasākumi

FKTK regulāri seko līdzi Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā noteiktās maksātspējas prasības un prasību tehnisko rezervju seguma nodrošināšanai izpildei, 2013. gadā veicot arī vienas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības darbības pilno klātienes pārbaudi.

2013. gadā, konstatējot būtiskus normatīvo aktu prasību pārkāpumus, vienai apdrošināšanas sabiedrībai piemērotas Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā paredzētās sankcijas – apturēta darbība un pēc tam arī anulētas visas licences apdrošināšanas veikšanai.

FKTK 2013. gadā sadarbojās ar Eiropas Ekonomikas zonas (turpmāk – EEZ) valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestādēm, kuras īsteno apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas grupu, kurās ietilpst Latvijā licencētas apdrošināšanas sabiedrības, uzraudzību. FKTK darbinieki 2013. gadā nodrošināja dalību trijās EEZ valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestāžu kolēģijās. Aktuālie jautājumi uzraudzības iestāžu kolēģiju darbā ir apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas grupas finansiālā stāvokļa novērtēšana, iekšējā modeļa izstrāde un sagaidāmais tā apstiprināšanas process saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā (*Maksātspēja II*) prasību ieviešanu un informācijas apmaiņu starp uzraudzības iestādēm.

FKTK 2013. gadā sadarbojās arī ar apdrošināšanas uzraudzības iestādēm Igaunijā un Lietuvā, piedaloties kopīgi organizētajās diskusijās par aktuāliem jautājumiem un nodrošinot informācijas

2013. GADĀ VIENAI
APDROŠINĀŠANAS
SABIEDRĪBAI ANULĒTAS
VISAS LICENCES
APDROŠINĀŠANAS
VEIKŠANAI.

sniegšanu apdrošināšanas uzraudzības iestādēm Igaunijā un Lietuvā atbilstoši 2013. gadā noslēgtajiem sadarbības līgumiem par pārrobežu apdrošināšanas sabiedrību uzraudzības iestādēm.

FKTK 2013. gadā piedalījās Eiropas Apdrošināšanas

un aroda pensiju iestādes (turpmāk arī – EAAPI) darbā apdrošināšanas uzraudzības jomā, nodrošinot informācijas sniegšanu atbilstoši EAAPI pieprasījumiem, piedaloties EAAPI salīdzinošajā izvērtējumā *Peer Review on Colleges* un precizējot EAAPI *Solvency II Preparatory Guidelines* tulkojumu latviešu valodā.

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonds

FKTK, pamatojoties uz Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 51. pantu un Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005. gada 22. marta noteikumu Nr. 195 „Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtība” 19. punktu, 2013. gadā veica biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs” administrētā sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtības ievērošanas pārbaudi un informēja Finanšu ministriju un biedrību „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs” par veiktās pārbaudes rezultātiem.

VEIKTA BIEDRĪBAS
„LATVIJAS
TRANSPORTLĪDZEKĻU
APDROŠINĀTĀJU BIROJS”
ADMINISTRĒTĀ SAUSZEMES
TRANSPORTLĪDZEKĻU
ĪPAŠNIEKU CIVILTIESISKĀS
ATBILDĪBAS OBLIGĀTĀS
APDROŠINĀŠANAS
GARANTIJAS FONDA
IZVEIDOŠANAS,
UZKRĀŠANAS UN
ADMINISTRĒŠANAS
KĀRTĪBAS IEVĒROŠANAS
PĀRBAUDE.

Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieki

FKTK 2013. gadā veica vienu visu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru (juridisko personu) neklātienēs pārbaudi, novērtējot Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā noteikto prasību par līdzekļu, kas iegūti no apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniecības, turēšanu šķirti no tirgus dalībnieka līdzekļiem ievērošanu. Veiktas arī piecas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru (juridisko personu) tematiskās klātienēs pārbaudes, novērtējot to darbības atbilstību minētajā likumā noteiktajām prasībām.

Veiktajās pārbaudēs konstatēti normatīvo aktu prasību pārkāpumi, par kuriem diviem apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeriem ierosinātas administratīvās lietas par likumā noteikto prasību pārkāpšanu.

Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību darbības rādītāji

2013. gada beigās Latvijā darbojās 35 kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības, un to aktīvu apmērs gada beigās sasniedza 15.4 milj. latu (t.i., 0.1% no finanšu un kapitāla tirgus kopējiem aktīviem).

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību pašu kapitāla attiecība pret aktīvu un ārpusbilances posteņu kopsummu, t.i., kapitāla pietiekamība, 2013. gada ceturtajā ceturksnī saglabājās augsta un decembra beigās bija 21.3% (2012. gada beigās – 20.1%) (noteiktā minimālā kapitāla pietiekamības prasība ir 10%).

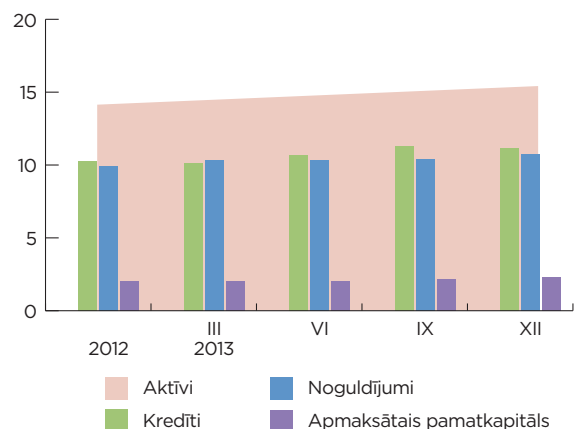
2013. gada laikā krājaizdevu sabiedrības kopā nopelnīja 249 tūkst. latu jeb 354 tūkst. eiro (gadā iepriekš peļņa sasniedza 160 tūkst. latu). 2013. gadā ar peļņu strādāja 21 krājaizdevu sabiedrība un to tirgus daļa kopējos krājaizdevu sabiedrību aktīvos bija 95.4%.

Galvenais krājaizdevu sabiedrību ienākumu avots bija procentu ienākumi no krājaizdevu sabiedrību biedriem izsniegtajiem kredītiem (67.1%), savukārt būtiskākie sabiedrību izdevumu posteņi, t.i., administratīvie izdevumi, izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem un procentu izdevumi par

noguldījumiem, decembra beigās veidoja attiecīgi 40%, 34.2% un 17.2% no kopējiem sabiedrību izdevumiem.

8. attēls.

Krājaizdevu sabiedrību aktīvi, kredīti, noguldījumi un apmaksātais pamatkapitāls (milj. latu)

Krājaizdevu sabiedrību darbības galvenais virziens ir savu biedru kreditēšana. Biedriem izsniegto kredītu atlikums 2013. gada ceturktā ceturkšņa laikā nedaudz samazinājās (par 1.4%) un decembra beigās bija 11.1 milj. latu (15.9 milj. eiro), tomēr gada laikā kopumā kredītportfeļa atlikums ir būtiski pieaudzis, t.i., par 8.7% jeb 894 tūkst. latu (1.3 milj. eiro).

Decembra beigās 62.4% no krājaizdevu sabiedrību kredītportfeļa bija novērtēti kā standarta, 31.5% – kā uzraugāmie un 6.1% bija zemstandarta, šaubīgo un zaudēto kredītu kopsumma (2012. gada beigās attiecīgi – 64%, 29.3% un 6.8%). Izveidoto speciālo uzkrājumu apmērs nedrošiem parādiem decembra beigās veidoja 7.7% no kopējā sabiedrību kredītportfeļa (2012. gada beigās – 7.9%).

Sabiedrību finansējuma struktūrā 97.4% veidoja biedru noguldījumi – to atlikums pārskata ceturkšņa laikā palielinājās par 3.1% jeb 321 tūkst. latu, savukārt kopš 2013. gada sākuma tas ir pieaudzis par 8% jeb 798 tūkst. latu (1.1 milj. eiro) un decembra beigās sasniedza 10.7 milj. latu (15.3 milj. eiro).

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzības pasākumi

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzība 2013. gadā veikta, gan izmantojot darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot uzmanību sabiedrību izveidoto

uzkrājumu nedrošajiem parādiem pietiekamībai, gan veicot pārbaudes klātienē.

Pārskata gadā FKTK eksperti veica 10 klātienes pārbaudes (iepriekšējā gadā – četras), kuru mērķis bija novērtēt kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību finansiālo stāvokli, vadības darbu, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, īpaši Krājaizdevu sabiedrību likumam.

2013. gadā FKTK piemērojusi šādas sankcijas vienai krājaizdevu sabiedrībai: aizliegts sniegt finanšu pakalpojumus, izņemot esošo noguldījumu izmaksu; uzlikts tiesisks pienākums par konkrētu pasākumu veikšanu līdz noteiktam datumam; izteikts brīdinājums par valdes nespēju nodrošināt darbību atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības rādītāji

Pārskata gada beigās Latvijā strādāja 24 reģistrētas maksājumu iestādes un 11 reģistrētas elektroniskās naudas iestādes, tostarp astoņas elektroniskās naudas iestādes ar tiesībām sniegt maksājumu pakalpojumus (kopumā bija reģistrētas 36 maksājumu iestādes un 14 elektroniskās naudas iestādes).

2013. gadā maksājumu iestāžu veikto maksājumu kopējais apmērs palielinājās par 23.7% un sasniedza 83.9 milj. latu (119.4 milj. eiro), bet elektroniskās naudas iestāžu veikto maksājumu kopējais apmērs nemainījās un bija 24.5 milj. latu (34.9 milj. eiro), savukārt šo iestāžu apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējais apmērs saruka par 8%, sasniedzot 1.2 milj. latu (1.8 milj. eiro).

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzības pasākumi

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzība 2013. gadā veikta, galvenokārt izmantojot darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot

uzmanību maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu veikto maksājumu kopējiem apmēriem un apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējiem apmēriem. Reģistrētām maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm ir pienākums sniegt pārskatu par iestādes likvidajiem ieguldījumiem, kurā maksājumu iestādes atspoguļo informāciju par iestādes sāktiem un pabeigtiem darījumiem, norādot iepriekšējos 12 mēnešos veikto maksājumu vidējo aritmētisko vērtību, bet elektroniskās naudas iestādes atspoguļo apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējo apmēru par pēdējiem sešiem mēnešiem.

Pārskata gadā tika veiktas klātienes pārbaudes deviņās maksājumu iestādēs un vienā elektroniskās naudas iestādē. Pārbažu mērķis bija novērtēt maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības modeļa un vadības darba atbilstību normatīvo aktu prasībām, īpaši Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām.

2013. gadā tika ierosinātas sešas administratīvās lietas – piecām maksājumu iestādēm un vienai elektroniskās naudas iestādei. 2013. gadā FKTK piemēroja maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm šādas sankcijas – trim maksājumu iestādēm un vienai elektroniskās naudas iestādei tika noteikti ierobežojumi maksājumu pakalpojumu sniegšanai vai elektroniskās naudas emisijai un vienai maksājumu iestādei FKTK piemērojusi soda naudu 10 tūkst. latu (14,2 tūkst. eiro) apmērā par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jomā. 2013. gadā trijām maksājumu iestādēm tika anulēta reģistrācija FKTK maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu reģistrā.

2013. gadā tika veikta klātienes pārbaude vienā Latvijas Republikā reģistrētā kredītiestādē, kura saviem klientiem (maksājumu iestādēm un interneta tirgotājiem, kas pieņem maksājumu kartes to preču vai pakalpojumu apmaksai) nodrošina ar maksājumu karšu pieņemšanu saistītus pakalpojumus (*acquiring*).

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu fondi

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu darbības rādītāji

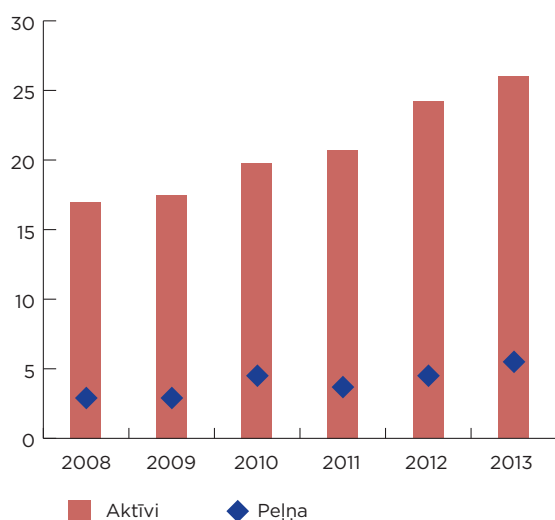
2013. gada beigās Latvijā darbojās 12 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, kas pārvaldīja 37 ieguldījumu fondus (28 atvērtos un deviņus slēgtos fondus).

2013. gadā ieguldījumu pārvaldes sabiedrības nopelnīja 5.5 milj. latu, t.i., par 23% vairāk nekā iepriekšējā gadā, ko veicināja komisijas naudas ienākumu pieaugums, palielinoties sabiedrību pārvaldīšanā esošo līdzekļu apmēram. To aktīvi gada laikā pieauga par 7.6% un gada beigās sasniedza 26 milj. latu.

2013. gadā ieguldījumu fondu aktīvi pieauga par 25.6%, gada beigās sasniedzot 292.9 milj. latu. Šo pieaugumu galvenokārt veicināja slēgtie fondi. Atvērto ieguldījumu fondu aktīvi gada laikā pieauga par 7.5%, gada beigās sasniedzot 148.6 milj. latu. Savukārt slēgto fondu aktīvi gada laikā pieauga par 52%, gada beigās sasniedzot 144.3 milj. latu.

9. attēls.

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību aktīvi un peļņa (milj. LVL)

2013. gada notikumi lielā mērā ietekmēja ieguldījumu fondu darbības rezultātus, kam gada laikā bija gan kritumi, gan lēcieni. Gada sākumā finanšu tirgos dominēja izteikti pozitīvs noskaņojums, ko lielā mērā veicināja ASV politiku lēmums par fiskālās klints novēršanu, turpretī pirmā ceturkšņa otrajā pusē Kipras notikumi palielināja spriedzi finanšu tirgos. Arī gadā kopumā ik pa brīdim pastiprinājās un samazinājās investoru bažas saistībā ar centrālo banku ekonomikas stimulēšanas pasākumu ierobežošanu.

**2013. GADĀ IEGULDĪJUMU
PĀRVALDES SABIEDRĪBAS
NOPELNĪJA 5.5 MILJ. LATU,
T.I., PAR 23% VAIRĀK NEKĀ
IEPRIEKŠĒJĀ GADĀ.**

Atvērtie obligāciju un naudas tirgus fondi

2013. gada decembra beigās atvērtā obligāciju un naudas tirgus fondu² triju mēnešu ienesīgums³ bija robežās no mīnus 1.7% līdz plus 2.5% (11 no 14 fondiem pozitīvs), savukārt 12 mēnešu ienesīgums bija

no mīnus 6.8% līdz plus 3.0% (pieciem fondiem negatīvs). Tāpat kā iepriekšējā ceturksnī, labāku sniegumu uzrādīja tie fondi, kuru ieguldījumu pamatvalūta nav ASV dolārs, jo tam bija vērtības kritums attiecībā pret latu gan ceturkšņa, gan gada laikā. Atvērto obligāciju fondu un naudas tirgus fondu kopējais ieguldījumu portfelis decembra beigās sasniedza 125.1 milj. latu (178 milj. eiro), gada laikā pieaugot par 6.1%, ko galvenokārt ietekmēja triju jaunu obligāciju fondu izveide.

Atvērtie jauktie fondi

2013. gada 31. decembrī atvērto jaukto fondu (trīs fondi) triju mēnešu ienesīgums bija robežās no mīnus 0.3% līdz plus 1.7% (diviem fondiem pozitīvs), savukārt 12 mēnešu ienesīgums bija no mīnus 4.0% līdz plus 2.1% (diviem fondiem pozitīvs). Decembra beigās šo fondu kopējais ieguldījumu portfelis bija 1.6 milj. latu (2.3 milj. eiro), un gada laikā tas saruka par 53%, ko ietekmēja divu fondu likvidācija. Jaukto fondu portfelī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām pieauga ieguldījumu apliecību īpatsvars un samazinājās naudas līdzekļu un akciju īpatsvars.

Atvērtie akciju fondi

Atvērtajiem akciju fondiem nozīmīgākie akciju indeksi gada laikā uzrādīja ļoti atšķirīgu dinamiku

² Ieguldījumu fondu sadalījums atbilst Latvijas Bankas mājas lapā publicētajam ieguldījumu fondu sadalījumam pēc ieguldījumu politikas: <http://www.bank.lv/statistika/mfi-un-citu-finansu-starptarbi-saraksti/latvijas-republikas-ieguldijumu-fondu-saraksts>.

³ Ienesīgums aprēķināts kā fonda ieguldījumu apliecības vērtības izmaiņas pārskata periodā attiecībā pret fonda ieguldījumu apliecības vērtību pārskata perioda sākumā, izsakot to procentos.

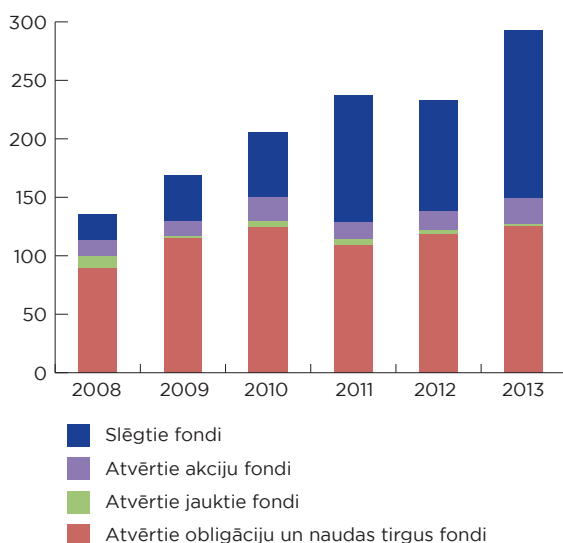
(RTS: -5.5%, Micex: +2%, Eurostoxx 50: +17.9%, S&P 500: +26.9%, OMXBBGI: +12.1%, KASE: -5.3%, UX: -4.3%), tāpēc arī atvērtie akciju fondi uzrādīja ļoti atšķirīgu sniegumu atkarībā no to reģionālā fokusa. 2013. gada 31. decembrī atvērtu akciju fondu (astoņi fondi) triju mēnešu ienesīgums bija robežās no mīnus 0.7% līdz plus 5.9% (trijiem fondiem negatīvs), savukārt 12 mēnešu ienesīgums bija no mīnus 19.9% līdz plus 9.1%, un tas bija pozitīvs četriem fondiem. Kopējā atvērtu akciju fondu portfeli naudas līdzekļu īpatsvars saruka no 16.1% 2012. gada beigās līdz 12.1% 2013. gada beigās, liecinot par fondu pārvaldnieku optimistiskāku noskaņojumu nekā iepriekšējā gada beigās. Decembra beigās šo fondu kopējais ieguldījumu portfelis sasniedza 21.9 milj. latu (31.2 milj. eiro), gada laikā pieaugot par 30%.

Slēgtie fondi

Slēgto fondu portfelis 2013. gada beigās sasniedza 144 milj. latu (205 milj. eiro) un gada laikā pieauga par 52%. Decembra beigās 72.8% slēgto fondu līdzekļu bija ieguldīti Latvijā, un salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām ieguldījumu Latvijā īpatsvars bija pieaudzis (2012. gada beigās – 69.6%).

10. attēls.

Ieguldījumu fondu aktīvu dinamika (milj. LVL)

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu uzraudzības pasākumi

Pārskata gadā FKTK veica ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu neklātienas uzraudzību, novērtējot to finansiālo stāvokli, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu, kā arī citu normatīvo aktu prasībām.

Īpašu uzmanību uzraugi pievērsa ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas atbilstības izvērtēšanai, kā arī vērtēja ieguldījumu pārvaldes sabiedrību noteikto ieguldījumu fondu sintētisko rādītāju⁴ atbilstību fondu ienesīguma svārstīgumam.

Pastiprināta uzmanība tika pievērsta arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas un iekšējā audita neklātienas analīzei.

FKTK veica ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu apjomīgu riska profilu izvērtējumu, lai plānotu turpmākos uzraudzības pasākumus.

Tāpat pārskata gadā nodrošināti papildu pasākumi, lai pārliecinātos par ieguldījumu pārvaldes sabiedrību sagatavošanos pārejai uz eiro valūtu, veicot pastiprinātu monitoringu un pieprasot informāciju par sistēmu testiem.

Pārskata gadā FKTK veica arī divas ieguldījumu pārvaldes sabiedrību klātienas pārbaudes. Pārbaūžu mērķis bija novērtēt sabiedrību būtiskākās darbības jomas, to atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu, norādījumu, kā arī citu normatīvo aktu prasībām. Īpaša uzmanība katras pārbaudes laikā pievērsta sabiedrības izveidotajai iekšējās kontroles sistēmai un risku pārvaldībai, izvērtējot arī iekšējo normatīvu bāzes atbilstību un izmantojumu. Pārbaūžu laikā izvērtēta arī sabiedrības darbības caurredzamība un atbilstība labākās prakses principiem, kā arī klientu interešu ievērošanai. Vienlaikus veikta arī ieguldījumu fondu turētājbanku darbības pārbaude.

Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar sabiedrību vadību un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem sabiedrības funkciju sekmīgai nodrošināšanai.

⁴ Sintētiskais rādītājs (*synthetic indicator*) – rādītājs, kas parāda fonda riska kategoriju skalā no 1 (zemāks ienesīgums, parasti zemāks risks) līdz 7 (augstāks ienesīgums, parasti augstāks risks), pamatojoties uz fonda ienesīguma svārstīguma rādītājiem.

Vienā gadījumā FKTK piemēroja arī soda naudu 5 tūkst. latu (7.1 tūkst. eiro) apmērā un izvirzīja papildu prasības iekšējās kontroles sistēmas jomā. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienes uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna ieviešanas gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

Valsts fondēto pensiju shēma

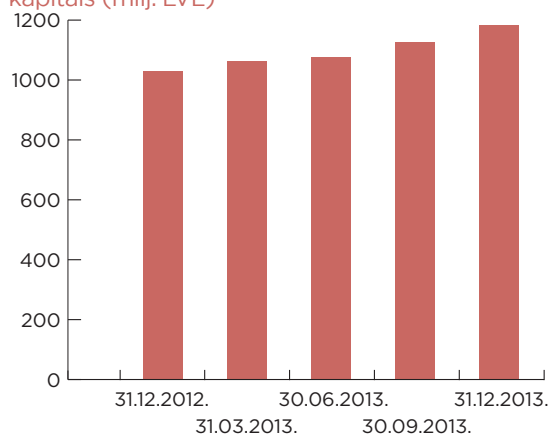
Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju darbības rādītāji

Valsts fondēto pensiju shēmas jeb pensiju otrā līmeņa ieguldījumu plānos uzkrātā pensiju kapitāla pieaugumu 2013. gadā galvenokārt veicināja nodarbinātības un strādājošo darba samaksas pieaugums, kā arī iemaksu likmes fondēto pensiju shēmā palielināšana no 2 līdz 4%.

2013. gadā dalībnieku skaits pieauga par 31 037 dalībniekiem, un gada beigās valsts fondēto pensiju shēmas otrajam līmenim bija pievienojušies 1 225 137 dalībnieki, t.sk. 60% bija pievienojušies obligātā kārtā. Savukārt ieguldījumu plānos uzkrātais pensiju kapitāls, t.i., ieguldījumu plānu neto aktīvi, 2013. gadā pieauga par 15.1%, decembra beigās sasniedzot 1.18 mljrd. latu. Gada laikā valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju piedāvāto ieguldījumu plānu skaits samazinājās no 26 līdz 23, jo atsevišķās sabiedrībās notika ieguldījumu plānu ar līdzīgu ieguldījumu stratēģiju apvienošana, lai optimizētu izmaksas un sasniegtu labākus ienesīguma rādītājus.

11. attēls.

Otrā līmeņa ieguldījumu plānos uzkrātais pensiju kapitāls (milj. LVL)

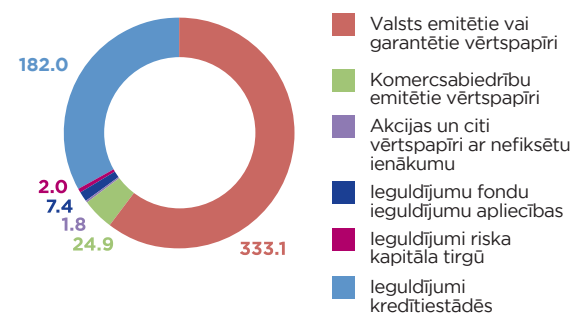

Līdz ar kāpumu akciju tirgos 2013. gadā labāku sniegumu uzrādīja aktīvie plāni (aktīvo plānu grupā vidējais svērtais ienesīgums bija +3.3%, sabalansēto plānu grupā — +1.8%, konservatīvo plānu grupā — +0.2%). 2013. gadā ieguldījumu plānu ienesīgums bija daudz zemāks nekā 2012. gadā, kad tas bija izteikti augsts pēc krituma finanšu tirgos 2011. gadā. Apmēram 60% dalībnieku ir pievienojušies aktīvajiem plāniem, kuros ieguldījumu vērtības īstermiņa izmaiņu risks ir lielāks nekā plāniem ar konservatīvāku ieguldījumu politiku. Samazinās tādu dalībnieku īpatsvars, kas maina ieguldījumu plānus, liecinot, ka dalībnieki ir vairāk apmierināti ar izvēlēto plānu. Dalībnieku skaits, kuri 2013. gadā mainījuši ieguldījumu plānus, sasniedza 179 tūkstošus, kas ir par 18% mazāk nekā iepriekšējā gadā.

Latvijā veikto ieguldījumu apmērs salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām pieauga par 13.6% un decembra beigās sasniedza 46.5% no kopējiem ieguldījumiem jeb 551.4 milj. latu (784.6 milj. eiro) (t.sk. 333.1 milj. latu bija ieguldīti valsts emitētajos vai garantētajos vērtspapīros, 24.9 milj. latu – komercsabiedrību emitētajos parāda vērtspapīros, 1.8 milj. latu – akcijās, 7.4 milj. latu – ieguldījumu fondos, 2 milj. latu – Latvijas riska kapitāla tirgū, bet 182 milj. latu bija izvietoti kredītiestādēs). Savukārt no visiem ieguldījumiem ārvalstīs 93% veidoja ieguldījumi pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs.

12. attēls.

Otrā līmeņa pensiju plānu ieguldījumi Latvijā 31.12.2013. (milj. LVL)

Gada laikā kopējā ieguldījumu plānu ieguldījumu portfeli samazinājās prasību uz pieprasījumu un termiņnoguldījumu kredītiestādēs īpatsvars, savukārt pieauga parāda vērtspapīru īpatsvars, gada beigās sasniedzot 47.9%. Otrs lielākais īpatsvars bija ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecībām (35.6%).

Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju uzraudzības pasākumi

Pārskata gadā veikta neklātienas valsts fondēto pensiju shēmas (turpmāk arī – VFPS) līdzekļu pārvaldītāju uzraudzība, novērtējot to pārvaldīšanā esošo ieguldījumu plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu, kā arī citu normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā veikta viena VFPS līdzekļu pārvaldītāja klātienes pārbaude. Tās laikā īpaši tika vērtēta līdzekļu pārvaldītāja iekšējās kontroles sistēma, līdzekļu pārvaldītāja funkciju sadalījuma atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, vadības lēmumu pieņemšana un izpilde, iekšējo normatīvu bāzes un izveidotās pārskatu sistēmas atbilstība un izmantošana. Īpašu uzmanību FKTK pievērsa ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot līdzekļu pārvaldītāja ieviestās kontroles sistēmas ārpakalpojumu izvērtēšanai. Izvērtēta arī līdzekļu turētāja darbība.

Pārbaužu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības pārrunātas ar VFPS līdzekļu pārvaldītāja vadību, vienojoties par pasākumu plāniem nepieciešamajiem uzlabojumiem funkciju sekmīgai nodrošināšanai. Pēc pārbaudes monitoringu FKTK veica neklātienas uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna ieviešanas gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

Neklātienes uzraudzības ietvaros pārskata gadā FKTK vērtēja arī VFPS līdzekļu pārvaldītāju iesniegto kritiskās situācijas analīzi katra ieguldījumu plāna ieguldījumu portfelim. Tika izvērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgu scenāriju iestāšanās gadījumiem.

Neklātienes uzraudzības ietvaros vērtēta arī līdzekļu pārvaldītāju iekšējā audita darbība, izvērtējot iekšējo auditu plānus un sagatavotos atzinumus. Notika arī tikšanās ar līdzekļu pārvaldītāju vadību, lai sekotu līdzi tirgus dalībnieku darbības būtiskākajiem notikumiem un biznesa stratēģijas izpildei klātienes pārbaužu starplaiķos.

Tika veikts VFPS ieguldījumu plānu apjomīgs riska profila izvērtējums, lai plānotu turpmākos uzraudzības pasākumus.

Pārskata gadā tika veikti arī papildu pasākumi, lai pārliecinātos par VFPS līdzekļu pārvaldītāju sagatavošanos pārejai uz eiro valūtu, īpašu uzmanību pievēršot ieguldījumu plānu uzskaites

pielāgošanai. Tika veikts pastiprināts monitorings un pieprasīta informācija par sistēmu testiem.

FKTK pārstāvji 2013. gadā apmeklēja Igaunijas kompetento uzraudzības iestādi, lai iepazītos ar Igaunijā izveidoto likumu ietvaru valsts fondēto pensiju jomā, kā arī aplūkotu lietotos uzraudzības rīkus, lai izvērtētu kaimiņvalsts pieredzi un veiktu salīdzinošo analīzi.

FKTK pārstāvji arī darbojās darba grupā, kurā tika vērtētas iespējamās izmaiņas līdzekļu pārvaldītāju komisiju aprēķina principos, kā arī izmaiņas ieguldījumu ierobežojumos.

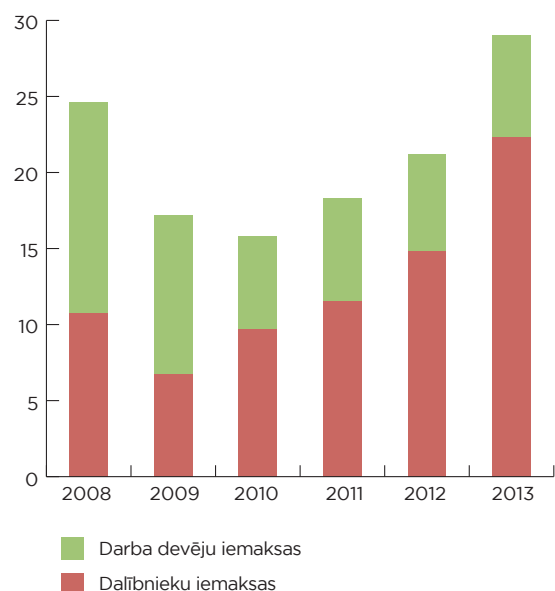
Privātie pensiju fondi

Privāto pensiju fondu darbības rādītāji

2013. gadā pensiju trešā līmeņa dalībnieku iemaksas sasniedza jaunu vēsturisko maksimumu, ko sekmēja iedzīvotāju ekonomiskās situācijas uzlabošanās, informētības un intereses pieaugums par ilgtermiņa ieguldījumu produktiem, kā arī iespēja saņemt nodokļu atmaksu; iespējama arī eiro ieviešanas ietekme, līdzīgi kā noguldījumu kāpumam.

13. attēls.

Iemaksas trešā līmeņa pensiju plānos (milj. LVL)

2013. gada beigās Latvijā darbojās seši atklātie pensiju fondi un viens slēgtais pensiju fonds.

Gada laikā pensiju plānos tika iemaksāti 29 milj. latu, kas ir par 37% vairāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā. Galvenokārt turpināja strauji pieaugt pensiju plānu dalībnieku iemaksas (par 51%), savukārt darba devēju iemaksas pieauga tikai par 4%. 2013. gada beigās pensiju plānos uzkrātais kapitāls sasniedza 165.6 milj. latu, gada laikā pieaugot par 16.3%.

No pensiju plānu kapitāla gada laikā tika izmaksāti 9.2 milj. latu jeb par 14.6% vairāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā, tostarp lielākā daļa jeb 95% tika izmaksāta saistībā ar plānu dalībnieku pensijas vecuma iestāšanos.

Vidējais pensiju plānu ienesīgums 2013. gadā bija 2.8% (2012. gadā – 8.5%), individuāliem plāniem tas bija robežās no mīnus 2.9% līdz plus 10.1%.

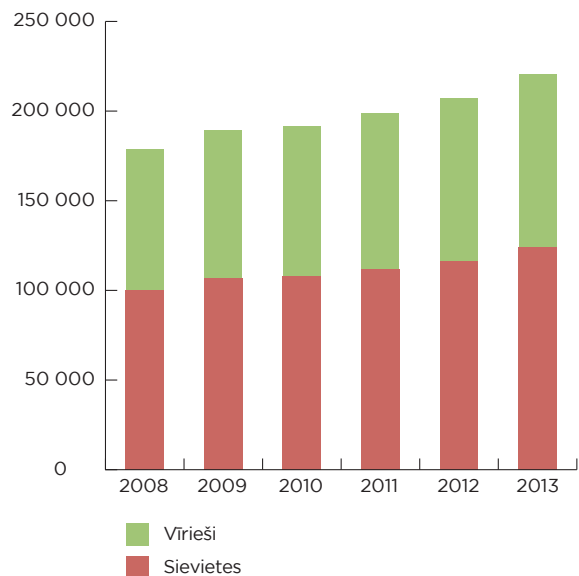
2013. gada beigās gandrīz pusi no pensiju plānu portfeļa veidoja ieguldījumu fondu apliecības (49%), t.sk. aptuveni puse bija tādu ieguldījumu fondu apliecības, kas galvenokārt iegulda fiksēta ienākuma instrumentos, un 43% bija tādu fondu apliecības, kas fokusējas uz akcijām. 2013. gada beigās trešdaļu no portfeļa veidoja ieguldījumi parāda vērtspapīros un citos vērtspapīros ar fiksētu ienākumu (34%). Gada laikā pieauga ieguldījumu parāda vērtspapīros īpatsvars, kā arī nedaudz pieauga noguldījumu un prasību pret kredītiestādēm īpatsvars.

Latvijā veikto ieguldījumu apmērs pieauga, 2013. gada beigās sasniedzot 63.3 milj. latu jeb 38.2% no kopējiem ieguldījumiem. Savukārt no visiem ieguldījumiem ārvalstīs 96.3% veidoja ieguldījumi pārejās Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs.

Kopējais privāto pensiju plāniem pievienojušos dalībnieku skaits gada beigās sasniedza 220 646, t.i., 22% no Latvijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, jeb par 13.4 tūkst. dalībnieku vairāk nekā pirms gada.

14. attēls.

Trešā līmeņa pensiju plānu dalībnieku skaits

Privāto pensiju fondu uzraudzības pasākumi

Pārskata gadā neklātienē privāto pensiju fondu (turpmāk arī – pensiju fonds) uzraudzība tika veikta, novērtējot pensiju fondu finansiālo stāvokli, pensiju plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu, kā arī citu normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā veiktas arī divas privāto pensiju fondu klātienē pārbaudes, lai novērtētu pensiju fondu darbību, pildot likumā „Par privātajiem pensiju fondiem” noteiktās funkcijas. Pārbaudē laikā īpaša uzmanība pievērsta pensiju fonda izveidotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstībai un ilgtspējai, kā arī būtisko risku identificēšanai un pārvaldībai. Analizēts pensiju fonda funkciju sadalījums un atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, kā arī pensiju fonda izveidotās informācijas apmaiņas un pārskatu sistēmas spēja nodrošināt pietiekamu un viegli izsekojamu informāciju iekšējiem un ārējiem lietotājiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot pensiju fonda ieviestās kontroles sistēmas ārpakalpojumu izvērtēšanai. FKTK izvērtēja arī līdzekļu pārvaldītāju un līdzekļu turētāju darbību. Pārbaudēs FKTK vērtēja arī pensiju fonda piedāvāto produktu riska tendences.

Pārbaudes laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar pensiju fondu vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem

uzlabojumiem pensiju fonda funkciju sekmīgai nodrošināšanai. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienēs uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna ieviešanas gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

Neklātienēs uzraudzības ietvaros FKTK vērtēja arī pensiju fondu iesniegto kritiskās situācijas analīzi katra pensiju plāna ieguldījumu portfelim. Izvērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem.

Neklātienēs uzraudzības ietvaros pārskata gadā vērtēta arī privāto pensiju fondu iekšējā audita darbība, vērtējot iekšējo auditu plānus un sagatavotos atzinumus.

Lai plānotu turpmākos uzraudzības pasākumus, veikts arī privāto pensiju fondu pensiju plānu apjomīgs riska profila izvērtējums.

Pārskata gadā tika veikti arī papildu pasākumi, lai pārliecinātos par privāto pensiju fondu sagatavošanos pārejai uz eiro valūtu, īpašu uzmanību pievēršot pensiju plānu uzskaites pielāgošanai. Tika veikts pastiprināts monitorings un pieprasīta informācija par sistēmu testiem.

Pārskata gadā notika arī aktīvs darbs pensiju fondu uzraudzības jomā Eiropas līmeņa komitejās. FKTK pārstāvji aktīvi piedalījās Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes darbā pensiju fondu uzraudzības jomā un arī tās Aroda pensiju komitejas (*Occupational Pensions Committee*) darbā, kurā tiek izskatīti aktuālie pensiju fondu uzraudzības jautājumi Eiropas līmenī. FKTK darbinieks sāka darbu OPC SG „Costs and Charges applicable to IORPs” kā darba grupas vadītājs. Notika arī aktīva dalība EAAPI *Task Force on Personal Pensions*.

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju darbības rādītāji

Pārskata gada beigās ieguldījumu pakalpojumus Latvijā bija tiesības sniegt četrām Latvijā licencētām ieguldījumu brokeru sabiedrībām, 17 Latvijā reģistrētām bankām, kuras ir saņēmušas attiecīgu atļauju, 12 Latvijā reģistrētām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kam ir atbilstoša licence. Ieguldījumu pakalpojumus bija tiesīgas sniegt arī viena ārvalstu ieguldījumu brokeru sabiedrības filiāle, sešas ārvalstu banku filiāles, kā arī vairāk nekā 1600 ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji no Eiropas Ekonomikas zonas valstīm atbilstoši pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

2013. gadā četras ieguldījumu brokeru sabiedrības kopumā nopelnīja 2.8 milj. latu jeb gandrīz 4 milj. eiro, t.sk. ar peļņu strādāja visas ieguldījumu brokeru sabiedrības (2012. gadā peļņa sasniedza 1.5 milj. latu).

96% no visiem ieguldījumu brokeru sabiedrību ienākumiem veidoja komisijas naudas ienākumi u.c. līdzīgi ienākumi par klientiem sniegtajiem pakalpojumiem, savukārt būtiskākais izdevumu postenis bija administratīvie izdevumi (53.2%).

2013. gadā joprojām divas ieguldījumu brokeru sabiedrības nodarbojās ar klientu finanšu instrumentu turēšanu, ko paredz tām izsniegtās licences ieguldījumu blakuspakalpojumu veikšanai, savukārt nevienai no sabiedrībām pārskata gadā nav nodoti klientu aktīvi pārvaldīšanā, lai gan divām ieguldījumu brokeru sabiedrībām ir licences arī ieguldītāju finanšu instrumentu individuālai pārvaldīšanai.

Ieguldījumu brokeru sabiedrību turējumā esošo klientu naudas līdzekļu apmērs darījumu ar finanšu instrumentiem veikšanai pārskata gada beigās sasniedza 3.6 milj. latu (2012. gada beigās – 1.9 milj. latu).

Ieguldījumu brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības rādītājs 2013. gada beigās bija 23.3% (2012. gada beigās – 24.6%) (minimālā kapitāla pietiekamības prasība – 8%).

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības pasākumi

2013. gadā ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā FKTK veica četras klātienes pārbaudes bankās (divas plānveida un divas mērķa pārbaudes) un divas pārbaudes ieguldījumu brokeru sabiedrībās (viena plānveida un viena mērķa pārbaude). Mērķa pārbaudes pamatā tika veiktas, reaģējot uz klientu iesniegtajām sūdzībām, kā arī lai pārbaudītu FKTK uzlikto pienākumu izpildi. Veicot pārbaudes, FKTK vērtēja ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas atbilstību normatīvo aktu prasībām, piemēram, informācijas atklāšanu klientiem par finanšu instrumentiem un ar tiem saistītajiem riskiem, labākā rezultāta nodrošināšanu klientam, ieguldījumu pakalpojuma atbilstības un piemērotības noteikšanu klienta zināšanām, pieredzei, ieguldījumu mērķim un spējai finansiāli uzņemt attiecīgu risku. FKTK eksperti vērtēja arī ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju iekšējo procesu un dokumentu aktualitāti un atbilstību tiesību aktu prasībām.

Pilnveidojot finanšu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības principus un rūpējoties par klientu interešu aizsardzību, FKTK 2013. gadā kopumā veica arī sešas noslēpumainā klienta vizītes, lai pārlicinātos, kā finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki ievēro normatīvo aktu prasības ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā. Pamatā tās bija pārbaudes par to, kā un kāda informācija klientiem tiek sniegta par ieguldījumiem finanšu instrumentos, t.sk. informācija par riskiem un izmaksām. Noslēpumainais klients ir viens no efektīvākajiem veidiem, kas ļauj izzināt, kā patiesībā notiek klientu apkalpošana. Tas paredz, ka pārbaudītājs neatklāj savu identitāti, bet kā parastais klients izmanto tirgus dalībnieku sniegtos pakalpojumus, pievēršot uzmanību konkrēto jautājumu un uzdevumu izpētei.

2013. gada laikā par pārkāpumiem ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā kopumā piemēroja sankcijas pieciem finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem. Četrām bankām tika piemērota soda nauda kopā 92.5 tūkst. latu (131.6 tūkst. eiro) apmērā un vienai ieguldījumu brokeru sabiedrībai tika anulēta licence ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai.

FKTK turpināja iesāktu tradīciju un rīkoja semināru, kā arī jautājumu un atbilžu sesiju ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem par aktuāliem

jautājumiem, ņemot vērā uzraudzības procesa gaitā gūtās atziņas.

Finanšu instrumentu tirgus

Regulētajā tirgū iekļauto finanšu instrumentu emitentu darbība un uzraudzības pasākumi

Pārskata gada beigās Latvijā darbojās viens regulētais tirgus AS „NASDAQ OMX Riga” (turpmāk – Birža). Gada beigās no Biržas izslēdza AS „Liepājas metalurģs” akcijas, un gada beigās Biržā bija iekļautas 30 emitentu akcijas. Parāda vērtspapīru sarakstā bija iekļautas septiņu emitentu kopskaitā 48 dažādu parāda vērtspapīru emisijas – Latvijas valsts parāda vērtspapīri (25), korporatīvās parādzīmes un obligācijas (23).

FKTK pastāvīgi kontrolēja, vai emitenti savlaicīgi un atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likuma prasībām atklāj informāciju atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likumā noteiktajam. 2013. gadā, konstatējot pārkāpumus un izvērtējot to būtību, septiņos gadījumos FKTK pieprasīja emitentiem veikt pasākumus, lai turpmāk trūkumi obligātās informācijas atklāšanā tiktu novērsti, un ierosināja divus administratīvos procesus par pārkāpumiem obligātās informācijas atklāšanā. Attiecīgi tika izdoti administratīvie akti, izsakot emitentam brīdinājumu un vienā gadījumā uzliekot tiesisku pienākumu noteiktā termiņā atklāt likumā noteikto informāciju.

Finanšu instrumentu tirdzniecība

Latvijas regulētajā tirgū AS „NASDAQ OMX Riga” pēc krituma 2012. gadā 2013. gadā atkal bija vērojams akciju tirgus tirdzniecības aktivitātes pieaugums. Kopējais darījumu skaits akciju tirgū 2013. gadā, salīdzinot ar 2012. gadu, palielinājās par 8.3%, tirgto akciju skaits palielinājās par 30.6%, savukārt kopējais apgrozījums akciju tirgū 2013. gadā bija 15.2 milj. latu (21.6 milj. eiro), kas bija par 31.1% lielāks nekā 2012. gadā. AS „NASDAQ OMX Riga” akciju tirgus kapitalizācija 2013. gada beigās, salīdzinot ar 2012. gada beigām, ir pieaugusi par 12.6% un bija 666.2 milj. latu (948 milj. eiro).

22Lai sekmētu stabilu finanšu instrumentu tirgus darbību, FKTK pastāvīgi veica finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzību, sekojot līdzi un analizējot Biržā iesniegtos uzdevumus un veiktos darījumus, lai identificētu un novērstu tirgus manipulācijas un iekšējās informācijas izmantošanu darījumos ar finanšu instrumentiem. Padziļinātas pārbaudes veiktas 11 gadījumos, kad tika saskatītas tirgus manipulāciju vai iekšējās informācijas izmantošanas pazīmes. Divos gadījumos par iespējamu iekšējās informācijas izmantošanu vai izpaušanu FKTK nosūtīja informāciju policijai izvērtēšanai un lēmuma pieņemšanai par kriminālprocesa sākšanu.

Divos gadījumos FKTK brīdināja ieguldītājus un pieprasīja pārtraukt rīcību, kas var maldināt citus ieguldītājus par akciju cenu, pieprasījumu un piedāvājumu.

Pārbaudot, vai iekšējās informācijas turētāju

sarakstā iekļautās personas ir izpildījušas Finanšu instrumentu tirgus likuma prasību par paziņojuma sniegšanu FKTK par veiktajiem darījumiem, kā arī vai personas atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likumam ir paziņojušas par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu vai zaudēšanu, 2013. gadā divos gadījumos FKTK sāka administratīvo procesu, kura rezultātā divām personām tika izteikts brīdinājums. Citos gadījumos, kuros tika konstatēti nebūtiski trūkumi vai neprecizitātes, FKTK administratīvos procesus nesāka, bet aizrādīja personām, lai turpmāk trūkumi netiktu pieļauti. Vienā gadījumā FKTK pieņēma lēmumu, izsakot personai brīdinājumu par personas nesadarbošanos un savlaicīgu informācijas nesniegšanu FKTK.

Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība

2013. gadā FKTK turpināja attīstīt informācijas sistēmu drošības uzraudzības procesus. Pārskata gadā tika veikti 10 informācijas sistēmu drošības klātienēs auditi bankās un apdrošināšanas sabiedrībās, kā arī piecas pārbaudes, kas saistītas

ar maksājumu iestāžu uzraudzību.

Kopumā pārskata gadā pastiprināta uzmanība tika veltīta šādiem informācijas sistēmu drošības aspektiem:

- informācijas sistēmu ārpakalpojumu izmantošana;
- droša attālināto pakalpojumu izmantošana;
- informācijas sistēmu drošības incidentu pārvaldība;
- portatīvo iekārtu izmantošanas drošība.

2013. gads bija otrais, kad FKTK detalizēti apstrādāja tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības incidentus. Procesa rezultātā tiek identificēti aktuālie riski un pilnveidoti tirgus dalībnieku incidentu pārvaldības procesi.

2013. GADĀ TIKA VEIKTI 15 INFORMĀCIJAS SISTĒMU DROŠĪBAS KLĀTIENES AUDITI.

Kopā ar Latvijas Bankas ekspertiem FKTK turpināja dalību Eiropas Centrālās bankas Maksājumu drošības forumā (*SecuRe Pay*). 2013. gadā forums izstrādāja vadlīnijas interneta maksājumu rekomendāciju ievērošanas novērtējumam. Ņemot vērā šīs rekomendācijas, FKTK plāno 2014. gadā ieviest grozījumus informācijas sistēmu drošības regulācijā.

FKTK uzturēja ciešu sadarbību ar informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūciju CERT.LV.

LIELĀKAIS NAUDAS SODS PAR KONSTATĒTAJEM TRŪKUMIEM NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS JOMĀ 2013. GADĀ – 100 000 LATU DIVĀM BANKĀM.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana

Lai izvērtētu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības atbilstību Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām,

FKTK 2013. gadā ir veikusi 14 klātienēs pārbaudes bankās un piecas pārbaudes, kas ir saistītas ar maksājumu iestāžu uzraudzību. FKTK 2013. gadā ir veikusi sešas neklātienēs pārbaudes (t.sk. procedūru izvērtēšana) kredītiestādēs un trīsdesmit piecas pārbaudes (procedūru izvērtēšana) finanšu iestādēs, no kurām astoņas pārbaudes ir saistītas

ar elektroniskās naudas iestāžu, septiņpadsmit pārbaudes – ar maksājumu iestāžu, divas – ieguldījumu brokeru sabiedrību un astoņas – apdrošināšanas starpnieku, kas sniedz dzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, uzraudzību.

FKTK veikto pārbažu laikā ir konstatējusi vairākus gadījumus, ka kredītiestādes un finanšu iestādes nav ievērojušas normatīvo aktu prasības. Kā sankciju FKTK četras reizes kredītiestādēm un vienu reizi maksājumu iestādei ir piemērojusi soda naudu par minēto prasību neievērošanu, kā arī vienai maksājumu iestādei apturējusi maksājumu pakalpojumu sniegšanu. Lielākais sods par konstatētajiem trūkumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā 2013. gadā – 100 000 latu divām bankām. Savukārt vienā gadījumā, ņemot vērā pārkāpumu raksturu un ievērojot samērīguma principu, kredītiestādei par pārkāpumu netika piemērota sankcija, bet gan korektīvais pasākums – pienākums pilnveidot kredītiestādes iekšējās kontroles sistēmu.

No ārvalstu finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības institūcijām FKTK 2013. gada laikā informācijas apmaiņas nolūkā ir saņēmusi 26 informācijas pieprasījumus, no kuriem 13 ir saņemti no Krievijas, seši ir saņemti no ASV, pieci – no Vācijas, kā arī pa vienam – no Bulgārijas un Maltas. Savukārt FKTK ir nosūtījusi 12 informācijas pieprasījumus – trīs Lietuvas, piecus Igaunijas un pa vienam Kipras, Lielbritānijas, Šveices un Austrālijas uzraudzības institūcijām.

Turpinot sadarbību ar Krievijas Federācijas Centrālo banku, 2013. gada laikā tika organizēta tikšanās Maskavā, kuras laikā notika viedokļu apmaiņa, kā arī tika pārrunāta turpmākā sadarbība noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumos 2013. gadā FKTK pārstāvji turpināja piedalīties Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas komitejas darbā, kā arī triju ES uzraudzības iestāžu (Eiropas Banku iestādes (turpmāk arī – EBI), Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (turpmāk arī –

EVTI), Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes) apvienotās komitejas apakškomitejā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumos (*Anti Money Laundering Committee*). 2013. gadā FKTK pārstāvji piedalījās Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas MONEYVAL darbā.

Saskaņā ar FKTK neparastu un aizdomīgu finanšu darījumu reģistru FKTK 2013. gadā nosūtīja Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam astoņpadsmit ziņojumus.

LAS „Latvijas Krājbanka” administratora darbības uzraudzība 2013. gadā

LAS „LATVIJAS
KRĀJBANKA”
ADMINISTRATORA ATGŪTO
NAUDAS LĪDZEKĻU
APJOMS NODROŠINĀJA
VALSTS KASES IZSNIEGTĀ
AIZDEVUMA NOGULDĪJUMU
GARANTIJU FONDAM
ATMAKSU PILNĀ APMĒRĀ
2014. GADA SĀKUMĀ

Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 154. panta ceturto daļu FKTK ir tiesīga kontrolēt maksātnespējas procesa administratora darbību. Šajā nolūkā FKTK pilnvarotajai personai ir tiesības iepazīties gan ar visu kredītiestādes un administratora dokumentāciju, kas saistīta ar banku, gan saņemt no administratora paskaidrojumus un jebkuru citu nepieciešamo informāciju, kas saistīta ar kredītiestādes maksātnespējas procesu.

Lai FKTK varētu realizēt savas Kredītiestāžu likumā noteiktās tiesības, LAS „Latvijas Krājbanka” (turpmāk – LKB) administrators SIA „KPMG Baltics” katru mēnesi sniedza FKTK informāciju par būtiskākajiem likvidācijas procesiem – aktīvu atgūšanu un realizāciju, kreditoru prasībām, tiesvedībām, sadarbību ar LKB lielākajiem klientiem, personāla jautājumiem u.c. LKB administrators 2013. gadā atguva naudas līdzekļus 46.8 milj. latu apmērā, ko galvenokārt veido nauda no atgūtajiem kredītiem, nekustamo īpašumu un kustamas mantas pārdošanas. Savukārt maksātnespējas procesa izdevumi bija 7.6 milj. latu, t.sk. LKB administratora atlīdzība 2.3 milj. latu.

FKTK turpināja darbu izveidotā pilnvarnieku grupa, realizējot administratora neklātienes uzraudzību, – analizēja LKB administratora darbības pārskatus un reizi mēnesī sniedza FKTK vadībai pārskatus par tiem, kā arī risināja aktuālus jautājumus saistībā ar LKB administratora darbību.

2013. gadā FKTK deva atļauju LKB uzņēmuma – lielāko kredītportfeļu – pārejai SIA „B2 Kapital” un SIA „Baltics Credit Solutions Latvia” īpašumā.

Rīgas apgabaltiesa skatīja sešas sūdzības par LKB administratora darbību. Visas sūdzības tiesa atzina par nepamatotām.

Kopumā LKB administratora darbu 2013. gadā FKTK novērtē atzinīgi. LKB administrators ir rīkojies kreditoru interesēs, nodrošinot LKB maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu gaitu. LKB administratora atgūto naudas līdzekļu apjoms nodrošināja Valsts kases izsniegtā aizdevuma Noguldījumu garantiju fondam atmaksu pilnā apmērā 2014. gada sākumā. Garantēto atlīdzību izmaksai Valsts kase Noguldījumu garantiju fondam aizdeva 185.6 milj. latu.

LICENCĒŠANA

2013. gadā bija vērojamas izmaiņas visos finanšu tirgus segmentos.

Pērn trīs bankas paziņoja par kredītiestādes darbības pārtraukšanu Latvijas tirgū: oktobrī pēc AS „GE Money Bank” lūguma FKTK anulēja tai izsniegto licenci kredītiestādes darbībai un apstiprināja bankas reorganizāciju par citu ar kredītiestādes darbību nesaistītu komercsabiedrību, savukārt AS „UniCredit Bank” un VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” licences anulētas no 2014. gada 1. janvāra. Atteikšanos no licences paredzēja AS „UniCredit Bank” akcionāru stratēģija, un, pārtraucot kredītiestādes darbību, uzņēmums ir koncentrējies uz līzinga pakalpojumu sniegšanu, apvienojoties ar SIA „UniCredit Leasing”. VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” savukārt reorganizēta par attīstības finanšu institūciju.

Tādējādi 2013. gada beigās Latvijā darbojās 19 bankas un deviņas ES dalībvalstu banku filiāles. Salīdzinot banku skaitu Baltijas valstīs, Latvijā banku sektors joprojām ieņem līdera pozīcijas – Latvijā ir gandrīz tikpat daudz banku, cik Lietuvā un Igaunijā kopā. Gan Igaunijā, gan Lietuvā darbojas astoņas bankas un deviņas ES dalībvalstu banku filiāles.

Līdz 35 sabiedrībām pieauga kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību skaits, darbības licenci saņemot Ķekavas novada kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai.

2013. gads ieviesa korekcijas arī apdrošināšanas tirgū, gada laikā apdrošināšanas sabiedrību skaitam samazinoties no deviņām līdz septiņām pēc AAS „Balva” un AAS „ERGO Latvija” licenču anulēšanas. Tomēr, ņemot vērā AAS „ERGO Latvija” lēmumu pārrobežu reorganizācijas ceļā pievienoties *ERGO Insurance SE*, apdrošināšanas sabiedrība pēc FKTK izsniegto licenču anulēšanas turpināja darbu saskaņā ar *ERGO Insurance SE* Igaunijā izsniegtajām licencēm.

2013. gadā notikušās izmaiņas licencēto tirgus dalībnieku skaitā apkopotas tabulā.

1. tabula.

2013. gadā notikušās izmaiņas licencēto tirgus dalībnieku skaitā

	2013. GADA SĀKUMS	2013. GADA BEIGAS	2013. GADĀ JAUNI TIRGUS DALĪBNIEKI
Bankas	20	19	-1 ⁵
ES dalībvalstu banku filiāles	9	9	0
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	34	35	+1 ⁶
Banku pakalpojumu sniedzēji no EEZ	285	301 (-2 sabiedrības)	+18
Apdrošināšanas sabiedrības	9	7	-2 ⁷
ES dalībvalstu apdrošinātāju filiāles	13	13	0
Apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji no EEZ	485	491 (-20 sabiedrības)	+26
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	14	12	-2 ⁸
Ieguldījumu pārvaldes pakalpojumu sniedzēji no EEZ	22	22	0
Ieguldījumu brokeru sabiedrības	5	4	-1 ⁹
ES dalībvalstu ieguldījumu brokeru sabiedrību filiāles	1	1	0
Ieguldījumu brokeru pakalpojumu sniedzēji no EEZ	1693	1808 (-81 sabiedrība)	+196
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju piesaistītie aģenti no EEZ	16	19 (-1)	+4
Privātie pensiju fondi	7	7	0
Apdrošināšanas brokeru sabiedrības	86	88 (anulēti – 8)	+11 ¹⁰
Apdrošināšanas aģenti	591	539 (anulēti – 92)	+31
Maksājumu pakalpojumu sniedzēji no EEZ	134	189 (-2 sabiedrības)	+57
Maksājumu iestādes (reģistrētās)	34	36 (3 anulēti ieraksti reģistrā)	+5 ¹¹
Elektroniskās naudas iestādes (reģistrētās)	14	14 (1 anulēts ieraksts reģistrā)	+1 ¹²
Elektroniskās naudas iestādes no EEZ	26	40	+14

⁵ Bankas:

2013. gada 24. oktobrī FKTK pieņēma lēmumu anulēt AS „GE Money Bank” licenci kredītiestādes darbībai ar 2013. gada 28. oktobri.

Būtiski norādīt, ka 2013. gada 12. decembrī FKTK pieņēma lēmumu anulēt AS „UniCredit Bank” licenci kredītiestādes darbībai ar 2014. gada 1. janvāri un 2013. gada 19. decembrī pieņēma lēmumu anulēt licenci VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” kredītiestādes darbībai ar 2014. gada 1. janvāri.

⁶ Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības:

Ķekavas novada kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai 2013. gada 7. augustā FKTK izsniedza licenci krājaizdevu sabiedrības darbībai.

⁷ Apdrošināšanas sabiedrības:

AAS „ERGO Latvija” 2013. gada 31. janvārī FKTK anulēja visas licences apdrošināšanas veikšanai.

AAS „Balva” 2013. gada 13. jūnijā FKTK anulēja visas licences apdrošināšanas veikšanai.

⁹ Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības:

FKTK 2013. gada 26. aprīlī pieņēma lēmumu „Par akciju sabiedrības „IPS Norvik Alternative Investments” likvidācijas procesa uzsākšanu un licences ieguldījumu pārvaldes pakalpojumu sniegšanai anulēšanu”.

FKTK 2013. gada 7. jūnijā pieņēma lēmumu „Par akciju sabiedrības ieguldījumu pārvaldes sabiedrības „Baltikums Asset Management” likvidācijas procesa uzsākšanu un licences ieguldījumu pārvaldes pakalpojumu sniegšanai anulēšanu”.

⁹ Ieguldījumu brokeru sabiedrības:

SIA *IBS REAL TRADE* 2013. gada 1. aprīlī FKTK anulēja licenci ieguldījumu pakalpojumu un ieguldījumu blakuspakalpojumu sniegšanai.

¹⁰ Apdrošināšanas brokeri:

2013. gadā apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku reģistrā reģistrētas šādas apdrošināšanas brokeru sabiedrības:

SIA „MONEY EXPRESS BROKERIS” – 2013. gada 7. janvārī;
SIA „North Commodities Insurance Group” – 2013. gada 9. aprīlī;
SIA „Marine Underwriting Services” – 2013. gada 21. maijā;
SIA „ITF Group” – 2013. gada 22. maijā;
SIA „BB BROKER SYSTEMS” – 2013. gada 8. augustā;
SIA „Amserv Financial Services” – 2013. gada 22. augustā;

SIA „RD AB” – 2013. gada 27. septembrī;
SIA „RC7 Brokeri” – 2013. gada 9. oktobrī;
SIA „Investment Broker” – 2013. gada 16. oktobrī;
SIA „Maximus brokers” – 2013. gada 24. oktobrī;
SIA „KOREN” – 2013. gada 5. decembrī.

¹¹ Maksājumu iestādes:

2013. gadā reģistrētas šādas maksājumu iestādes:

SIA „TransferMoney” – 2013. gada 10. aprīlī;
SIA „Ecommpay” – 2013. gada 9. maijā;
SIA „Nextpay” – 2013. gada 16. maijā;
SIA „QRPay” – 2013. gada 11. septembrī;
SIA „Quinto Finance” – 2013. gada 22. novembrī.
FKTK anulēja ierakstus maksājumu iestāžu reģistrā šādām maksājumu iestādēm:
SIA „Maiden” – 2013. gada 15. februārī;
SIA „Delator” – 2013. gada 6. decembrī;
SIA „E kredīts” – 2013. gada 19. decembrī.

¹² Elektroniskās naudas iestādes:

FKTK 2013. gada 30. janvārī reģistrēja elektroniskās naudas iestādi SIA „Rīgas Karte”.
FKTK 2013. gada 7. martā anulēja ierakstu e-naudas iestāžu reģistrā par SIA „E-karte”.

NORMATĪVO AKTU IZSTRĀDE

Nacionālā likumdošana

CRDIV/CRR

Eiropas Savienībā 2013. gadā turpinājās svarīgs posms finanšu sektora regulējuma reformā, kuras mērķis ir novērst krīzes izgaismotās nepilnības un stiprināt finanšu sistēmu. 2013. gada 26. jūnijā tika apstiprināta Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (turpmāk – Direktīva 2013/36/ES) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.

575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (turpmāk – Regula Nr.575/2013), kas ievieš ES *Basel III* prasības. Nesenā finanšu krīze parādīja, ka mikrouzraudzība nav pietiekama ciklisko un strukturālo (sistēmisko)

risku mazināšanai (novēršanai), līdz ar to Direktīvā 2013/36/ES ir ieviesta makroprudenciālā uzraudzība, kas paredz piemērotu pasākumu veikšanu, ja pieaug cikliskie vai strukturālie sistēmiskie riski. Šādos gadījumos var piemērot precīzākas kapitāla rezerves, sistēmiskā riska kapitāla rezerves, sistēmiski nozīmīgu iestāžu kapitāla rezerves prasības vai paaugstinātas minimālās kapitāla un likviditātes prasības, noteikt stingrākus lielo riska darījumu ierobežojumus vai informācijas atklāšanas prasības.

Lai nodrošinātu harmonizētu regulējuma piemērošanu ES un veicinātu vienota finanšu pakalpojumu tirgus attīstību, lielākā daļa normatīvo prasību ir noteikta Regulā Nr.575/2013, kas ir tieši piemērojams ES tiesību akts (sk. 15. attēlu).

TURPINĀJĀS AKTĪVA
GATAVOŠANĀS FINANŠU
SEKTORA REGULĒJUMA
REFORMAI *BĀZELE III* UN
MAKSĀTSPĒJA II.

15. attēls.

Basel III ES likumdošanā

	Iepriekš	Turpmāk	
	CRD I-III	CRD IV	CRR
- CRD IV (Direktīva 2013/36/ES) tiek transponēta Kredītiestāžu likumā (KIL) un FKTK noteikumos			
- CRR (ES regula Nr. 575/2013) ir tieši piemērojama, izņemot izvēles iespējas un pārejas periodus			
Licencēšana	•	•	
Regulējošās prasības:	•		•
- kapitāla pietiekamība	•		•
- lielo riska darījumu ierobežojumi	•		•
- būtiska līdzdalība nefinanšu sektorā	•		•
Kapitāla rezervju prasības		•	
Likviditātes regulējums			•
Sviras rādītājs			•
Konsolidētā uzraudzība	•	daļēji	daļēji
<i>Pīlar II</i>	•	•	
<i>Pīlar III</i>	•	daļēji	daļēji

Lai ieviestu Latvijas likumos tiesību normas, kas noteiktas Direktīvā 2013/36/ES, ir izstrādāti divi likumprojekti „Grozījumi Kredītiestāžu likumā” un „Grozījumi finanšu instrumentu tirgus likumā” (turpmāk – likumprojekti). Likumprojekti paredz:

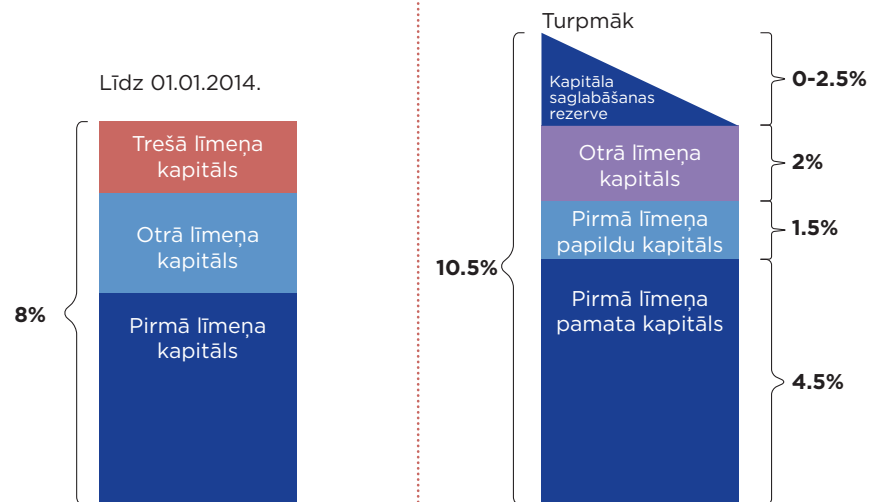
- izslēgt tās normas, kas ir noteiktas Regulā Nr.575/2013 (kapitāla pietiekamības prasības, lielo riska darījumu ierobežojumi, ierobežojumi būtiskai līdzdalībai nefinanšu iestāžu pamatkapitālā un ar kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbību regulējošām prasībām saistīta terminoloģija);
- precizēt un paplašināt uzraudzības pilnvaras un pienākumus;
- noteikt prasības iestādēm (kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām) izstrādāt atveseļošanas plānus un FKTK pienākumu izstrādāt iestāžu noregulējuma plānus;
- palielināt sankcijas par noteiktiem Kredītiestāžu likuma un Finanšu instrumentu tirgus likuma, no tiem izrietošo normatīvo aktu un Regulas Nr.575/2013 pārkāpumiem, kā arī FKTK pienākumu un tiesības publicēt uzliktās sankcijas

FKTK tīmekļa vietnē;

- ieviest kapitāla rezervju (*buffer*) prasības: kapitāla saglabāšanas rezervi, pretciklisko kapitāla rezervi, globāli sistēmiski nozīmīgas iestādes kapitāla rezervi, citas sistēmiski nozīmīgas iestādes kapitāla rezervi, sistēmiskā riska kapitāla rezervi un no šīm rezervēm izrietošo kopējo kapitāla rezervju prasību. Izmantojot dalībvalstīm Direktīvā 2013/36/ES doto iespēju, ir paredzēts ieviest kapitāla saglabāšanas rezervi pilnā apmērā (2.5%) 2014. gadā pēc grozījumu Kredītiestāžu likumā spēkā stāšanās (sk. 16. attēlu);
- noteikt pirmā līmeņa pamata kapitālā iekļauto elementu sadales ierobežojumus, ja iestāde neievēro kopējo rezervju prasību, piemēram, ierobežojot vai aizliedzot veikt dividenžu izmaksu, pašas akciju vai citu pirmā līmeņa pamata kapitāla instrumentu dzēšanu vai atpirkšanu, pirmā līmeņa pamata kapitālā iekļauto elementu sadali;
- noteikt FKTK par atbildīgo iestādi par kapitāla rezervju prasību noteikšanu un pārskatīšanu.

16. attēls.

Kapitāla pietiekamības minimālie rādītāji un kapitāla saglabāšanas rezerve

Lai saskaņotu Regulu Nr.575/2013 ar Latvijas normatīvajiem aktiem, 2013. gadā FKTK apstiprināja jaunus normatīvos noteikumus, veica grozījumus desmit normatīvajos noteikumos un atcēla sešus normatīvos aktus. Būtiskākie no tiem ir:

„Normatīvie noteikumi par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 paredzēto izvēles iespēju un pārejas periodu piemērošanu”, kas nosaka Regulā Nr.575/2013 paredzēto izvēles iespēju un pārejas periodu piemērošanu Latvijas Republikā, t.sk. attiecībā uz pašu kapitāla pietiekamības aprēķinu; piemērojamo riska pakāpi kredītiem, kas nodrošināti ar komerciālo īpašumu, aprēķinot kredītriska kapitāla prasību; lielo riska darījumu ierobežojumiem; uz likviditātes prasību piemērošanu ieguldījumu brokeru sabiedrībām.

Maksātspēja II

2013. gadā FKTK organizēja kvantitatīvās ietekmes novērtējumu ar mērķi iegūt informāciju, lai novērtētu iespējamo ietekmi uz apdrošināšanas tirgu, ja apdrošināšanas sabiedrību kapitāla pietiekamības novērtējumā tiktu piemēroti *Maksātspēja II* iekļautie nosacījumi, kas stāsies spēkā 2016. gadā. Ietekmes novērtējumā piedalījās visas apdrošināšanas sabiedrības. Apdrošināšanas sabiedrību iesniegtie dati liecina, ka industrijai

jāpievērš pastiprināta uzmanība kapitāla prasības izpildei *Maksātspēja II* režīmā. Dalība kvantitatīvās ietekmes novērtējumā deva iespēju sabiedrībām savlaicīgi identificēt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, kā arī izvērtēt savu darbību, lai nākotnē samazinātu riskus, kas ietekmē maksātspējas kapitāla prasību.

Lai nodrošinātu pakāpenisku *Maksātspēja II* režīma ieviešanu, FKTK plāno 2014. gadā ieviest EAAP sagatavošanās perioda vadlīnijas (*Solvency II Preparatory Guidelines*) attiecībā uz pārvaldības sistēmu, pašu risku un maksātspējas novērtēšanu, sagatavošanās perioda pārskatu sagatavošanu un iekšējo modeļu pirmspieteikuma procesu. 2014. gadā tiks turpināts darbs pie Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas likumprojekta, lai ieviestu *Maksātspēja II* un *Omnibus II* direktīvu prasības nacionālajos likumos līdz 2015. gada 31. martam.

Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likums

2013. gada 9. jūlijā Saeima pieņēma un 7. augustā stājās spēkā Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likums, kurā iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 8. jūnija direktīvas 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un par grozījumiem direktīvā 2003/41/EK, direktīvā 2009/65/EK, regulā (EK) Nr. 1060/2009 un regulā (ES) Nr. 1095/2010. Likuma mērķis ir veicināt finanšu sistēmas stabilitāti un attīstību, novēršot

ar alternatīvo ieguldījumu fondu (turpmāk – AIF) pārvaldnieku darbību saistīto varbūtējo risku ietekmi uz finanšu sistēmu, kā arī nodrošināt efektīvu uzraudzības institūciju sadarbību šo risku uzraudzībā un mazināšanā.

Ar šo likumu tiek ieviests vienots tiesiskais regulējums tiem finanšu tirgus dalībniekiem, kuri sniedz fondu pārvaldes pakalpojumus atbilstoši ES direktīvā noteiktajam. Likums attiecas uz ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kuru pārvaldē ir slēgtie ieguldījumu fondi, kā arī riska kapitāla fondu pārvaldniekiem, kuru darbība līdz šim nebija pakļauta FKTK uzraudzībai. Likums paredz visiem AIF pārvaldniekiem atkarībā no tā, vai pārvaldnieks būs reģistrēts vai licencēts, noteikt darbību regulējošās prasības, atbildību un uzraudzību, kā arī vienotas prasības informācijas atklāšanai ieguldītājiem. Reģistrēts pārvaldnieks, kura darbībai ir noteiktas atvieglotas prasības, drīkstēs sniegt AIF pārvaldes pakalpojumus tikai Latvijā. Ja pārvaldnieka pārvaldē esošo AIF aktīvi pārsniedz reģistrētam pārvaldniekam noteiktos aktīvu apmēra sliekšņus vai pārvaldnieks vēlas darboties ārpus Latvijas, bet ES ietvaros, AIF pārvaldniekam nepieciešama licence. Likumā paredzēta iespēja dibināt alternatīvo ieguldījumu fondu ne tikai kā lietu kopību, bet arī kā juridisku personu, kā arī dibināt atvērtos AIF.

Būtiskākie jaunie normatīvie noteikumi

FKTK 2013. gadā apstiprināja grozījumus vairākos FKTK normatīvajos noteikumos, lai pielāgotu tos eiro ieviešanai.

FKTK arī turpināja pilnveidot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku regulējumu, pamatojoties uz ES institūciju vadlīnijām, labāko starptautisko praksi un ņemot vērā Latvijas finanšu sektora specifiku. Būtiskākie no sagatavotajiem normatīvajiem aktiem ir:

„Informācijas par operacionālā riska notikumu iestāšanās gadījumiem sagatavošanas un iesniegšanas normatīvie noteikumi”, kas izstrādāti, lai nodrošinātu FKTK uzraudzības vajadzībām nepieciešamo informāciju par operacionālā riska notikumu iestāšanās gadījumiem.

Ņemot vērā Eiropas Banku iestādes 2012. gada 22. novembra „Pamatnostādnes par vadības struktūras locekļu un personu, kas pilda pamatfunkcijas, piemērotības novērtēšanu” (*Guidelines on the*

assessment of the suitability of members of the management body and key function holders), ir izstrādāti **„Ieteikumi valdes un padomes locekļu un personu, kas pilda pamatfunkcijas, piemērotības novērtēšanai”**, nosakot kritērijus un procesus, kurus iestādēm ir ieteicams ievērot, novērtējot ievēlētos (ieceltos) valdes un padomes locekļus un personas, kuras kredītiestādē pilda pamatfunkcijas (darbinieki, kuru amata stāvoklis dod tiem iespēju būtiski ietekmēt kredītiestādes darbības virzību, bet kuri nav padomes un valdes locekļi, piemēram, iekšējā audita dienesta vadītājs un risku direktors).

Lai nodrošinātu Eiropas Vērtspapīru un tirgus iestādes izdotajās „Vadlīnijās kompetentajām iestādēm un PVKIU ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām par ETF un citiem ar PVKIU saistītiem jautājumiem” (ESMA/2012/832) noteikto prasību ieviešanu Latvijas normatīvajos aktos, ir izstrādāti **„Normatīvie noteikumi par prasībām ieguldījumu fondu ieguldījumu objektiem, darījumiem un noteiktas darbības veida fondiem”**, kas ir saistoši sabiedrībām, dibinot un pārvaldot fondus Latvijā. Noteikumi nosaka prasības ieguldījumu fondu ieguldījumu objektiem un darījumiem, ko ieguldījumu pārvaldes sabiedrība veic fonda vārdā, fondiem, kuri replicē vērtspapīru indeksa sastāvu, fondiem, kuri seko finanšu indeksam, fondiem ar sviras finansējumu, kuri seko finanšu indeksam, regulētā tirgū tirgotiem fondiem, kā arī prasības informācijas atklāšanai fonda prospektā, ieguldītājiem paredzētajā pamatinformācijā un citos reklāmas materiālos par minētajiem fondiem un darījumiem.

2013. gadā turpinājās aktīvs darbs pie regulējošiem un īstenošanas tehniskajiem standartiem, kas precizē un papildina Regulas Nr.575/2013 prasības. Ņemot vērā tendenci būtisku regulējuma daļu noteikt regulās, FKTK darbinieki aktīvi piedalījās ES tiesību aktu projektu izstrādē.

2013. gadā pieņemtie ES normatīvie akti

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 345/2013 (2013. gada 17. aprīlis) par Eiropas riska kapitāla fondiem un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 (2013. gada 17. aprīlis) par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības

fondi

Regulas nosaka, kādi alternatīvie ieguldījumu fondi varēs kvalificēties kā Eiropas riska kapitāla fondi (turpmāk – ERKF) un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi (turpmāk – ESUF) un drīkstēs lietot šo apzīmējumu. Regulas adresētas ERKF un ESUF pārvaldniekiem, kuri reģistrēti kompetentajā iestādē atbilstoši Direktīvā 2011/61/EK par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem noteiktajām prasībām un nepārsniedz 500 milj. eiro sliekšni aktīvu pārvaldīšanā. Šādu fondu reģistrācija dos tiesības tirgot ERKF un ESUF ieguldījumu daļas visās dalībvalstīs.

Regulu prasības piemērojamas no 2013. gada 22. jūlija.

*Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/14/ES (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Direktīvu 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību, Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) un Direktīvu 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem attiecībā uz **pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem***

Direktīva paredz ieviest prasību ieguldījumu pārvaldes sabiedrībai un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekam, kā arī pensiju fondu pārvaldītājam ieguldījumu kredītkvalitātes izvērtējumā nepaļauties vienīgi uz ārējiem kredītreitingiem, bet izmantot tos kā vienu no faktoriem šajā procesā.

Direktīva stājas spēkā 2013. gada 10. jūnijā, un tās prasības dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos jāpārņem līdz 2014. gada 21. decembrim.

*Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 462/2013 (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 **par kredītreitingu aģentūrām***

Regula paredz prasību noteiktām finanšu iestādēm pašām veikt kredītriska novērtējumu, lai novērstu pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingu aģentūru piešķirtajiem reitingiem, tiek uzlaboti noteikumi par kredītreitingu metodikas publiskošanu, kā arī tiek paredzēti stingrāki noteikumi attiecībā uz valsts kredītreitingu noteikšanu u.c. jautājumi.

Regula stājas spēkā 2013. gada 10. jūnijā.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.

*575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) **par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (t.s. CRR) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) **par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (t.s. CRD IV)*****

Regula Nr.575/2013 un Direktīva 2013/36/ES paredz noteikt augstākas pašu kapitāla kvalitātes un apmēra prasības, ieviešot vairākus jaunus kapitāla pietiekamības rādītājus un nosakot augstākas prasības kapitāla pietiekamības rādītāju līmenim, vienlaikus paredzot iespēju dalībvalstīm noteikt augstākas prasības kapitāla pietiekamības rādītājiem bez pārejas perioda, t.i., no 2014. gada 1. janvāra. Normatīvie akti ievieš divus jaunus minimālos kvantitatīvos standartus likviditātes pārvaldīšanai – likviditātes seguma koeficientu īstermiņa likviditātes regulēšanai un stabila finansējuma koeficientu ilgtermiņa likviditātes regulēšanai –, kā arī citas prasības.

Direktīvas un regulas prasības ir piemērojamas no 2014. gada 1. janvāra. Papildus 2013. gadā EK apstiprināja īstenošanas regulu, nosakot īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz informācijas atklāšanu par iestādēm noteiktajām pašu kapitāla prasībām.

*Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko **Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņām, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību** un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1022/2013 (2013. gada 22. oktobris), ar kuru Regulu (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza attiecībā uz **īpašu uzdevumu uzticēšanu Eiropas Centrālajai bankai**, ievērojot Padomes Regulu (ES) Nr. 1024/2013*

Regulas mērķis ir izveidot Eiropā vienoto uzraudzības mehānismu, kuru veidos ECB un nacionālās uzraudzības iestādes. ECB būs atbildīga par vienotā uzraudzības mehānisma darbību kopumā, un tai būs galvenā loma eirozonas valstu kredītiestāžu uzraudzībā, bet uzraudzība tiks īstenota diferencētā veidā. Mehānisms paredz, balstoties uz noteiktiem kritērijiem – kredītiestādes lielumu, relatīvo nozīmību ekonomikā –, noteikt,

kuras no kredītiestādēm pakļaujas ECB tiešai uzraudzībai, bet kuru uzraudzībā nozīmīgāka loma būs nacionālajām uzraudzības iestādēm, saglabājot iespēju, ka jebkura kredītiestāde var tikt pakļauta ECB tiešajai uzraudzībai. Jebkurā gadījumā vismaz trim nozīmīgākajām mehānismā iesaistītās valsts kredītiestādēm ir jābūt ECB uzraudzībā. Mehānisms respektē dalībvalstu specifiskos apstākļus, nozares struktūru un citus tās raksturlielumus, vienlaikus nodrošinot stabilu bāzi, kas ļauj ECB īstenot savus uzdevumus un faktiski un efektīvi atbildēt par vienotā uzraudzības mehānisma kā sistēmas vispārējo darbību. No visām 6 000 eirozonas bankām pēc apstiprinātajiem kritērijiem aptuveni 130 tiks pakļautas tiešajai ECB uzraudzībai. Papildus šai regulai 2013. gadā ECB strādāja pie ietvara regulas projekta, kas nosaka sadarbības mehānismu starp ECB un nacionālajām uzraudzības iestādēm.

Šīs regulas stājās spēkā attiecīgi no 2013. gada 20. un 23. oktobra. Vienotais uzraudzības mehānisms pilnā apmērā stāsies spēkā no 2014. gada 4. novembra.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/50/ES (2013. gada 22. oktobris), ar kuru groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētā tirgū, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/71/EK par prospektu, kurš jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot to tirdzniecību, un Komisijas Direktīvu 2007/14/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvas 2004/109/EK atsevišķu noteikumu īstenošanai

Direktīva paredz samazināt administratīvo slogu emitentiem, atceļot prasību publicēt starpposma vadības pārskatus, kā arī ierobežo dalībvalstu tiesības uzlikt papildu prasības tām, ko nosaka direktīva, piemēram, prasību publiskot ceturkšņa pārskatus. Priekšlikums precizē finanšu instrumentu klāstu, uz kuriem attiecas ziņošanas prasības, nosaka saskaņotākas prasības par nozīmīgas līdzdalības paziņošanu, kā arī paredz pilnveidot oficiāli atzīto informācijas glabāšanas sistēmu tīklu.

Direktīva stājās spēkā ar 2013. gada 11. novembri, un tās prasības nacionālajos tiesību aktos transponējamas līdz 2015. gada 11. novembrim.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva

2013/58/ES (2013. gada 11. decembris), ar ko groza Direktīvu 2009/138/EK (Maksābspēja II) attiecībā uz tās transponēšanas datumu, tās piemērošanas datumu un dažu direktīvu (Maksābspēja I) atcelšanas datumu.

Direktīva groza Direktīvu 2009/138/EK, transponēšanas datumu pārceļot no 2013. gada 30. jūnija uz 2015. gada 31. martu un piemērošanas datumu pārceļot no 2014. gada 1. janvāra uz 2016. gada 1. janvāri.

Vienlaikus 2013. gadā ir pieņemtas vairākas **Eiropas Komisijas deleģētās un īstenošanas regulas**, nosakot tehniskos standartus atsevišķu iepriekš pieņemto ES tiesību normu piemērošanai, t.sk. **četrās** deleģētās un īstenošanas regulas attiecībā uz īso pārdošanu un dažiem kredītriska mijmaiņas darījumu aspektiem, **divas** regulas attiecībā uz prospektos iekļauto informāciju, **viena** deleģētā regula attiecībā uz kredītreitingu aģentūrām, **divpadsmit** regulas attiecībā uz ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu registriem, kā arī **trīs** deleģētie un īstenošanas tiesību akti attiecībā uz alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem (http://www.fktk.lv/lv/tiesibu_akti/).

Priekšlikumi, kurus EK publiskoja 2013. gadā

Kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu banku noregulējuma fondu, un groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.1093/2010

Regulas priekšlikuma galvenais mērķis, līdzīgi kā priekšlikumam direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu, ir samazināt noguldītāju, valdību un nodokļu maksātāju zaudējumus līdz minimumam, nodrošinot atbilstošu lielo un sistēmiski nozīmīgo banku atveseļošanu un noregulējumu. Plānots, ka vienots noregulējuma

mehānisms ar centrālu lēmumu pieņemšanas iestādi nodrošinās, ka noregulējuma lēmumi visās iesaistītajās dalībvalstīs tiks pieņemti ātrāk un efektīvāk, novēršot nekoordinētu rīcību, samazinot negatīvu ietekmi uz finanšu stabilitāti un ierobežojot vajadzību pēc finansiāla atbalsta, savukārt vienots banku noregulējuma fonds spēs akumulēt lielāku resursu apjomu no banku iemaksām un tādējādi efektīvāk aizsargāt nodokļu maksātājus nekā valstu fondi, vienlaikus nodrošinot līdzvērtīgus konkurences apstākļus bankām visās iesaistītajās dalībvalstīs. Šis priekšlikums ir viens no Banku savienību veidojošajiem trim pīlāriem (vienotais uzraudzības mehānisms, vienotais noregulējuma mehānisms, vienota noguldījumu garantiju sistēma), par kuru vienošanos plānots panākt 2014. gada pirmajā pusē.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai **par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām***

Direktīvas priekšlikuma galvenie mērķi ir uzlabot caurredzamību un salīdzināmību informācijai par maksājumu kontu tarifiem, atvieglot maksājumu kontu maiņu, novērst diskrimināciju un nepieļaut maksājumu kontu atvēršanas atteikšanas gadījumus, kas balstīti uz patērētāja pilsonību vai pastāvīgo dzīvesvietu, ja tā atšķiras no valsts, kurā atrodas pakalpojuma sniedzējs, kā arī nodrošināt patērētājiem pieeju maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām jebkurā dalībvalstī neatkarīgi no viņu pastāvīgās dzīvesvietas.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par **maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū**, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2013/36/ES un 2009/110/EK un atceļ Direktīvu 2007/64/EK un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par **starpbanku komisijas maksām**, ko piemēro kartēm piesaistītiem maksājumu darījumiem*

Priekšlikumu mērķis ir patērētājiem un citiem tirgus dalībniekiem nodrošināt lielāku maksājumu pakalpojumu izvēli, atvieglot novatorisku maksājumu pakalpojumu sniegšanu un nodrošināt drošus un pārredzamus maksājumu pakalpojumus, saskaņot noteikumus dalībvalstīs un izveidot integrētu maksājumu tirgu, nodrošinot vienādus noteikumus un uzlabojot pašreizējā maksājumu režīma pieejamību visām ieinteresētajām personām.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu **noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai un terorisma finansēšanai** un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai **par naudas līdzekļu pārskaitījumiem pievienoto informāciju***

Direktīvas izstrādes mērķis ir saskaņot esošo regulējumu ar pārskatītajiem starptautiskajiem AML/CFT standartiem un papildinātajiem FATF ieteikumiem. Turklāt vairākās jomās esošie noteikumi tiek interpretēti dažādi. Tas rada risku iekšējā tirgū un atbilstības atzīšanas grūtības uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību. Regulas priekšlikums lielā mērā ir balstīts uz FATF īpašo ieteikumu par elektroniskajiem naudas līdzekļu pārskaitījumiem, un tās mērķis ir nodrošināt, ka šī starptautiskā norma ir vienoti piemērota visā ES un jo īpaši to, ka nepastāv diskriminācija starp maksājumiem dalībvalstu iekšienē un pārrobežu maksājumiem starp dalībvalstīm.

Finanšu instrumentu tirgus sektors

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par **indeksiem, ko izmanto kā etalonus (benchmarks) finanšu instrumentos un līgumos***

Priekšlikums izstrādāts, lai uzlabotu regulējumu, saskaņā ar kuru tiek sniegtas, noteiktas un izmantotas atsauces vērtības jeb etaloni (*benchmarks*). Tā galvenie mērķi ir uzlabot pārvaldību un kontroli pār atsauces vērtību (etalonu) noteikšanas un lietošanas procesu, uzlabot etalonu administratoru izmantoto ievades datu un metodiku kvalitāti, nodrošināt, ka etalonu datu sniedzēji tiek pienācīgi kontrolēti, kā arī nodrošināt patērētāju un ieguldītāju, kuri izmanto atsauces vērtības, pienācīgu aizsardzību, uzlabojot informācijas atklāšanu.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par **Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem***

Priekšlikuma galvenie mērķi ir uzlabot Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondu pārrobežu izplatīšanu gan privātiem, gan profesionāliem ieguldītājiem visā Eiropas Savienībā, paredzēt vienotu ilgtermiņa ieguldījumu fondu darbības atļauju piešķiršanas kārtību un darbību regulējošās prasības, noteikt ieguldījumu politiku, kas jāīsteno ilgtermiņa ieguldījumu fondam, atļautos ieguldījumu objektus un prasības to diversifikācijai, kā arī

noteikt pienācīgas pārskatāmības prasības un fonda ieguldījumu apliecību (daļu) izplatīšanas nosacījumus.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par **naudas tirgus fondiem***

Regulas projekta galvenais mērķis ir stiprināt naudas tirgus fondu (turpmāk – NTF) stabilitāti un likviditāti, uzlabot NTF aktīvu kvalitāti un noteikt prasības NTF pārvaldniekiem nodrošināt ieguldītāju profila uzraudzību, precizēt aktīvu novērtēšanas noteikumus, kā arī izveidot kapitāla rezervi, lai absorbētu potenciālos NTF zaudējumus.

Priekšlikumi, kuru apspriešana turpinājās no 2012. gada

Kredītiestāžu sektors

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par **kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu***

Direktīvas priekšlikuma mērķis ir noteikt pamatprasības atsevišķiem aspektiem attiecībā uz kredītlīgumiem, kas noslēgti ar patērētājiem par mājokļa nekustamo īpašumu. Priekšlikums paredz informācijas apjomu, kas pirms līguma slēgšanas un līguma darbības laikā kreditoram un kredīta starpniekam ir jāsniedz kredīta ņēmējam, nosaka pienākumu kreditoram veikt kredītņēmēja kredītspējas novērtējumu, kā arī kredītņēmēja pienākumu sniegt informāciju kreditoram un kārtību kredīta starpnieku licencēšanai un uzraudzībai u.c. jautājumus.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par **noguldījumu garantiju sistēmām*** [pārstrādātā redakcija]

Priekšlikuma galvenais mērķis ir garantēto noguldījumu vienkāršošana un harmonizācija, saglabājot garantētās atlīdzības apmēru līdz 100 000 eiro, nodrošinot ātrāku garantētās summas izmaksu (septiņu darbdienu laikā), kā arī uzlabot noguldītāju informētību par nodrošinājumu un garantiju sistēmas darbību, izmantojot viegli saprotamu standarta veidlapu un kontu pārskatus. Vienlaikus priekšlikuma mērķis ir nodrošināt noguldījumu garantiju sistēmu finansēšanas

jautājumu sakārtošanu.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido **kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu** un groza Padomes Direktīvu 77/91/EEK un 82/891/EK, Direktīvu 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK un 2011/35/EK un Regulu (ES) Nr.1093/2010*

Priekšlikuma mērķis ir maksimāli samazināt nodokļu maksātāju līdzekļu iesaisti problēmās nonākušu kredītiestāžu glābšanā, saglabāt finanšu stabilitāti un uzticību kredītiestādēm. Plānota īpašu kredītiestāžu noregulējuma instrumentu minimālā kopuma ieviešana visās dalībvalstīs, piemēram, uzņēmējdarbības pārdošana, aktīvu nodalīšana, pagaidu banka, kas būtiski palielinās iestāžu iespējas panākt veiksmīgu un efektīvu noregulējumu, piemēram, pārvaldītu, savlaicīgu kredītiestāžu bankrotu, un tādējādi saglabāt finanšu pakalpojumu nepārtrauktību un finanšu sistēmas stabilitāti kopumā. Papildu mehānisms ļautu daļēji norakstīt bankas parādu vai daļēji konvertēt to pašu kapitālā (parādu norakstīšanas instruments).

Finanšu instrumentu tirgus sektors

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, **centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD)** un grozījumiem Direktīvā 98/26/EK*

Priekšlikuma mērķis ir stiprināt vērtspapīru norēķinu drošumu un efektivitāti, novērst šķēršļus iekšējā tirgus darbībā, kurus rada atšķirības valstu noteikumos, kas regulē vērtspapīru norēķinus, un stiprināt to centrālo vērtspapīru depozitāriju darbību, kas pārvalda vērtspapīru norēķinu sistēmas. Šo mērķi paredzēts īstenot, ieviešot vienotas prasības norēķiniem par finanšu instrumentiem ES un noteikumus par centrālo vērtspapīru depozitāriju organizatorisko struktūru un darbību.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai **par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem (PRIPS)***

Priekšlikuma mērķis ir nodrošināt patērētāju informēšanu un aizsardzību, piedāvājot sarežģītākus ieguldījumu produktus, un ieguldījumu produktu tirgū uzlabot caurredzamību privātiem ieguldītājiem. Regulas priekšlikums nosaka ieguldījumu produkta būtiskos elementus, kam

vajadzētu būt atspoguļotiem pamatinformācijas dokumentā: produkta un tā izveidotāja identitāte, produkta veids un galvenās iezīmes, tostarp tas, vai ieguldītājs var zaudēt kapitālu, tā riska un ienesīguma profils, izmaksas, kā arī attiecīgā gadījumā pagātnes rādītāji. Tāpat projektā noteikts kopīgs formāts produktu salīdzināmības veicināšanai, kā arī ieguldījumu produkta izveidotāja atbildība attiecībā uz pamatinformācijas dokumentu.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz **pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) attiecībā uz depozitārija funkcijām, atlīdzības politiku un sankcijām***

Priekšlikuma mērķis ir noteikt depozitāriju (turētājbanku) uzdevumus un pienākumus, precizēt to atbildību un nosacījumus, saskaņā ar kuriem depozitārija funkciju var deleģēt, noteikt prasības PVKIU atlīdzības politikas izstrādei un dokumentēšanai, kā arī informācijas par atlīdzību atklāšanai un paredzēt sankciju režīma harmonizāciju PVKIU jomā.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par **finanšu instrumentu tirgiem** un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par **finanšu instrumentu tirgiem**, ar ko groza regulu par regulētajā tirgū netirgotiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem, centrālajiem darījumu starpniekiem un tirdzniecības reģistriem*

Direktīvas un regulas priekšlikumi paredz paplašināt finanšu instrumentu jēdzienu, noteikt, ka visa organizētā finanšu instrumentu tirdzniecība jāveic regulētajās tirdzniecības vietās – regulētajos tirgos, daudzpusējās tirdzniecības sistēmās un organizētās tirdzniecības vietās –, atbilstoši paredzot tām definīcijas. Priekšlikumi paredz izmaiņas gan pirmstirdzniecības, gan pēctirdzniecības informācijas atklāšanas prasībās, attiecinot tās arī uz parāda vērtspapīriem, strukturētiem finanšu produktiem, emisijas kvotu tirdzniecību un atvasinātajiem finanšu instrumentiem. Tiks paplašinātas ziņojumu sniegšanas par darījumiem prasības. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem būs jāziņo finanšu uzraudzības iestādēm par visiem darījumiem ar finanšu instrumentiem, izņemot darījumus, kuros finanšu instrumenti tiks tirgoti regulētajās tirdzniecības vietās. Savukārt regulētajiem tirgiem, daudzpusējās tirdzniecības

sistēmām un organizētajām tirdzniecības vietām tiks prasīts ziņot par darījumu niansēm gadījumos, ja ieguldījumu pakalpojumu sniedzējam nav uzlikts pienākums ziņot uzraudzības iestādēm par darījumiem. Ziņošana par darījumiem notiks, izmantojot apstiprinātu ziņošanas mehānismu.

*Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par **kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā***

Esošā direktīva 2003/6 EK līdz ar finanšu tirgu straujo attīstību nenodrošina pilnvērtīgu reglamentāciju uzraudzībā par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām. Jaunais regulas projekts paredz modificēt minētajā direktīvā ietverto regulējumu, kā arī, ņemot vērā tirgus attīstību, papildināt to ar jaunu tirgus instrumentu un jaunu tirgu ietveršanu regulējumā, papildina iekšējās informācijas un tirgus manipulācijas jēdzienus, kā arī paredz plašākas un noteiktākas uzraudzības iestāžu pilnvaras un sadarbību uzraudzībā. Savukārt direktīvas priekšlikums paredz minimālās prasības kriminālsankcijām par smagākajiem tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, t.i., iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām.

Apdrošināšanas un pensiju fondu sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izdara grozījumus direktīvā 2003/71/EK un direktīvā 2009/138/EK attiecībā uz Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes pilnvarām (Omnibus II).

Priekšlikums paredz grozījumus direktīvā *Maksāspēja II* attiecībā uz ES apdrošinātāju uzraudzības iestāžu pienākumiem un pilnvarām, jo īpaši grupu uzraudzībā, saistībā ar EAAPI izveidošanu, kā arī papildu pārejas noteikumus atsevišķu *Maksāspējas II* direktīvas sadaļu ieviešanai un papildu noteikumus attiecībā uz tehnisko rezervju apmēra noteikšanu finanšu tirgus stresa apstākļos un apdrošināšanas produktiem ar ilgtermiņa garantijām. Direktīvu *Omnibus II* plānots pieņemt 2014. gadā.

Plānotās ES iniciatīvas 2014. gadā

Saistībā ar 2014. gadā gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām un plānoto Eiropas Komisijas prezidenta ievēlēšanu 2014. gada pirmajā pusgadā tiek plānots pastiprināts darbs, lai vēl esošajā sastāvā panāktu gala vienošanos starp Eiropas Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu par vēl atvērtajiem priekšlikumiem, kurus nav izdevies noslēgt 2013. gada laikā. Līdz ar to 2014. gadā netiek plānota ļoti aktīva jaunu priekšlikumu publicēšana finanšu pakalpojumu jomā.

2014. gada sākumā EK publicē divus priekšlikumus, kas papildinās jau sāktās vispārējās reformas ES finanšu nozarē, proti, *priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību, un par ziņošanu (t.s. Liikanen priekšlikums), un priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par ziņošanu un pārredzamību par vērtspapīru finansēšanas darījumiem (t.s. paralēlā banku sistēma jeb shadow banking)*. Priekšlikumu mērķis ir nepieļaut, ka vislielākās un strukturāli sarežģītākās bankas iesaistās riskantā tirdzniecībā savā vārdā, kā arī stiprināt informācijas

atklāšanas prasības noteiktiem darījumiem paralēlajā banku sistēmā.

Lai veicinātu finansiālo stabilitāti un nodrošinātu, ka nebanku finanšu iestādes tiek efektīvi noregulētas potenciālo problēmu gadījumā, neradot sistēmisku ietekmi, kā arī saskaņojot regulējumu ar to, ko plānots izveidot banku nozarē, 2014. gadā EK plāno nākt klajā ar priekšlikumu ***krīžu vadības un noregulējuma ietvaram finanšu iestādēm, kas nav bankas***.

2014. gadā Eiropas Komisija arī plāno publicēt priekšlikumu pārskatītajai *Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (t.s. IORP II)*.

Iespējams, 2014. gada beigās Eiropas Komisija publicēs priekšlikumus nepieciešamajiem grozījumiem regulām, ar kurām tika izveidots ***Eiropas finanšu sektora uzraudzības ietvars***.

Eiropas Komisijai ir jāapstiprina arī vairāki deleģētie un īstenošanas pasākumi ***jaunā kapitāla ietvara CRDIV/CRR, finanšu tirgus infrastruktūras, atklātības prasību, prospektu, alternatīvo fondu (t.sk. ERKF un ESUF), Maksātspēja II, kredītreitingu aģentūru*** u.c. jomās.

GARANTIJU SISTĒMA

Finanšu stabilitātes sistēmu Latvijā veido:

1. Noguldījumu garantiju fonds;
2. Apdrošināto aizsardzības fonds;
3. Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība;
4. Finanšu stabilitātes nodeva.

Noguldījumu garantiju fonds

Latvijas banku un krājaizdevu sabiedrību (noguldījumu piesaistītāju) klientiem (gan fiziskām, gan juridiskām personām, kas nav centrālā banka vai noguldījumu piesaistītājs, finanšu iestāde, tranzītfonds vai tāda institūcija, kas tiek finansēta no valsts budžeta vai pašvaldību budžeta) garantētā

atlīdzība ir 100 000 eiro katrā noguldījumu piesaistītājā (vai šīs summas ekvivalents citā valūtā). Garantēto atlīdzību izmaksā līdz 2013. gadam nodrošināta Latvijas latos, bet no 2014. gada – eiro.

Valsts garantē ikvienam noguldījumu piesaistītāja klientam atlīdzību līdz 100 000 eiro neatkarīgi no tā, vai konkrētajā brīdī Noguldījumu garantiju fondā (turpmāk – NGF) ir pietiekami līdzekļi vai nav. Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu gadījumos, ja līdzekļi nav pietiekami, ar FKTK starpniecību tie tiek nodrošināti, aizņemoties no Valsts kases.

2013. gada beigās Latvijas noguldījumu piesaistītāju garantētie noguldījumi bija šādā apmērā:

2. tabula.

	SUMMA	ĪPATSVARŠ, %
Noguldītāju skaits kopā	2 377 349	100.0
t.sk. līdz garantētās atlīdzības apmēram	2 358 611	99.2
t.sk. virs garantētās atlīdzības apmēra	18 738	0.8
Vidējā noguldījumu atlikuma summa, tūkst. latu	11 410 113	100.0
t.sk. līdz garantētās atlīdzības apmēram	3 651 442	32.0
t.sk. virs garantētās atlīdzības apmēra	7 758 672	68.0
NGF garantētie noguldījumi, tūkst. latu	4 968 348	43.5

2013. gada nogalē NGF garantēja 43.5% no kopējiem noguldījumiem Latvijas bankās, no tiem 99.2% noguldītāju tika garantēta noguldījumu summa pilnā apmērā un tikai 0.8% noguldītāju – noguldījumu summa 100 000 eiro apmērā, nesniedzot garantiju pilnā noguldījuma apmērā.

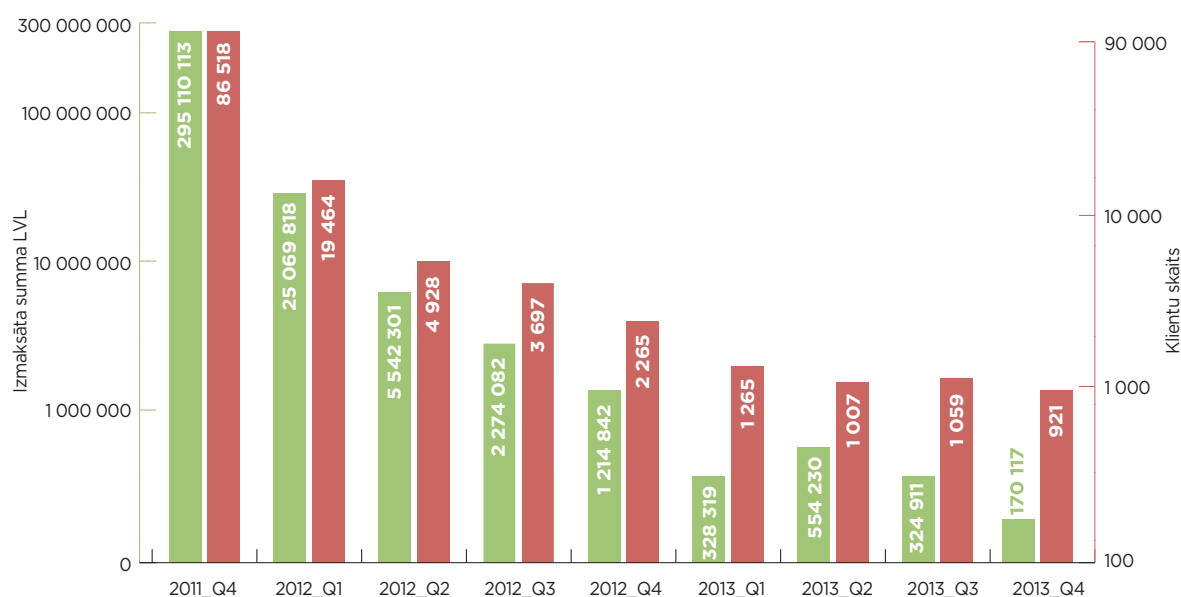
Garantēto atlīdzību izmaksas process pēc AS „Latvijas Krājbanka” noguldījumu nepieejamības iestāšanās

FKTK konstatējot noguldījumu nepieejamību AS „Latvijas Krājbanka” (turpmāk – LKB), tiesības saņemt garantēto atlīdzību bija 220 tūkstošiem noguldītāju 335.6 milj. latu kopsummā. 99.8% LKB noguldītāju garantiju sistēma viņu noguldījumus sedz 100% apmērā. Garantēto atlīdzību izmaksas tika organizētas iespējami ātrāk, negaidot likumā noteikto maksimālo dienu skaitu (30 darba dienas).

Garantēto atlīdzību saņemšana visintensīvāk notikusi pirmajos trijos mēnešos pēc izmaksu sākšanas.

17. attēls.

Garantēto atlīdzību izmaksu dinamika LKB klientiem

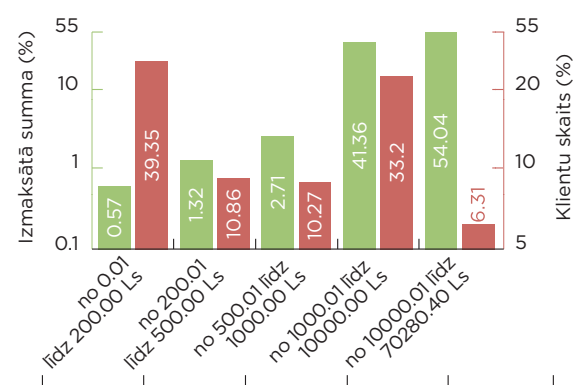

Izmaksātās garantētās atlīdzības pa mēnešiem 11.2011.-12.2013.:330588734 Ls un klientu skaits: 121124

No izmaksu sākuma līdz 2013. gada beigām garantētās atlīdzības ir izmaksātas 330.35 milj. latu apmērā (98.3%) 121.1 tūkst. noguldītāju (55%). 2013. gadā garantēto atlīdzību izmaksas veiktas 1.1 milj. latu apmērā. Otru lielāko garantēto atlīdzību saņēmēju grupu (33.2%) veido LKB noguldītāji, kuru garantētā atlīdzība bijusi no 1 000 līdz 10 000 tūkst. latu, un to izmaksu īpatsvars veido 41.4% no kopējās izmaksu summas. Vislielāko garantēto atlīdzību saņēmēju grupu veido tie LKB noguldītāji, kuru noguldījums ir bijis līdz 200 latiem, – viņiem paredzētās izmaksas veidoja 1.9 milj. latu, kas ir tikai 0.6% no kopējās izmaksu summas.

18. attēls.

Izmaksāto garantēto atlīdzību sadalījums %

2013. gada beigās 99.4 tūkst. noguldītāju vēl nebija izņēmuši savus palikušos noguldījumus LKB 5.66 milj. latu apmērā. No 2014. gada 1. janvāra tie

tiek izmaksāti eiro valūtā, kas veido 8 milj. eiro. Lielākoties noguldījumu jeb garantēto atlīdzību nav saņēmuši tie noguldītāji, kuru garantētā atlīdzība ir līdz 200 latiem, kopsummā veidojot 879.8 tūkst. latu neizmaksāto garantēto atlīdzību apjomu. Tādu noguldītāju ir 95.9 tūkst. jeb 96.5% no atlikušajiem garantēto atlīdzību nesaņēmušajiem noguldītājiem. Savukārt 62 noguldītāji nav saņēmuši garantēto atlīdzību, kuras apmērs ir no 10 tūkst. līdz 70.28 tūkst. latu (maksimālā garantētā atlīdzība), no tiem septiņi noguldītāji, kam pienākas garantētā atlīdzība 100 000 eiro apmērā.

Neizmaksātajās garantētajās atlīdzībās nav iekļautas LKB noguldītāju, kuriem garantēto atlīdzību izmaksa ir apturēta, kamēr tie nav nokārtojuši saistības pilnā apmērā pret Valsts ieņēmumu dienestu, zvērinātiem tiesu izpildītājiem u.tml., kam ir tiesības vērst piedziņu pret parādnieka līdzekļiem, summas 2.5 milj. latu apmērā 1.85 tūkst. klientu.

Garantēto atlīdzību izmaksas process pēc Raunas KKS noguldījumu nepieejamības iestāšanās

2013. gadā tika papildus atzīta izmaksājamā garantētā atlīdzība trim Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības (turpmāk – KKS) noguldītājiem 4 tūkst. latu apmērā. Līdz 2012. gada beigām tā tika atzīta 20.3 tūkst. latu apmērā 25 noguldītājiem.

Raunas KKS noguldītājiem garantēto atlīdzību izmaksu nodrošināja FKTK uz noguldītāju norēķinu kontiem, saņemot informāciju no tiem.

3. tabula.

Raunas KKS noguldītājiem garantēto atlīdzību izmaksu nodrošinājums

Raunas KKS garantēto atlīdzību (GA) kopsavilkums 31.12.2013.

RĀDĪTĀJI	NODROŠINĀMĀS GA NO NGF	GA IZMAKSA LĪDZ 31.12.2013.	NEIZMAK- SĀTA GA 31.12.2013.	NEIZMAK- SĀTĀS GA ĪPATSVARS, %
Noguldītāju skaits	28	15	13*	46.4
Garantēto atlīdzību (GA) summa, latos	24318**	22964	1353	5.6

* noguldītāji nav pieteikuši atlīdzību pārskaitīšanas kontu vai to saņemšanas vietu, izņemot vienu, kam veikts maksājums 2014. gadā.

** pēc Raunas KKS maksātspējas atzīšanas GA apjoms papildus atzīts 14 037 latu apmērā četriem noguldītājiem.

NGF kopējais apmērs, iestājoties noguldījumu nepieejamībai LKB, bija 149.9 milj. latu. Tā kā NGF bija jānodrošina garantētās atlīdzības 335.9 milj. latu apmērā LKB noguldītājiem, trūkstošos līdzekļus garantēto atlīdzību izmaksai 185.6 milj. latu apmērā NGF (FKTK) aizdeva Latvijas Republika. Aizņēmums no Latvijas Republikas tiek atmaksāts no līdzekļiem NGF, kuru noguldījumu piesaistītāji katru ceturksni papildina ar iemaksām Noguldījumu garantiju likumā noteiktajā kārtībā un atgūtajiem līdzekļiem no LKB par izmaksātajām garantētajām atlīdzībām. NGF ir pirmās kārtas prasījuma tiesības izmaksāto garantēto atlīdzību apjomā. 2012. un 2013. gadā LKB atmaksāja NGF 125 milj. latu, bet NGF atmaksāja Latvijas Republikai 175.05 milj. latu, par to samaksājot aizņēmuma maksu 2012. gadā 2.3 milj. latu, bet 2013. gadā 574.9 tūkst. latu.

Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu noguldījumu piesaistītāji (bankas un krājaizdevu sabiedrības) vienu reizi ceturksnī veic NGF maksājumu, kura apmērs ir 0.05% no garantēto noguldījumu vidējā atlikuma noguldījumu piesaistītājā iepriekšējā ceturksnī. Ja noguldītājiem garantētā atlīdzība ir izmaksāta, lai nodrošinātu straujāku līdzekļu uzkrāšanu NGF, FKTK ir tiesības palielināt maksājumu apmēru fondā uz termiņu līdz vienam gadam. Pēc pirmā noguldījumu nepieejamības gadījuma FKTK maksājumu apmēru NGF palielināja pusotru reizi, un šādu palielinātu maksājumu noguldījumu piesaistītāji veica visu 2012. gadu. 2013. gadā noguldījumu piesaistītāji iemaksas jau veica saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumā noteikto maksājuma likmi. Papildus FKTK nosaka katra konkrēta noguldījumu piesaistītāja maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu. Latvijas banku vidējais aritmētiskais korekcijas koeficients, saskaņā ar kuru veicami katra ceturksņa maksājumi NGF, 2013. gadā bija 102.52%, bet KKS – 100.42%. Nosakot maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu, FKTK ņem vērā noguldījumu piesaistītāja kapitāla pietiekamības, likviditātes un lielo riska darījumu rādītājus, kā arī noguldījumu piesaistītāja kredītportfeļa kvalitāti iepriekšējā kalendārajā gadā. Noguldījumu piesaistītāji maksājumus par 2013. gadu NGF veica 22.6 milj. latu apmērā.

Saskaņā ar likumu FKTK nodrošināja NGF līdzekļu uzkrāšanu un pārvaldīšanu atbilstoši minētā likuma mērķim, t.i., FKTK pārskata gadā nodrošināja noguldījumu piesaistītāju maksājumu ieskaitīšanu NGF norēķinu kontā Latvijas Bankā

un NGF brīvos līdzekļus noguldīja Latvijas Bankā termiņnoguldījumos, kā arī veica NGF uzņemto saistību dzēšanu, kā arī sekoja garantēto atlīdzību izmaksu procesam un LAS “Latvijas Krājbanka” administratora un maksātnespējīgās Raunas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības administratora darbībām. FKTK ir izskatījusi arī iesniegtās sūdzības saistībā ar garantētās atlīdzības atzīšanu un piedalījusies visos iesaistītajos tiesvedības procesos saistībā ar garantēto atlīdzību atzīšanu vai noraidīšanu.

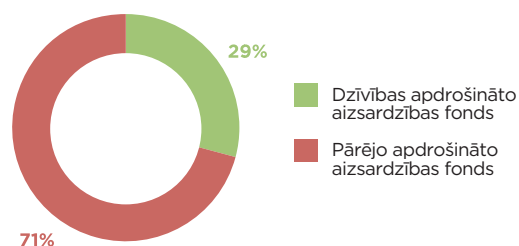
FKTK NGF uzskaiti nodrošina atbilstoši tās izstrādātajai uzskaites politikai, kas ietver finanšu pārskatu sagatavošanā izmantojamo nozīmīgāko FKTK finanšu grāmatvedības principu, kas atbilst Starptautisko Publiskā sektora grāmatvedības standartu pamatnostādnei par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanu publiskā sektora vienībām, aprakstu. Atbilstoši tai FKTK 2013. gadā veidoja uzkrājumus 135 milj. latu apmērā. Pamatojumu uzkrājumu veidošanai skatīt Noguldījumu garantiju fonda 2013. gada finanšu pārskatos un neatkarīgu revidentu ziņojumā par tiem FKTK mājas lapā www.fktk.lv.

Apdrošināto aizsardzības fonds

Apdrošināto aizsardzības fonda (turpmāk – AAF) līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību atskaitījumi 1% apmērā no bruto apdrošināšanas prēmiju kopsummas, kuras saņemtas no fiziskajām personām par likumā norādītajiem apdrošināšanas veidiem. 2013. gada beigās AAF bija uzkrāti 10.3 milj. latu.

19. attēls.

AAF līdzekļu procentuālais sadalījums (2013. gada beigās)

Kopš AAF darbības sākuma tā līdzekļi garantēto atlīdzību izmaksai ir izmantoti 8 671 lata apmērā. Atlīdzības izmaksu apdrošinātāja saistību nepildīšanas gadījumā var saņemt tikai apdrošinājuma ņēmējs fiziska persona:

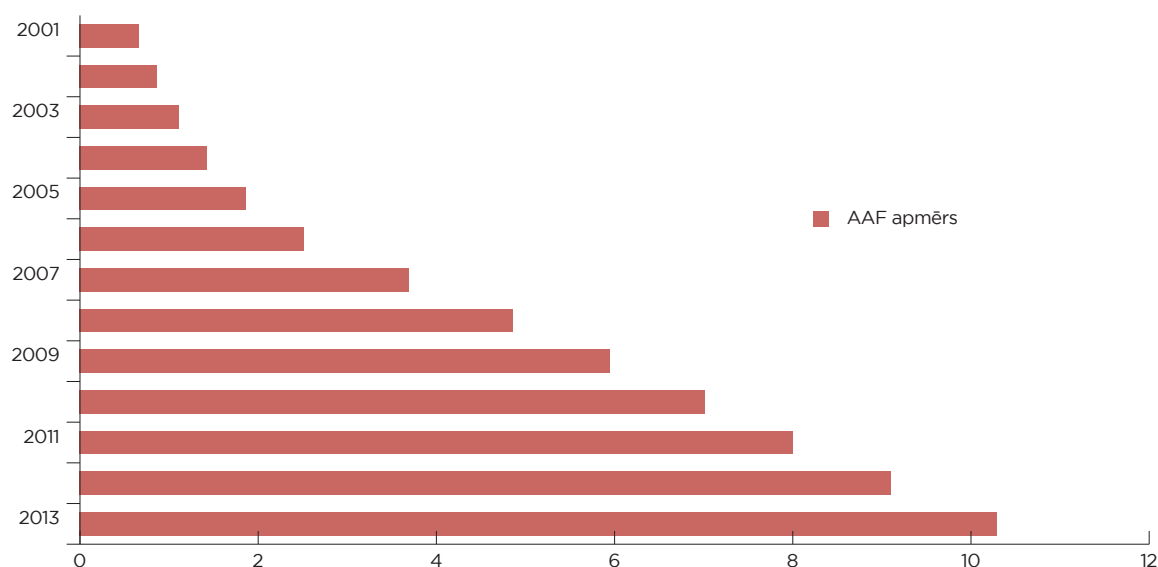
- 1) dzīvības apdrošināšanā – 100% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet ne vairāk kā 10 000 latu vienam apdrošinājuma ņēmējam, izņemot apdrošināšanu saistībā ar tirgum piesaistīto dzīvības apdrošināšanas līgumu;
- 2) pārējos likumā minētajos apdrošināšanas veidos – 50% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet

ne vairāk kā 2 000 latu vienam apdrošinājuma ņēmējam.

2013. gadā AAF apmērs palielinājās par 1.17 milj. latu, fonda dalībniekiem veicot iemaksas un FKTK izvietojot AAF līdzekļus Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīros un saņemot procentu maksājumus par īstermiņa noguldījumiem Latvijas Bankā un naudas līdzekļu atlikumu norēķinu kontā. AAF ieguldījumu struktūra un ieguldījumu ienesīgums veidojas no Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma piedāvājuma un AAF naudas līdzekļu apmēra piedāvājuma brīdī.

20. attēls.

AAF apmēra pieauguma dinamika, 2001–2013 (gada beigās, milj. latu)

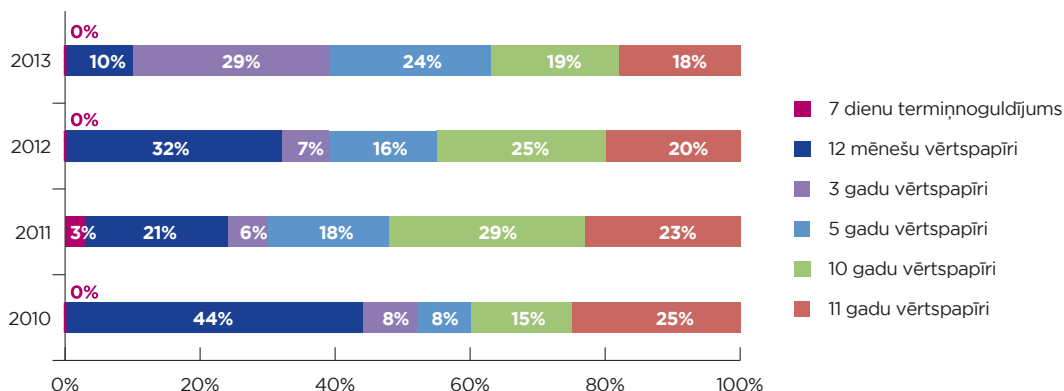
4. tabula.

AAF ienākumu rādītāji, 2008–2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	STRATĒGIJA
AAF dalībnieku maksājumi, milj. latu	0.9	0.7	0.6	0.7	0.7	0.8	1% no garantēto apdrošināšanas prēmiju kopsummas
Investīciju ienākumi, milj. latu	0.2	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3	Pārsniegt ieguldījumu uzturēšanas un ieguldījumu veikšanas izmaksas
Aktīvu ienesīgums, %	5.18	6.29	6.84	4.41	4.07	3.46	Atbilstoši Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru fiksētā ienākuma likmju svārstībām

21. attēls.

AAF ieguldījumu struktūra pēc to sākotnējā termiņa, 2010–2013 (gada beigās, %)

Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība

Ieguldītāju aizsardzības sistēmas pamatā ir ieguldītāju aizsardzības likums. Kompensācija vienam ieguldītājam tiek aprēķināta par neatgriezeniski pazudušiem finanšu instrumentiem vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums. Kompensācija vienam ieguldītājam ir 90% no neatgriezeniski pazdušo finanšu instrumentu vērtības vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums, bet ne vairāk kā 20 000 eiro. Kompensāciju izmaksu nodrošina FKTK, bet kompensāciju izmaksas uzraudzību veic FKTK Konsultatīvā finanšu un kapitāla tirgus padome.

Līdzekļus kompensāciju izmaksai nodrošina sistēmas dalībnieki jeb juridiskās personas, kas noteiktā kārtībā saņēmušas FKTK atļauju (licenci) ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai. Gada laikā šo līdzekļu kopsumma nedrīkst pārsniegt 4% no kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfeļa vērtības. Katra sistēmas dalībnieka maksājumus kompensāciju nodrošināšanai nosaka proporcionāli tā daļai kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfelī. Ja ar sistēmas dalībnieku maksājumiem nepietiek, lai izmaksātu kompensācijas saskaņā ar ieguldītāju aizsardzības likumu, FKTK ir tiesības ņemt aizņēmumu kompensāciju izmaksai.

Finanšu stabilitātes nodevas administrēšana

Finanšu stabilitātes nodevas (turpmāk – nodeva) mērķis ir stiprināt visu finanšu sistēmu, lai nepieciešamības gadījumā finansētu pasākumus, kas mazinās finansiālās grūtībās nonākušo kredītiestāžu negatīvo ietekmi uz citiem finanšu tirgus dalībniekiem, kā arī daļēji kompensētu valsts budžeta līdzekļus, kas tika novirzīti situācijas stabilizēšanas pasākumiem finanšu sektorā, no kuriem tiešu vai netiešu labumu guva banku sektors kopumā. Nodevu maksā Latvijas Republikā reģistrētās bankas un to filiāles dalībvalstīs un ārvalstīs, kā arī dalībvalstīs un ārvalstīs reģistrēto banku filiāles Latvijas Republikā (turpmāk – nodevas maksātāji).

FKTK kontrolēja nodevas maksāšanu budžeta kontā, nodevas aprēķinu, kā arī šajā aprēķinā iekļautās informācijas pilnīgumu un pareizību. Nodevas objektu veido nodokļu maksātāju saistības, no kurām izslēgti noguldījumi, kas pakļauti Latvijas Republikas vai citas dalībvalsts noguldījumu garantiju shēmai, emitētās hipotekārās ķīlu zīmes un pakārtotās saistības.

2013. gadā netika veiktas klātienes pārbaudes saistībā ar nodevas maksātāju deklarācijā iekļauto datu pareizību par 2012. gadu. 2013. gadā ir veiktas tikai datu šķērsgriezuma pārbaudes.

5. tabula.

Nodevas maksātāju rādītāji, 2011–2013

	2013	2012	2011
Nodevas maksātāji	29 ¹³	31 ¹⁴	33 ¹⁵
Nodevas objekts, milj. latu	4 889.1	6 065.1	6 572.1
Nodevas likme, %	0.072	0.072	0.036
Nodeva, lati	3 520 130	4 121 441	2 363 211
Valsts budžetā saņemtais nodevas maksājums, lati	3 822 305	3 329 782	2 389 931

Saistībā ar kredītiestāžu darbības izbeigšanu no valsts budžeta to saistību pārņemējam jāmaksā nodevas pārmaksa šādā apmērā:

- 2014. gadā trim sabiedrībām 327.7 tūkst. eiro (230.3 tūkst. latu) apmērā;
- 2012. gadā vienai sabiedrībai 8.7 tūkst. latu apmērā.

Bankai un Finanšu ministrijai apkopotu informāciju par situāciju finanšu un kapitāla tirgū. Sadarbībā ar Latvijas Banku tika strādāts pie makroprudenciālās uzraudzības stiprināšanas, lai savlaicīgi identificētu sistēmiskos riskus un veiktu šo risku novēršanas vai samazināšanas pasākumus. Ar Latvijas Banku FKTK sadarbojās Latvijas Centrālā depozitārīja uzturētās vērtspapīru norēķinu sistēmas pārraudzības jautājumos, kā arī no ieguldījumu

pārvaldes sabiedrībām un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem saņemtās vērtspapīru statistikas apmaiņas jautājumos. Lai izskaidrotu Latvijas finanšu sektora uzraudzības un attīstības tendences, FKTK pastāvīgi piedalījās Valsts kases organizētajās tikšanās reizēs ar reitingu aģentūrām. Pārskata gadā FKTK sadarbojās arī ar Patērētāju tiesību aizsardzības centra

(turpmāk – PTAC) kolēģiem, lai operatīvāk nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzību saistībā ar finanšu pakalpojumu sniegšanu.

FKTK pārstāvji ir piedalījušies arī Ministru kabineta un ministriju izveidotajās darba grupās un padomēs:

- Ministru prezidenta izveidotajā Vadības komitejā **Eiropas Savienības vienotās valūtas ieviešanai Latvijā**, Finanšu ministrijas Eiro projekta Finanšu sektora darba grupā un Sabiedrības informēšanas un komunikācijas darba grupā, kuru uzdevums bija veikt sagatavošanās darbu eiro ieviešanai Latvijā un šā procesa pārraudzību;

SADARBĪBA**Starpinstitūciju
sadarbība nacionālajā
līmenī**

FKTK 2013. gadā sadarbojās ar citām valsts institūcijām, lai nodrošinātu Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā, finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbību regulējošajos likumos un citos saistošajos likumos un normatīvajos aktos, kas regulē FKTK darbību un noteiktās funkcijas, efektīvu izpildi. FKTK pārstāvji regulāri piedalījās Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdēs, kurās tiek izskatīti likumprojekti, kas saistīti ar Latvijas finanšu sektora regulējumu un uzraudzību, kā arī Saeimas Eiropas lietu komisijas sēdēs, kad tika izskatītas nacionālās pozīcijas par Eiropas Savienības jaunajām iniciatīvām finanšu pakalpojumu jomā. FKTK vadība ir piedalījusies arī Saeimas Nacionālās drošības komisijas sēdēs.

2013. gadā FKTK turpināja regulāru informācijas apmaiņu starp Latvijas Banku un Finanšu ministriju. Ne retāk kā reizi ceturksnī FKTK iesniedza Latvijas

TIKA STIPRINĀTA
NACIONĀLĀ SADARBĪBA
AR CITĀM VALSTS
INSTITŪCIJĀM – SAEIMAS
ATBILDĪGAJĀM KOMISIJĀM,
LATVIJAS BANKU, FINANŠU
MINISTRIJU, VALSTS KASI,
PTAC U.C.

¹³ T.sk. AS „GE Money banka” par desmit mēnešiem 2013. gadā.

¹⁴ T.sk. AS „Parex banka”, nodevas maksātājs par trim mēnešiem 2012. gadā, *Allied Irish Bank*, nodevas maksātājs par deviņiem mēnešiem 2012. gadā.

¹⁵ T.sk. AS „Latvijas Krājbanka” un AS „Banka Snoras” Latvijas filiāle, nodevas maksātāji par vienpadsmit mēnešiem 2011. gadā, un AS „Pohjola Bank” Latvijas filiāle, kas neveica darbību, nodevas objekts un nodeva – 0 lati.

- Finanšu ministrijas izveidotajā darba grupā **Finanšu sektora attīstības stratēģijas izstrādei**, kuras ietvaros tika izstrādāts Finanšu sektora attīstības plāns 2014.–2016. gadam;
- Tieslietu ministrijas izveidotajā starpinstitūciju darba grupā **hipotekārās kredītēšanas tiesiskā regulējuma izstrādei**, kuras ietvaros tika sagatavots Informatīvs ziņojums par hipotekārās kredītēšanas tiesiskā regulējuma nepilnību izvērtējumu un priekšlikumi regulējuma pilnveidošanai. Ziņojums tika izskatīts Ministru kabineta sēdē, atbildīgajām ministrijām uzdodot veikt grozījumus normatīvajos aktos un pilnveidot regulējumu;
- Ekonomikas ministrijas izveidotajā darba grupā **patērētāju kredītēšanas jomas regulējuma pilnveidei**, kuras mērķis bija sagatavot priekšlikumus patērētāju kredītēšanas jomas normatīvo aktu pilnveidošanai, īpaši attiecībā uz ātro kredītu jomu. Priekšlikumi tika izstrādāti, tomēr atsevišķos punktos joprojām pastāv viedokļu atšķirības starp tirgus dalībnieku pārstāvjiem un ministriju;
- Ministru prezidenta izveidotajā darba grupā likumprojekta izstrādei par **grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā**;
- Ar Ministru prezidenta rīkojumu izveidotajā darba grupā **Par sadarbības uzlabošanu ar starptautiskajām kredītreitingu aģentūrām**, kuru vada Finanšu ministrija. 2013. gadā visas trīs lielākās reitingu aģentūras – S&P, Moody's un Fitch –, kā arī Japānas reitingu aģentūra R&I paaugstināja Latvijas kredītreitingu, lai gan daļai Eiropas valstu joprojām novērojami kredītreitingu pazeminājumi. Lai veicinātu valsts kredītreitinga uzlabošanu arī turpmāk un nepieļautu reitinga pazemināšanos, darba grupas uzdevums ir sniegt adekvātu informāciju Latvijā notiekošo procesu labākai izpratnei;
- Latvijas Bankas izveidotajā Nacionālajā **SEPA** darba grupā, kuras mērķis bija koordinēt pasākumus, kas saistīti ar Latvijas pievienošanās eirozonai, maksājumu pakalpojumu jomā un iekļaušanos SEPA;

- **Finanšu sektora attīstības padomē**, kurā 2013. gadā tika izskatīti jautājumi par Finanšu sektora attīstības plānu, nebanku kredītu devēju darbības regulējumu un nepieciešamajām izmaiņām, nepieciešamajiem pasākumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai, u.c. jautājumi;
- **Revīzijas konsultatīvajā padomē**, kurā tika izskatīti Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas sagatavotie dokumenti par zvērinātu revidentu kvalifikācijas uzturēšanu un profesionālās darbības kvalitātes kontroli un diskutēts par revīzijas darba kvalitātes uzlabošanu valstī, lemjot arī par Profesionālo grāmatvežu ētikas kodeksa publiskošanu asociācijas mājas lapā.

Starptautiskā sadarbība

Starptautiskās sadarbības jomā FKTK prioritāte ir galvenokārt līdzdarboties norisēs Eiropas reģionā.

FKTK iesaistās gan normatīvo aktu projektu apspriešanā Eiropas Savienības (ES) Padomē un Eiropas Komisijas komitejās, gan Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darbā. Nozīmīgi bija arī turpināt divpusējo sadarbību ar uzraudzības iestādēm tajās valstīs, kurās notiek

pārrobežu darbība ar Latviju.

Līdzdalība Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Komisijas darbā finanšu pakalpojumu jomā

2013. gada laikā ES Padomē turpinājās darbs pie 2011. gadā publiskotajiem priekšlikumiem finanšu sektorā – jaunā kapitāla prasību ietvara kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām (CRD IV/CRR) un regulām saistībā ar vienoto kredītiestāžu uzraudzības mehānismu, ko 2013. gada laikā izdevās pieņemt, grozījumiem direktīvās par finanšu instrumentu tirgu, tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, *Omnibus II*, kā arī pie 2012. gadā publiskotajiem priekšlikumiem direktīvai par kredītiestāžu sanācības un neregulējuma režīmu, direktīvai par netiešo ieguldījumu produktiem (PRIPS) un grozījumiem direktīvā par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem.

STARPTAUTISKĀS
SADARBĪBAS PRIORITĀTE
- LĪDZDARBOŠANĀS
NORISĒS EIROPAS
REĢIONĀ.

Tika sākts darbs arī pie 2013. gadā Eiropas Komisijas publicētajiem jaunajiem priekšlikumiem, proti, pie vienotā noregulējuma mehānisma un vienotā banku noregulējuma fonda izveides, priekšlikumiem maksājumu kontu tarifu salīdzināmībai, maksājumu kontu maiņai un piekļuvei maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām, maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū un starpbanku komisijas maksām, kā arī priekšlikuma noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā. FKTK eksperti bija iesaistīti nacionālo pozīciju izstrādē, kā arī priekšlikumu apspriešanā ES Padomes Finanšu pakalpojumu darba grupā un *Ad hoc* darba grupā par vienotā noregulējuma mehānisma un vienotā banku noregulējuma fonda izveidi.

Vairākos gadījumos sadarbībā ar citu dalībvalstu pārstāvjiem tika panāktas izmaiņas sākotnējā redakcijā atbilstoši izteiktajiem priekšlikumiem. Piemēram, ievērojot, ka Latvijā lielākās kredītiestādes ir citās ES valstīs strādājošo kredītiestāžu meitas sabiedrības, apspriežot priekšlikumu direktīvai par kredītiestāžu sanācības un noregulējuma režīmu, FKTK eksperti ir iestājušies par meitas sabiedrībām daudz labvēlīgāku līdzsvaru starp kredītiestāžu mātes un meitas sabiedrību tiesībām un izcelsmes un uzņēmējvalsts uzraudzības/noregulējuma iestādes tiesībām un pienākumiem (gan jautājumā par atveseļošanas plāniem, gan noregulējuma plāniem, gan grupu noregulējuma procesu). Izskatot finanšu instrumentu tirgus sektora aktuālos priekšlikumus (piemēram, priekšlikumus par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem, regulu un direktīvu par finanšu instrumentu tirgiem, par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā). FKTK eksperti aktīvi pauduši viedokli par sankciju apmēra noteikšanu saprātīgā apmērā, ņemot vērā Latvijas finanšu instrumenta tirgus apmērus un aktivitāti.

Eiropas Komisijas komiteju līmenī, kurās ir pārstāvēti arī FKTK eksperti, tika strādāts pie direktīvām pakārtotajiem Eiropas Komisijas normatīvajiem aktiem jaunajam kapitāla prasību ietvaram kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām (CRD IV/CRR), maksājumu pakalpojumu un finanšu tirgus infrastruktūras (EMIR) jomā, kā arī apspriestas Eiropas Komisijas plānotās iniciatīvas finanšu sektorā.

No priekšlikumiem, kas palikuši nenoslēgti 2013. gada laikā, plānots, ka līdz 2014. gada beigām ES

Padome, Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija varētu vienoties par kredītīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, par priekšlikumiem finanšu instrumentu tirgiem, kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem, kā arī būtu jāvienojas par trim priekšlikumiem, kas tiek virzīti kā vienota pakete, proti, vienoto noregulējuma mehānismu un vienoto banku noregulējuma fondu, kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu un noguldījumu garantiju sistēmām.

Darbība Eiropas uzraudzības iestāžu darbā

Ir apritējuši jau trīs gadi, kopš Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas izveides (tā sāka darbu 2011. gada 1. janvārī), kad tika izveidota divu līmeņu, t.i., mikro un makro līmeņa, uzraudzība. Nacionālo uzraudzības iestāžu pārstāvji piedalās Eiropas uzraudzības iestāžu – Eiropas Banku iestādes, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes – darbā un lēmumu pieņemšanā Uzraudzības padomē, kas ir mikrouzraudzības līmenis. Eiropas uzraudzības iestāžu galvenais uzdevums ir izstrādāt tehnisko standartu projektus, izdot pamatnostādnes (*guidelines*) un ieteikumus (*recommendations*), nodrošināt vienādu ES tiesību aktu piemērošanu. Savukārt ar novērotāja tiesībām FKTK priekšsēdētājs piedalās Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (turpmāk – ERSK) sēdēs, kurai ir piešķirtas makrouzraudzības pilnvaras un kuras uzdevums ir izvērtēt potenciālos apdraudējumus finanšu stabilitātei un nodrošināt savlaicīgu brīdināšanu par iespējamu sistēmisku risku veidošanos.

Līdzdarbojoties šo iestāžu darbā, Latvija var ietekmēt Eiropas uzraudzības politikas un prakses veidošanos, kas ir būtiski ne tikai Latvijas finanšu sektora stabilitātes nodrošināšanai, bet arī visas Eiropas vienotā finanšu pakalpojumu sektora stabilitātei. Saistībā ar dažādām jaunām iniciatīvām, tirgus attīstības tendencēm un jauniem produktiem arī Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darba apjoms ir ambiciozs. 2013. gadā bija plānota FKTK ekspertu dalība Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas iestāžu 305 darba grupu sēdēs, faktiski FKTK eksperti piedalījās 203 sēdēs (deviņas no tām ārpus plānotā). Šo darba grupu darbā piedalījās 46 FKTK darbinieki. Dalība darba grupās tiek īstenota, ņemot vērā lietderības principu, t.i., cik lielā mērā

darba grupā izskatāmie jautājumi ir aktuāli Latvijas finanšu tirgum un cik lielā mērā minētais jautājums ir nozīmīgs ES kontekstā.

2013. gadā EBI ir izstrādājusi un ar tirgus dalībniekiem saskaņojusi 38 tehnisko standartu projektus, veikusi 47 publiskās konsultācijas, Eiropas Komisijai iesniegusi 56 tehnisko standartu projektus, izdevusi četrus ieteikumus un četrus viedokļus, kā arī kopā ar EVTI izdevusi vienu brīdinājumu. Galvenais EBI mērķis pārskata gadā bija darba turpināšana pie Eiropas banku sektora vienotā noteikumu kopuma izveides (*single rule book*), lai uzlabotu finanšu sektora regulējuma kvalitāti un vienotā tirgus funkcionalitāti. Darbs tika turpināts tehnisko standartu izstrādē banku un ieguldījumu sabiedrību kapitāla pietiekamības jomā (pašu kapitāls, likviditāte, lielo risku darījumi, kredītrisks, tirgus risks, operacionālais risks, iekšējā pārvaldība u.c.). Tāpat ir sākti tehnisko standartu projektu izstrāde saskaņā ar Noguldījumu garantiju sistēmas direktīvas un Banku neregulējuma direktīvas deleģējumu. Pārskata gadā EBI izveidoja rīku „Vienotā noteikumu kopuma jautājumi un atbildes” (*Single Rulebook Q&A*), kas ļauj jebkuram interesentam uzdot specifiskus jautājumus saistībā ar jaunā kapitāla ietvara CRDIV/CRR regulējumu. Papildu informāciju par EBI darbību var iegūt www.eba.europa.eu.

EAAPI 2013. gada prioritātes bija iesāktā darba turpināšana Eiropas vienotā noteikumu kopuma izveidei apdrošināšanas un pensiju jomā, uzraudzības konverģences uzlabošana, jautājumi finanšu stabilitātes un krīzes pārvaldības jomā un patērētāju aizsardzības jautājumi. Arī pārskata gadā turpinājās darbs pie tehnisko standartu izstrādes *Maksājspēja II* direktīvas ieviešanai (piemēram, trijdaļīgā diskusijām par *Omnibus II* direktīvu tika izstrādāts Ziņojums par ilgtermiņa garantiju novērtēšanu, tika izstrādāti ieteikumi par gatavojamos *Maksājspēja II* direktīvas piemērošanai). Lai nodrošinātu pakāpenisku *Maksājspēja II* režīma ieviešanu, EAAPI 2013. gadā ir apstiprinājusi sagatavošanās perioda vadlīnijas (*Solvency II Preparatory Guidelines*), kuru izstrādes un tulkošanas procesā aktīvi piedalījās arī FKTK speciālisti. Pensiju jomā tika izstrādāta pirmā kvantitatīvā analīze par situāciju papildpensiju jomā (*occupational pension*). EAAPI pārskata gadā arī pievērsās jautājumam par nepieciešamo regulējumu un nepieciešamajiem pasākumiem, lai izveidotu vienotu *personal pensions* (dalība

privātajos pensiju fondos uz individuālā līguma pamata) tirgu. Tika izstrādāts un Eiropas Komisijai nosūtīts ziņojums, piedāvājot izstrādāt jaunu regulējumu Eiropas līmenī (gan direktīvas, gan regulas formā). Uzraudzības prakses konverģences nodrošināšanai EAAPI veica salīdzinošus novērtējumus (*peer reviews*) attiecībā uz iekšējo modeļu pirms pieteikuma procesa īstenošanu uzraudzības iestādēs. Pārskata gadā tika turpināts analizēt riskus, kas var ietekmēt apdrošināšanas un pensiju tirgu, kā arī notika darbs pie 2014. gada stresa testu sagatavošanas un scenāriju izstrādes. Arī patērētāju aizsardzības jomā ir identificēti jautājumi (neproporcionālas komisijas maksas, trūkumi tirgū u.c.), pie kuru risināšanas notiek priekšlikumu izstrāde. Lai arī turpmāk EAAPI varētu identificēt patērētāju aizsardzības jomas, ir izstrādāta metodoloģija, kā apkopot un analizēt informāciju par jaunākajām tendencēm patērētāju aizsardzības jomā. Papildu informāciju par EAAPI darbību var iegūt www.eiropa.europa.eu.

EVTI galvenās atbildības jomas ir vienotā noteikumu kopuma izveide, uzraudzības konverģence, kredītreitingu aģentūru uzraudzība un ieguldītāju aizsardzība. Strādājot pie vienotā noteikumu kopuma izveides, pārskata gadā EVTI izstrādāja 38 tehnisko standartu projektus saskaņā ar EMIR deleģējumu, vienu saskaņā ar alternatīvo ieguldījumu fondu direktīvas deleģējumu, 14 tehniskos padomus sniedza Eiropas Komisijai, 11 ieteikumus un rekomendācijas sagatavoja saistībā ar alternatīvo ieguldījumu fondu direktīvu, kā arī sagatavoja vairāk nekā 100 atbilžu uz jautājumiem par regulas par īso pārdošanu ieviešanu un EMIR. Ieguldītāju aizsardzības jomā EVTI turpināja darbu pie ieteikumu izstrādes par atalgojumu, turpināja apkopot un analizēt informāciju par attīstības tendencēm patērētāju jomā, kā arī brīdināt ieguldītājus, piemēram, par finanšu produktu izplatīšanu internetā. Liels darbs pārskata periodā tika paveikts saistībā ar alternatīvo ieguldījumu fondu direktīvas regulējumu, kas nosaka prasību noslēgt sadarbības un informācijas apmaiņas līgumus ar neES uzraudzības iestādēm. Pārskata periodā tika noslēgti 38 sadarbības līgumi ar 42 neES valstu uzraudzības iestādēm. Papildu informāciju par EVTI darbību var iegūt www.esma.europa.eu.

ESRK pārskata gadā turpināja darbu, kas vērsts uz stabilas makrouzraudzības sistēmas izveidi visā ES, identificējot sistēmiskos riskus, kas apdraud ES finanšu sistēmu, un veicot pasākumus, lai tos

novērstu. 2013. gadā ESRK apstiprināja ieteikumus par makrouzraudzības politikas vidēja termiņa mērķiem un instrumentiem, kā arī sāka izvērtēt pirmos ESRK ieteikumus par kreditēšanu ārvalstu valūtā piemērošanu. Papildu informāciju par ESRK var iegūt www.esrb.eiropa.eu.

2013. gada otrajā pusē nozīmīga bija arī FKTK ekspertu dalība ECB rīkotajos sagatavošanās procesos vienotā banku uzraudzības mehānisma ieviešanai (skat. sadaļu „Gatavošanās dalībai vienotajā uzraudzības mehānismā”).

Sadarbība ar citu valstu uzraudzības iestādēm

Uzraugot finanšu sektoru, liela loma ir sadarbībai ar citu valstu finanšu sektora uzraudzības iestādēm. Prioritāte ir sadarbība ar Baltijas valstu un Ziemeļvalstu finanšu uzraugiem. Turpinājās divpusējā sadarbība arī ar Krievijas un ASV uzraudzības iestādēm.

Saskaņā ar sadarbības līgumu starp Baltijas un Ziemeļvalstu atbildīgajām ministrijām, centrālajām bankām un finanšu sektora uzraudzības iestādēm par pārrobežu finanšu stabilitāti, krīzes vadību un neregulējumu darbs notika piecās izveidotajās darba grupās. Cita starpā tika apzināts esošais regulējums konfidencialas informācijas apmaiņai starp iesaistīto valstu institūcijām un izstrādāti priekšlikumi šādas informācijas apmaiņai starp iestādēm, sagatavoti priekšlikumi izmaksu sadalījumam starp valstīm krīžu risināšanas gadījumā, izstrādāti sistēmisku risku ietekmes novērtējuma modeļi, tika izstrādāts sadarbības līgums starp iestādēm pārrobežu krīzes vadībai un neregulējumam *Nordea grupā* un sāka līguma parakstīšana. Notika vienas pārrobežu stabilitātes darba grupas sanāksmes, kurās tika izskatīts darba grupās paveiktais un apstiprināti turpmākie uzdevumi. FKTK bija iesaistīta arī Baltijas un Ziemeļvalstu Makroprudenciālajā forumā, kurā uzraudzības iestāžu vadītāji kopā ar centrālo banku vadītājiem apsprieda makroprudenciālās politikas aktualitātes.

Divpusējā sadarbība starp uzraudzības iestādēm balstās uz noslēgtajiem informācijas apmaiņas un sadarbības līgumiem. Kopumā patlaban ir noslēgti 76 divpusējie un daudzpusējie sadarbības līgumi (http://www.fktk.lv/lv/komisija/sadarbiba/informacijas_apmainas_ligumi/ligumi_ar_arvalstu_istadem/page1). FKTK pārstāvji iesaistās

uzraugu kolēģiju darbā. 2013. gadā FKTK pārstāvji piedalījās piecu banku uzraugu kolēģiju un triju apdrošināšanas uzraugu kolēģiju, un vienas kolēģijas aktīvu pārvaldīšanas jomā darbā.

Turpinot sadarbību ar Krievijas Federācijas Centrālo banku, 2013. gadā notika ikgadējā tikšanās, kuras laikā notika viedokļu apmaiņa uzraudzības jautājumos, kā arī tika pārrunāti jautājumi par sadarbības stiprināšanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā. Lai apmainītos ar informāciju par finanšu sektora attīstības tendencēm un aktualitātēm uzraudzības jautājumos, FKTK vadība turpināja iepriekšējo gadu pieredzi Starptautiskā Valūtas fonda gada sanāksmes laikā organizēt tikšanās ar ASV valsts pārvaldes un finanšu uzraudzības iestādēm.

Papildus 2013. gadā FKTK noslēdza vairākus jaunus sadarbības līgumus. Kredītiestāžu jomā tika noslēgts saprašanās memorands starp FKTK un Luksemburgas finanšu sektora uzraudzības iestādi par sadarbību kredītiestāžu uzraudzības jomā. Apdrošināšanas jomā tika noslēgti divpusējie līgumi ar Lietuvas Banku un Igaunijas finanšu uzraudzības iestādi par pārrobežu apdrošināšanas sabiedrību uzraudzību un ar Ukrainas finanšu sektora uzraudzības iestādi par sadarbību un informācijas apmaiņu apdrošināšanas sabiedrību uzraudzībā. Lai nodrošinātu informācijas apmaiņu nākotnē alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku uzraudzības jomā ar valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis, tika noslēgti 38 daudzpusējie sadarbības līgumi starp Eiropas Savienības dalībvalstu uzraudzības iestādēm un trešajām valstīm par konsultēšanos, sadarbību un informācijas apmaiņu šajā jomā. Līgumu izstrādi un to parakstīšanu organizēja Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde.

2013. gadā tika pabeigtas iestāšanās sarunas Starptautiskajā Vērtspapīru tirgus komisiju organizācijā (turpmāk – IOSCO) un FKTK kļuva par IOSCO dalīborganizāciju. Tas stiprinās sadarbības iespējas vērtspapīru jomā ar to valstu uzraudzības iestādēm, kuras nav Eiropas Savienībā.

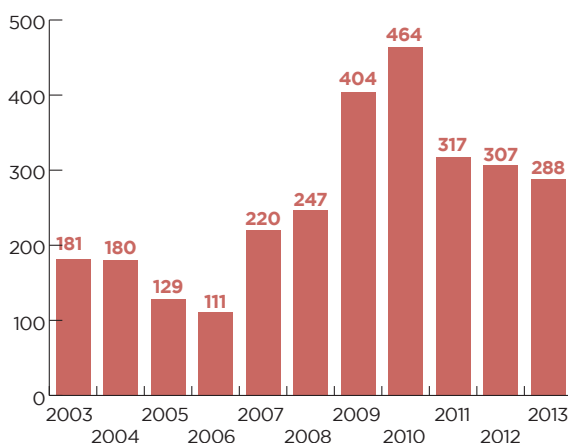
KLIENTU AIZSARDZĪBA

Ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzība ir viens no FKTK pamatmērķiem, tāpēc būtisks uzraudzības aspekts arī 2013. gadā bija tirgus dalībnieku klientu tiesību aizsardzība.

2013. gadā FKTK saņēma un izskatīja 288 iesniegumus par finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku rīcību, t.sk. 172 banku klientu sūdzības, 47 apdrošināšanas sabiedrību un EEZ valstu apdrošinātāju filiāļu klientu sūdzības, trīs sūdzības par apdrošināšanas starpniekiem, 20 iesniegumus par finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem, deviņus iesniegumus par krājaizdevu sabiedrībām, deviņus iesniegumus par ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, divus iesniegumus par valsts fondēto pensiju shēmas dalībniekiem, divas sūdzības par elektroniskās naudas iestādēm, bet 24 iesniegumus par dažādiem ar finanšu tirgu saistītiem jautājumiem.

22. attēls.

Saņemto sūdzību skaits pa gadiem

Visos gadījumos FKTK lūdza tirgus dalībniekus sniegt paskaidrojumus, pēc kuru izvērtēšanas klientiem tika sniegtas atbildes vai konsultācijas pēc būtības FKTK kompetences ietvaros. FKTK arī pārbaudīja, vai tirgus dalībnieku rīcībā nav saskatāmi normatīvo aktu pārkāpumi.

No 172 kredītiestāžu klientu sūdzībām 13 gadījumos

FKTK konstatēja trūkumus tirgus dalībnieka darbībā, un 11 gadījumos klientu sūdzībās minētais tiek izmantots uzraudzības vajadzībām. Pēc FKTK iesaistes konkrēto gadījumu risināšanā nepilnības tika novērstas.

Kredītiestāžu klientu sūdzības visvairāk bija par sniegtajiem kredītiestāžu pakalpojumiem, noguldījumiem, kontu apkalpošanu un sadarbības neuzsākšanu vai pārtraukšanu.

FKTK skatījumā fakts, ka 2012. gadā tirgus dalībnieki saņēma 6 054 klientu sūdzības, bet 2013.

gadā šo sūdzību skaits bija 4 851 un tikai 3.5% no šiem klientiem par kredītiestāžu rīcību sūdzējušies FKTK, ir vērtējams kā pozitīvs rādītājs kredītiestāžu sadarbībā ar klientiem.

Saistībā ar garantētās atlīdzības izmaksu LAS „Latvijas Krājbanka” noguldītājiem 2013. gadā, lai

nodrošinātu operatīvu klientu jautājumu risināšanu, FKTK atsevišķi tika apstrādāti un analizēti iesniegumi, kas saistīti ar garantētā noguldījuma līdz 100 000 eiro izmaksu no NGF. 2013. gadā tika saņemti un apstrādāti 27 šādi iesniegumi.

Lai arī līdz 2013. gada beigām LAS „Latvijas Krājbanka” klienti bija izņēmuši 98% no kopējās garantēto atlīdzību summas, joprojām palika aptuveni 100 tūkstoši klientu, kas nebija pieteikušies garantēto atlīdzību saņemšanai. Tāpēc FKTK izplatīja atgādinājumu tiem klientiem, kas vairāk nekā divus gadus pēc bankas darbības apturēšanas nebija izņēmuši valsts garantēto atlīdzību par kopējo summu vairāk nekā 5.75 miljoni latu, saņemt to bankā „Citadele”.

Aicinot iedzīvotājus atturēties no sadarbības ar nelicencētiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem, FKTK mājas lapā un plašsaziņas līdzekļos publicēja brīdinājumus par konkrētiem uzņēmumiem. 2013. gadā divas reizes izplatīti šādi brīdinājumi klientiem – par nelikumīgu ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju SIA „Life Capital” un mājas lapas www.dargums.lv pakalpojumiem, kas varētu būt izmantoti negodprātīgiem darījumiem.

KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU. KLIENTU IZGLĪTOŠANA

FKTK Komunikācijas daļas mērķus un virzienu pērn noteica izstrādātā komunikācijas stratēģija 2012.–2015. gadam, kas paredz atvērtu un proaktīvu pieeju sabiedrības informēšanai par FKTK darbību, funkcijām un lomu. Nozīmīga vieta atvēlēta arī finanšu izglītības jautājumu izskaidrošanai, lai veicinātu iedzīvotāju finanšu prasības līmeņa pakāpenisku paaugstināšanos.

SKDS pētījums par Latvijas iedzīvotāju uzticēšanos finanšu institūcijām liecina, ka 2013. gadā panākts pozitīvs pagrieziens punkts – pakāpeniski pieaugusi gan uzticamība FKTK, gan iedzīvotāju informētības līmenis par iestādes darbību. 2013. gadā ir sasniegts augstākais sabiedrības informētības līmenis, kāds novērots pētījuma gaitā kopš 2002. gada, neskatot 2012. gada janvāri, kad saistībā ar LAS „Latvijas Krājbanka” notikumiem bija īslaicīgs FKTK atpazīstamības pieaugums.

Lai pilnvērtīgi informētu sabiedrību par aktuālajām norisēm finanšu un kapitāla tirgū, 2013. gadā FKTK savā mājas lapā publicēja un plašsaziņas līdzekļiem izplatīja 141 paziņojumu (2012. gadā – 116), kā arī organizēja trīs mediju pasākumus par aktuālām tēmām. Pērn FKTK vadība sniegusi vairāk nekā 50 interviju gan vietējiem, gan starptautiskiem medijiem. Kopš 2012. gada janvāra FKTK komunicē arī sociālā tīkla „Twitter.com” kontā @FKTK_LV, kā arī 2013. gadā sākusī izmantot „Youtube” un „Slideshare” piedāvātās iespējas mērķauditoriju informēšanai. Komunikācijas daļas apkopotā informācija liecina, ka FKTK vārds 2013. gada laikā Latvijas medijos minēts 3763 reizes, kas ir par ~20% vairāk nekā 2012. gadā.

2013. gadā nozīmīgākās tēmas saistībā ar finanšu un kapitāla tirgu, kuru skaidrošanai Komunikācijas daļa veltījusi salīdzinoši visvairāk resursu:

Latvijas banku piesaistīto nerezidentu noguldījumu apjoms, to ietekme uz Latvijas finanšu sistēmu un FKTK ieviestie papildu uzraudzības pasākumi

iespējamo risku samazināšanai;

Eiro ieviešana Latvijā un finanšu un kapitāla tirgus gatavība jaunajai valūtai;

Vienotais uzraudzības mehānisms un tā ietekme uz līdzšinējo Latvijas banku uzraudzības modeli, dalot funkcijas starp ECB un FKTK, kam jāsāk pilnvērtīgi darboties 2014. gada 4. novembrī;

Jauna informācijas publiskošanas kārtība par FKTK piemērotajām sankcijām bankām, kas līdz ar izmaiņām Kredītiestāžu likumā stāsies spēkā 2014. gadā.

2013. GADĀ PANĀKTS
POZITĪVS PAGRIEZIENA
PUNKTS – PAKĀPENISKI
PIEAUGUSI GAN
UZTICAMĪBA FKTK,
GAN IEDZĪVOTĀJU
INFORMĒTĪBAS LĪMENIS
PAR IESTĀDES DARBĪBU.

Lai stiprinātu FKTK kā atvērtas un mūsdienīgas institūcijas tēlu un vairotu sabiedrības izpratni par tās darbību un funkcijām, FKTK pirmo reizi piedalījās akcijā „Atpakaļ uz skolu”, piedaloties lekcijās Latvijas skolās, kā arī Atvērto durvju dienā, kurā valsts pārvaldes iestādes ir atvērtas ikvienam interesentam un piedāvā iespēju tikties ar amatpersonām.

2013. gadā turpināta krīzes komunikācijas procesa pilnveide, rīkojot pirmās mācības un krīzes komunikācijas simulāciju iesaistīto valsts pārvaldes komunikācijas daļu darbiniekiem atbilstoši 2012. gadā izstrādātajam Krīzes komunikācijas plānam, kas nosaka lēmumu pieņemēju loku un saziņas mehānismu.

Finanšu prasības virziena attīstība

FKTK pārskata gadā nodrošināja savas stratēģiskās prioritātes – finanšu izglītības un izpratnes līmeņa celšana – īstenošanu un turpināja iepriekšējos gados iesāktās aktivitātes, kā arī iesāka vairākus jaunus finanšu prasības veicināšanas projektus.

2013. gada 26. martā Latvijas Bankas mācību centrā „Naudas pasaule” tika atklāts FKTK informatīvais stends, lai nodrošinātu pastāvīgu pārstāvēniecību šajā ekspozīcijā. Stendam sagatavotā videoprezentācija atspoguļo FKTK darbību, Latvijas finanšu sektoru, klientu aizsardzības sistēmu Latvijā un piedāvā iegūto zināšanu

pārbaudes testu. Videoprezentācija pārskata gadā ir bijis būtisks informatīvais atbalsts arī citos FKTK īstenotos sabiedrības izglītošanas pasākumos.

Atbilstoši iecerētajai FKTK izglītojošā vortāla KLIENTU SKOLA pārveidei 2013. gadā tika nodrošināta jaunās koncepcijas dizaina izstrāde un apstiprināta jaunās izglītojošās papilddaļas KLIENTU ABC trīs līmeņu satura struktūra. Darbs pie KLIENTU SKOLAS jaunās versijas tiks turpināts 2014. gadā. 2013. gadā ar KLIENTU SKOLAS starpniecību finanšu sektora klientiem ir sniegta 81 (2012. gadā – 79) e-pasta konsultācija.

Parakstot vienošanās vēstuli, 2013. gada 28. janvārī FKTK kļuva par organizācijas *Child and Youth Finance International* partneri un nacionālo koordinators turpmāko finanšu izglītības aktivitāšu organizēšanā saistībā ar ikgadējo starptautisko pasākumu *Global Money Week*. Pirmā Finanšu izglītības nedēļa Latvijā tika nodrošināta jau šajā pašā gadā (18.–22.martā). Tās laikā sadarbības partneru piedāvāto finanšu izglītības interneta aktivitāšu – mācību materiālu un pārbaudes testu – saraksts, izveidojot tam īpašu dizainu, tika nosūtīts Latvijas skolām, tika prezentēti triju pētījumu rezultāti, interneta aktivitātēs iesaistījās kopā vairāk nekā 5 000 interesentu, kā arī tika nodrošinātas klātienē aktivitātes – 40 vieslekcijas skolās un divi semināri skolotājiem.

Lai fiksētu esošo Latvijas sabiedrības finanšu pratības līmeni un būtiskākās problēmas, kā arī pēc iespējas precīzāk definētu nākotnes aktivitātes šajā jomā, pārskata gadā FKTK nodrošināja regulāras sabiedriskās domas aptaujas par finanšu pratības tematiem un informēja par rezultātiem arī sabiedrību (februārī – par finanšu zināšanu trūkumu, jūnijā – par attieksmi pret uzkrājumu veidošanu, novembrī – par personiskā budžeta plānošanu).

Saistībā ar uzaicinājumu Latvijai kļūt par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas jeb OECD dalībvalsti FKTK 2013. gadā sāka sarunas ar organizācijas finanšu pratības ekspertu tīklu – INFE (*International Network on Financial Education*), saņēma uzaicinājumu kļūt par pilntiesīgu biedru šajā finanšu pratības ekspertu struktūrā un 2013. gada 18. aprīlī tika reģistrēta kā OECD INFE nacionālais koordinators Latvijā, uzņemoties arī ikgadējās pilntiesīgā biedra dalības maksas segšanu 3 000 eiro apmērā.

Lai veidotu vienotu stratēģisku pieeju iedzīvotāju finanšu pratības līmeņa pakāpeniskai paaugstināšanai, definējot sasniedzamos mērķus, galvenos darbības virzienus un uzdevumus, kā arī nepieciešamos resursus un iesaistītās institūcijas šo aktivitāšu īstenošanai, FKTK pārskata gadā aicināja finanšu izglītības aktivitāšu partnerus Latvijā izstrādāt nacionālo finanšu pratības stratēģiju un 2013. gada 23. jūlijā izveidoja starpinstitucionālu darba grupu. Sekojot OECD INFE ieteikumiem un ar minēto partneru (Izglītības un zinātnes ministrija, Valsts izglītības un satura centrs, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Banku augstskola, kā arī finanšu pakalpojumu sniedzēju profesionālās asociācijas – Latvijas Komerčbanku asociācija un Latvijas Apdrošinātāju asociācija) iesaisti FKTK nodrošināja dokumenta „Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģija 2014–2020” (turpmāk – Stratēģija) izstrādi.

2014. gada 24. februārī stratēģiskie partneri ir parakstījuši sadarbības memorandu par Stratēģijas ieviešanu, lai veicinātu iedzīvotāju finanšu pratības līmeņa pakāpenisku paaugstināšanu. Stratēģijā ir definēti nepieciešamie darbības virzieni (kopā septiņi virzieni), kuros noteikti veicamie uzdevumi un katras iesaistītās institūcijas atbilstošās aktivitātes. Stratēģijas mērķu īstenošanā piedalīsies gan stratēģiskie partneri, gan citi sadarbības partneri, kas ir apliecinājuši savu gatavību iesaistīties kopīgās aktivitātēs vai sniegt nepieciešamo atbalstu finanšu pratības veicināšanai. FKTK pārskata gadā ir nodibinājusi partnerību ar Finanšu ministriju un Valsts ieņēmumu dienestu, Ekonomikas ministriju, Labklājības ministriju, Latvijas Banku, Centrālo statistikas pārvaldi, tirgus dalībnieku profesionālajām asociācijām un Latvijas Pašvaldību savienību, kā arī ar augstākās izglītības iestādēm – Latvijas Universitāti, Latvijas Lauksaimniecības akadēmiju un Rīgas Tehnisko universitāti, lai veicinātu sadarbību aktivitāšu nodrošināšanā un pētniecībā Stratēģijas ieviešanas procesā. Saskaņā ar Stratēģiju FKTK kā nacionālais koordinators finanšu pratības veicināšanā ir paredzējusi izstrādāt jaunu mērījumu sistēmu un tās rezultātu apkopošanas metodiku – Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības indeksu (turpmāk – Indekss). Indeksa izveidei un ekspertīzei 2013. gadā ir izveidota jauna starpinstitucionāla darba grupa, kas nodrošinās tā izstrādi 2014. gada pirmajā pusē.

Pārskata gadā FKTK nodrošināja ar finanšu pratības tematiem saistītu pastāvīgu informācijas plūsmu gan mājas lapā un FKTK „Twitter” kontā un saziņā ar medijiem, gan tiešās izglītojošajās aktivitātēs – FKTK vadības un ekspertu vieslekcijās izglītības iestādēs dažādās mērķauditorijās, t.sk. atsaucoties uz nevalstisko organizāciju aicinājumiem iesaistīties vairākās sabiedrības izglītošanas kampaņās.

FKTK
PĀRVALDĪBA
UN ORGANIZĀCIJA

Personāla politika

Personāls ir svarīgākais FKTK resurss, kas nodrošina FKTK mērķu sasniegšanu un tālāku iestādes attīstību. 2013. gadā FKTK turpināja sāktos projektus – cilvēkresursu noslodzes un pienākumu sadalījuma izvērtējumu atbalsta daļās un darbinieku sasniedzamo individuālo mērķu noteikšanā un novērtēšanā.

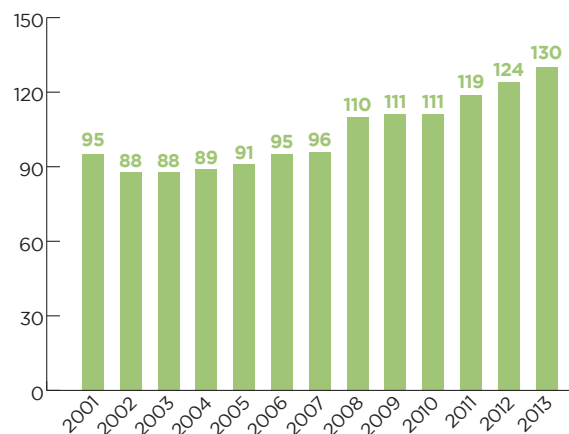
Personāla skaitliskais sastāvs un izmaiņas

Pārskata gadā amata vietu skaits ir palielinājies līdz 130 amata vietām. Visi seši darbā pieņemtie darbinieki ir pamatdarbības veicēji (uzraudzības un metodikas eksperti un finanšu tirgus analītiķis).

2013. gadā ir mainījusies FKTK struktūra – lai optimizētu resursu izmantošanu un vadības procesus, slēgta priekšsēdētāja padomnieka amata vieta un apvienotas divas atbalsta struktūrvienības – Finanšu daļa un Saimniecības daļa, izveidojot Finanšu un saimniecības daļu. Struktūrvienība atrodas FKTK priekšsēdētāja vietnieka tiešā padotībā.

23. attēls

Personāla skaita dinamika (2001–2013)

Vidējais nodarbināto skaits, ieskaitot ilgstošā prombūtnē esošos darbiniekus, 2013. gadā bija 129 darbinieki, t.sk.:

- 102 (79%) pamatdarbības veicēji un 27 (21%) atbalsta darbinieki;
- 89 (70%) valsts amatpersonas un 40 (30%) darbinieki;
- visi darbinieki ir intelektuālā darba veicēji.

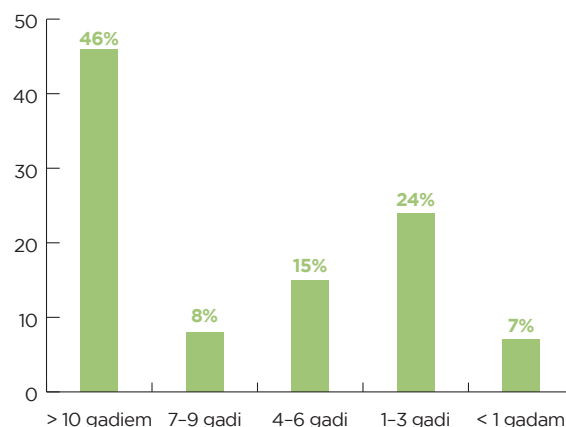
Pārskata gadā 56 (43%) darbinieki tika norīkoti 261 dienesta komandējumā, t.sk.:

- 46 darbinieki regulāri piedalījās Eiropas Savienības institūciju un Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu (Eiropas Banku iestāde, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde) izveidoto darba grupu darbā;
- pieci darbinieki piedalījās ar vienotā banku uzraudzības mehānisma izveidošanu saistītajās Eiropas Centrālās bankas darba grupās;
- FKTK priekšsēdētājs un priekšsēdētāja vietnieks kā Latvijas Republikas pārstāvji piedalījās Starptautiskā Valūtas fonda un Pasaules Bankas pavasara un rudens sanāksmēs, kā arī FKTK priekšsēdētājs tikās ar Krievijas Federācijas Centrālās bankas pārstāvjiem.

2013. gadā 93% darbinieku (121) FKTK strādā ilgāk par vienu gadu, darba attiecībās ar FKTK 12 gadus, t.i., no FKTK izveidošanas brīža (2001. gada), ir 46% (59) darbinieku, savukārt mazāk par gadu – 7% (9) darbinieku.

24. attēls

Personāla sadalījums pēc FKTK nostrādātā laika (%)

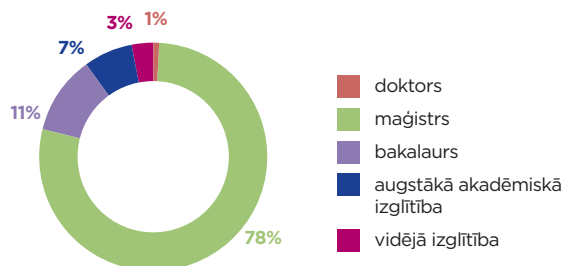
Personāla mainība 2013. gadā bija 2.3%. Pārskata gadā darbu FKTK sāka 11 darbinieki, t.sk. ar vienu darbinieku FKTK noslēdza darba līgumu uz ilgstošu darbinieka prombūtnes laiku (bērna kopšanas atvaļinājums). Pārbaudes laikam beidzoties, saskaņā ar izstrādāto adaptācijas perioda plānu visi 11 darbinieki saņēma pozitīvu vērtējumu un turpina darbu FKTK. FKTK pārtrauca darba attiecības ar trim darbiniekiem, no kuriem divi izvēlējās veidot karjeru privātajā sektorā, bet viens izturēja atlases konkursu un karjeru turpina Eiropas Banku iestādē (*European Banking Authority – EBA*) Lielbritānijā.

Personāla kvalifikācija

FKTK vērtība ir izglītots un profesionāls personāls. Pārskata gadā 97% (126) FKTK darbinieku bija augstākā izglītība (t.sk. 78% ir ieguvuši maģistra grādu), bet 3% (4) bija vispārējā vidējā vai vidējā profesionālā izglītība (sk. 25. attēlu).

25. attēls

FKTK personāla sadalījums pēc izglītības līmeņa (%)

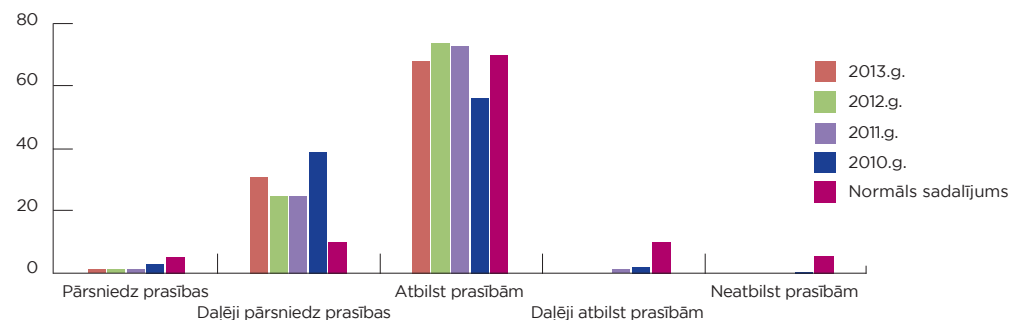

Personāla demogrāfiskais sadalījums un vecuma raksturojums

2013. gadā no visiem FKTK darbiniekiem 73% (95) bija sievietes un 27% (35) vīrieši. Pārskata gadā personāla vecuma struktūru raksturo šādi rādītāji: 10% (13) darbinieku bija vecumā līdz 29 gadiem, 43% (56) – vecumā no 30 līdz 39 gadiem,

27. attēls

DIN kopējais vērtējums

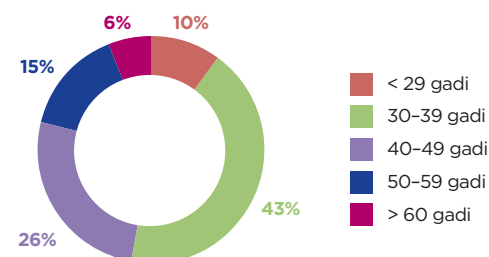

26% (33) – vecumā no 40 līdz 49 gadiem un 21% (28) vecāki par 50 gadiem.

FKTK darbinieku vidējais vecums 2013. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nedaudz palielinājās – 41 gads.

26. attēls

FKTK personāla sadalījums pa vecuma grupām (%)

Personāla darba izpildes novērtēšana

2013. gads ir ceturtais gads, kopš FKTK sāka darbinieku darba izpildes novērtēšanu (DIN). 2013. gadā saskaņā ar FKTK noteikto kārtību darba izpildes novērtēšanā piedalījās 120 darbinieki – 22 struktūrvienību vadītāji (t.sk. trīs padomes locekļi) un 98 speciālisti.

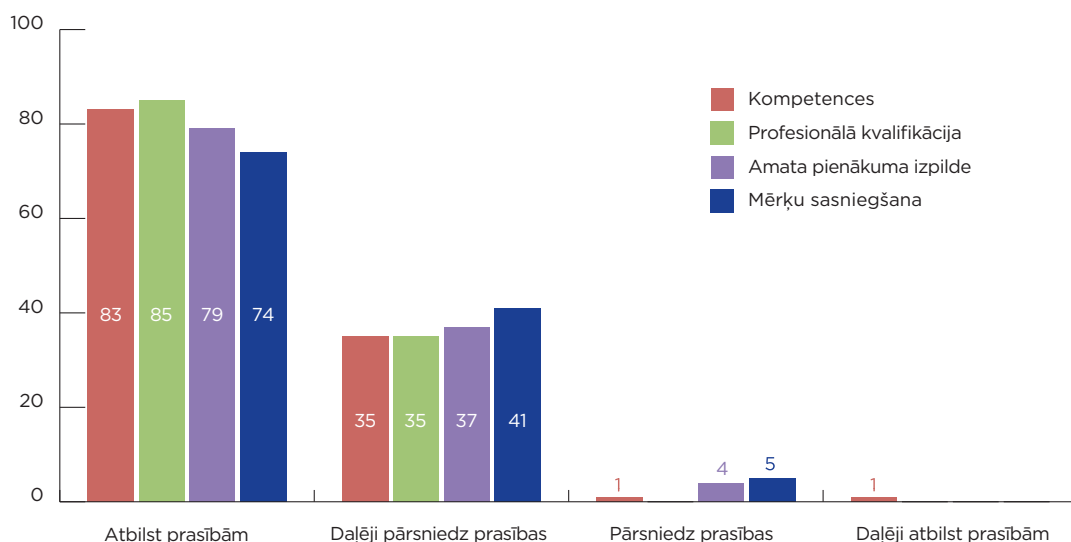
Darba izpildē tika vērtēti četri kritēriji: izvirzīto mērķu sasniegšana, amata pienākumu izpilde, atbilstība profesionālās kvalifikācijas prasībām (t.sk. izglītības līmenis, profesionālā pieredze, profesionālās zināšanas un prasmes, valodu prasmes un datorprasmes) un amatam nepieciešamās kompetences.

Visu kritēriju kopējo vērtējumu „Atbilst prasībām” saņēma 68% darbinieku, „Daļēji pārsniedz prasības” – 31% darbinieku, bet vērtējumu „Pārsniedz prasības” – 1% darbinieku. 2013. gadā neviens no darbiniekiem nesaņēma visu kritēriju kopējo vērtējumu „Daļēji atbilst prasībām” un „Neatbilst prasībām”.

Lielākā daļa darbinieku ir saņēmuši vērtējumu „Atbilst prasībām” arī par katru kritēriju atsevišķi – par izvirzīto mērķu sasniegšanu 62% (74) darbinieku, par amata pienākumu izpildi – 66% (79) darbinieku, par atbilstību profesionālās kvalifikācijas prasībām – 71% (85) darbinieku un par amatam nepieciešamajām kompetencēm – 69% (83) darbinieku.

28. attēls.

DIN vērtējums dalījumā pa kritērijiem (skaits)

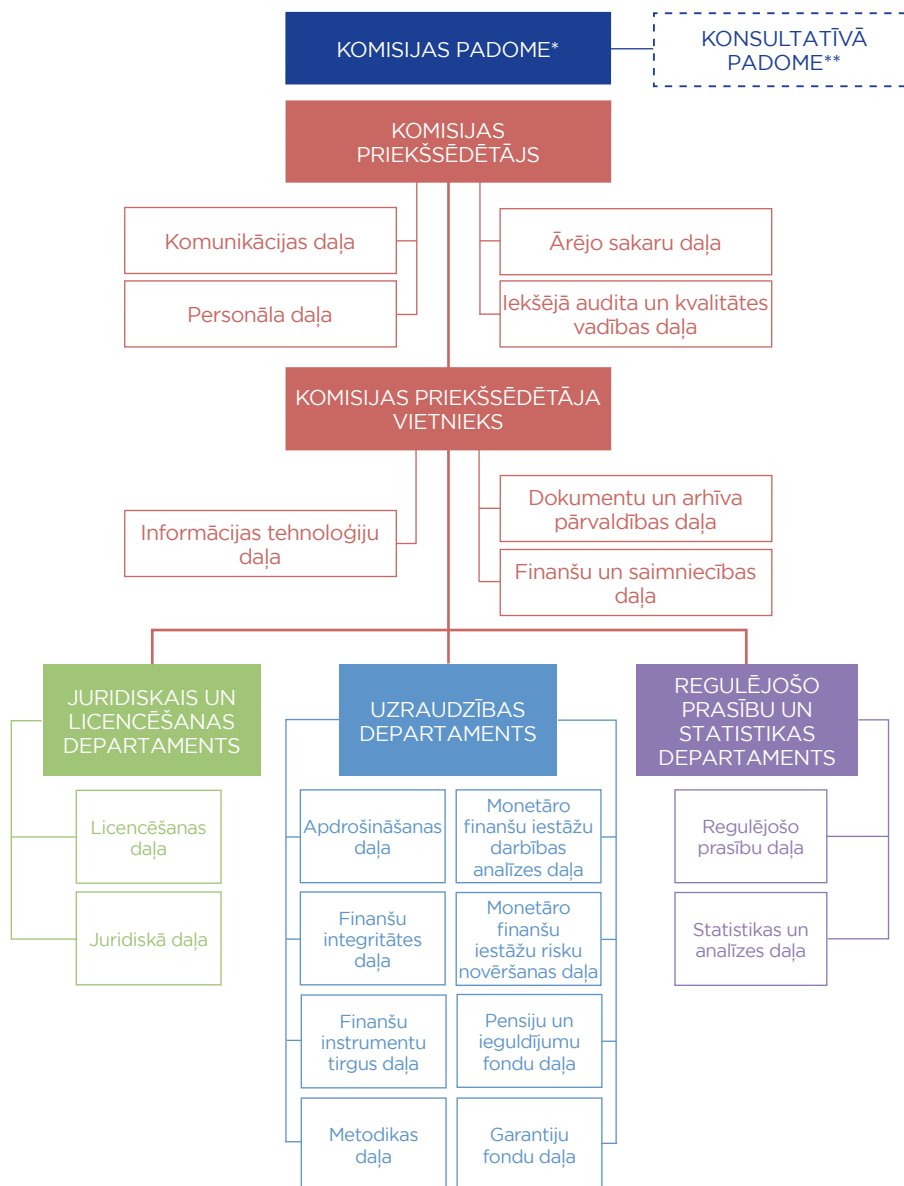
Personāla kvalifikācijas paaugstināšana

Lai saskaņā ar FKTK stratēģiju nepārtraukti pilnveidotu FKTK darbības procesus, paaugstinātu darbības efektivitāti un produktivitāti, kā arī veiktu finanšu sektora, jo īpaši banku sektora, uzraudzību, 90 (69%) FKTK darbinieki paaugstināja kvalifikāciju, apmeklējot ar amata pienākumu veikšanu saistītas mācības Latvijā un ārvalstīs. Latvijā tika apmeklēti semināri, kas saistīti ar zināšanu pilnveidi normatīvo aktu pārvaldības un piemērošanas, finanšu analīzes, risku pārvaldības, elektronisko maksājumu, iepirkumu vadības, lietvedības, informācijas tehnoloģiju un vadības prasmju jautājumos. 18 (14%) FKTK darbinieki pilnveidoja angļu valodas

prasmes, lai aktīvi piedalītos Eiropas Savienības institūciju un Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu izveidoto darba grupu darbā.

Lai papildinātu zināšanas banku risku pārvaldības, stresa testa veikšanas metodikas un prakses, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmas novērtēšanas, apdrošināšanas sektora kapitālprasību *Maksātspēja II (Solvency II)*, banku kapitāla prasību jeb „Bāzeles vienošanos par kapitālu III” (*Basel Capital Accord III*) un citos ar finanšu uzraudzību saistītos jautājumos, 47 (36%) FKTK darbinieki apmeklēja seminārus ārvalstīs.

FKTK struktūra

*Padome sastāv no pieciem padomes locekļiem: FKTK priekšsēdētāja, viņa vietnieka un trim padomes locekļiem, kas vienlaikus ir arī FKTK departamentu direktori.

**Konsultatīvo padomi uz paritātes principa pamata veido FKTK pārstāvji un finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sabiedrisko organizāciju (profesionālo biedrību) vadītāji.

FKTK darbības finansiālais nodrošinājums

FKTK darbība pārskata gadā pilnībā tika finansēta no finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumiem. FKTK sava budžeta ietvaros 2013. gadā pārvaldīja arī Noguldījumu garantiju fondu un Apdrošināto aizsardzības fondu, kā arī

administrēja finanšu stabilitātes nodevu. NGF un AAF līdzekļi tiek uzkrāti un izmantoti tikai fondu mērķiem, no tiem netiek atskaitīti līdzekļi administrēšanai FKTK labā. Par finanšu stabilitātes nodevas administrēšanu FKTK no valsts nesaņem samaksu. Finanšu stabilitātes nodeva tiek ieskaitīta valsts budžetā. FKTK darbības nodrošinājumam noteiktais budžets un tā izpilde attēlota 6. tabulā.

6. tabula.

FKTK darbības finansiālais nodrošinājums (2012–2013)

	2013. GADĀ				
	2012. gada faktiskā izpilde ¹⁶ , latos	Faktiskā izpilde ¹⁶ , latos	Pārskata gada budžets ¹⁶ , latos	Pārskata gada budžeta izpilde, %	Faktiskās izpildes īpatsvars, %
IEŅĒMUMI (+)	4 224 632	4 462 910	4 454 645	100.2	100
FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIEKU MAKSĀJUMI	4 208 517	4 449 978	4 447 620	100	100
AR MONETĀRO FINANŠU IESTĀŽU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	2 767 040	3 181 520	3 258 545	98	72
Kredītiestāžu maksājumi	2 744 589	3 157 344	3 233 915		
Krājaizdevu sabiedrību maksājumi	17 809	19 437	19 730		
Maksājumu iestāžu maksājumi	3 323	3 547	3 500		
Elektroniskās naudas iestāžu maksājumi	1 319	1 392	1 400		
AR APDROŠINĀŠANAS UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	1 102 646	862 846	862 845	100	19
Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	161 337	146 621	117 550		
Pārējo apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	941 309	716 225	745 295		
AR FINANŠU INSTRUMENTU TIRGUS UN PRIVĀTO PENSIJU FONDU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	338 831	405 612	326 230	124	9
Finanšu instrumentu tirgus dalībnieku maksājumi	253 935	299 403	260 560		
Privāto pensiju fondu maksājumi	84 896	106 209	65 670		
CITI IEŅĒMUMI	16 115	12 932	5 300	184	
IZDEVUMI (-)	4 085 538	4 420 215	4 936 600	88.94	100
ATLĪDZĪBA	3 056 369	3 285 616	3 423 915	96	74
Darba samaksa, pārējie maksājumi darbiniekiem, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ¹⁷	3 039 762	3 266 632	3 404 415	95	
Darbinieku apdrošināšana	16 607	18 984	19 500	97	
PERSONĀLA PROFESIONĀLĀ PILNVEIDE UN KOMANDĒJUMI	243 216	253 614	333 815	76	6
PAKALPOJUMI UN PRECES DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI	534 022	557 429	754 400	74	12
Telekomunikācijas, sakari un informācija	126 419	107 021	122 355	87	
Sabiedrības informēšana, iekšējā un ārējā komunikācija	10 906	19 935	24 440	82	
Uzturēšanas un saimnieciskie izdevumi	310 261	387 455	396 360	98	
Profesionālie pakalpojumi	86 436	43 018	211 245	20	
DALĪBAS MAKSAS STARPTAUTISKAJĀS ORGANIZĀCIJĀS	183 599	250 678	341 470	73	6
KAPITĀLO IEGULDĪJUMU AMORTIZĀCIJA/ NOLĪETOJUMS	68 332	72 878	83 000	88	2

¹⁶ Aprēķinātais Finanšu stabilitātes avansa apmērs par 2014. gadu, kas netiek ietverts budžetā.

¹⁷ Darba algai pielīdzināmie maksājumi ietver vienreizējos pabalstus darbiniekiem bērna piedzimšanas gadījumā, ģimenes locekļa nāves gadījumā (200 latī) vai pabalstus, aizejot pensijā, un medicīnisko redzes korekcijas līdzekļu (brilles) kompensāciju (100 latī) arodārsta noteiktajiem darbiniekiem. Šie maksājumi ietvēra arī piemaksu par darbinieku aizvietošanu to ilgstošā prombūtnē vai par pienākumu pildīšanu paaugstinātas darba intensitātes apstākļos.

Lai nodrošinātu FKTK darbības izdevumus, kuru pieaugums 2013. gadā, salīdzinot ar 2012. gadu, bija 7.9%, tika plānots, ka finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumi segs 90% no FKTK budžeta, bet atlikušos 10% segs FKTK no uzkrātajiem līdzekļiem iepriekšējos pārskata gados. Ja kāds no finanšu un kapitāla tirgus sektoriem pārsniedz tam noteikto uzraudzības finansējuma apmēru, attiecīgu pārmaksu uzskaitīs tirgus dalībnieka avansa maksājumos FKTK darbības finansēšanai par nākamā periodu. 2013. gadā no visiem sektoriem pārsniegums veidojās tikai 2.3%. Savukārt, būtiski

ietaupot atsevišķos izdevumu posteņos, FKTK spēja 2013. gadu pabeigt ar ieņēmumu pārsniegumu pār izdevumiem, tādējādi plānoto 10% izmantošana no FKTK uzkrātajiem līdzekļiem iepriekšējos pārskata gados netika realizēta.

Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumu apmērs FKTK ieņēmumu budžetā ir tieši proporcionāli atkarīgs no tiem noteiktajām maksājumu likmēm FKTK finansēšanai un finanšu tirgus darbības rādītāju izmaiņām (pieauguma vai samazinājuma), kā arī no FKTK darbības nodrošināšanai nepieciešamo izdevumu apmēra.

7. tabula.

FKTK faktiskā finansējuma izmaiņas (2007–2013, %)

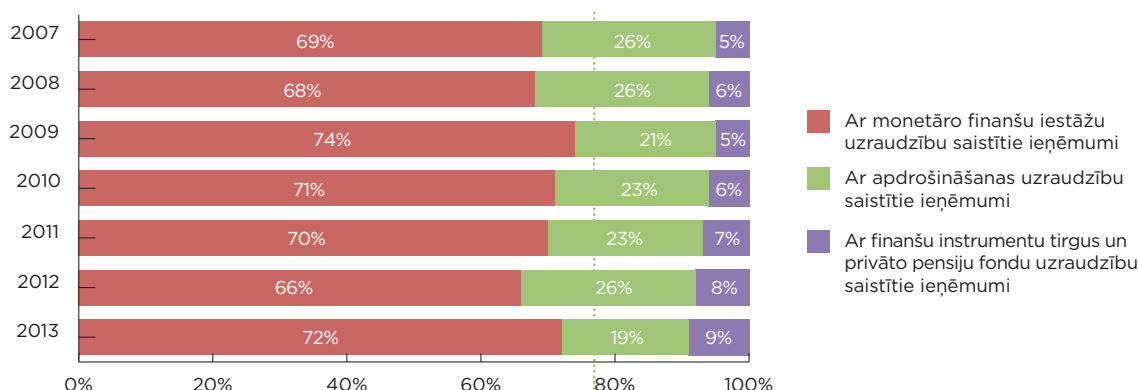
	2013/2012	2012/2011	2011/2010	2010/2009	2009/2008	2008/2007
Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumi	6%	4%	2%	-22%	45%	4%
Ar monetāro finanšu institūciju uzraudzību saistītie ieņēmumi	15%	-3%	1%	-25%	58%	3%
Ar apdrošināšanas uzraudzību saistītie ieņēmumi	-22%	18%	-1%	-11%	21%	0%
Ar finanšu instrumentu tirgus un privāto pensiju fondu uzraudzību saistītie ieņēmumi	20%	26%	29%	-17%	20%	36%

FKTK finansējuma dinamika ir saistīta arī ar attiecīgā sektora uzraudzības izmaksu īpatsvaru, kā arī šā sektora spēju nodrošināt nepieciešamo finansējumu. FKTK finansējums no tirgus dalībniekiem katru gadu tiek proporcionāli sadalīts, ņemot vērā katra sektora uzraudzības apjomu un ar to saistītās izmaksas. 2013. gadā, palielinoties finanšu instrumentu tirgus rādītājiem, šim sektoram palielinājusies arī spēja segt savas uzraudzības

izmaksas, un 2013. gadā tās sasniedza 9% no kopējās FKTK finansējuma struktūras. Samazinoties apdrošināšanas sektora uzraudzības izmaksām, samazinājies arī šā sektora finansējuma īpatsvars FKTK kopējā ieņēmumu budžetā. Finansējamais īpatsvars palielinājies monetārajām finanšu iestādēm, bet jāuzsver, ka no 2011. gada monetāro finanšu iestāžu loks ir paplašinājies ar maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm.

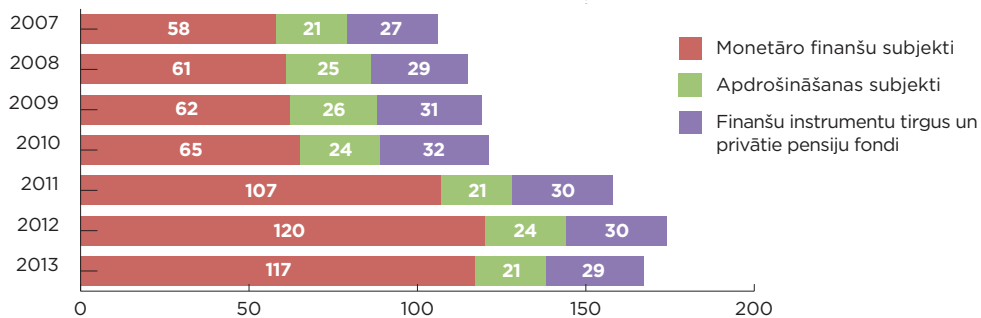
29. attēls.

FKTK finansējuma struktūra (2007–2013, īpatsvars %)

30. attēls.

FKTK finansētāju, kā arī uzraugāmo finanšu un kapitāla tirgus subjektu, neiekļaujot subjektus, kuri nefinansē FKTK (2007–2013), skaits

FKTKdarbībasnodrošinājumalielākāizmaksas2013. gadā veidoja izdevumi FKTK darbinieku atlīdzībām (74%), kas apmēra ziņā ir mainījušies atkarībā no amata vietu skaita FKTK un atalgojuma izmaiņām finanšu sektorā, pēc kurām FKTK vadās darbinieku amata algu noteikšanā un ievērojot valsts pārvaldes institūciju darbiniekiem noteiktos ierobežojumus darba samaksas un sociālo garantiju jomā. No 2011. gada 1. marta FKTK amatpersonu un darbinieku mēnešalgu nosaka saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu, ņemot vērā amata vērtību (atbildības līmeni un sarežģītību), konkrētās amatpersonas vai

darbinieka individuālās kvalifikācijas un kompetenču novērtējumu, kā arī finanšu sektorā strādājošo darba samaksu. FKTK priekšsēdētājam tā nevar pārsniegt Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicēto finanšu un apdrošināšanas jomā strādājošo gada pirms iepriekšējā gada, t.i., 2011. gada, mēneša vidējās darba samaksas apmēru, kam piemērots koeficients 4.95. Solidarizējoties ar valsts pārvaldi, FKTK ir veikusi darbinieku atlīdzības sistēmas pakāpenisku pārskatīšanu no 2008. gada. FKTK padomes locekļiem atalgojums nav mainīts no 2011. gada. FKTK darbinieku atlīdzības struktūru 2013. gadā skatīt 8. tabulā.

8. tabula.

FKTK darbinieku atlīdzības struktūra 2013. gadā

ATLĪDZĪBAS VEIDS	SUMMA, LATOS	ĪPATSVARS, %
Amatalga	2 193 315	66.76
Piemaksa	8 693	0.26
Prombūtņu apmaksa saistībā ar darbnespēju	21 803	0.66
Atvaļinājumi (īkgadējais, papildu, atvaļinājuma kompensācija)	264 940	8.06
Mācību atvaļinājumi	3 211	0.10
Apmaksāta brīvdiena ¹⁸ , saglabājot amatalgu	9 771	0.30
Materiālie pabalsti vai balvas (bērna piedzimšanas, tuvinieka nāves, nozīmīgu notikumu gadījumā)	8 603	0.26
Medicīniski optisko korekcijas līdzekļu kompensācija	3 734	0.11
Atvaļinājuma pabalsti ¹⁹	86 520	2.63
Konsultatīvās padomes sēdes apmaksa ²⁰	4 305	0.13
Uzņēmuma līgumi	565	0.02
Uzkrājumi prēmijām	30 000	0.91
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	631 172	19.21
Darbinieku veselības apdrošināšana	18 984	0.58
KOPĀ	3 285 616	100

¹⁸ Darba likuma un FKTK noteiktajos gadījumos.

¹⁹ Ja darbinieks FKTK nostrādājis vairāk par 5 gadiem – atvaļinājuma pabalsta apmērs ir 50% no viņa amatalgas, bet, ja tas strādājis mazāk par pieciem gadiem, bet ne mazāk par gadu, – 25%.

²⁰ 2013. gadā notikušas astoņas sēdes, t.sk. samaksa par 2012. gada decembra sēdi.

9. tabula.

Darba samaksas un pārējo maksājumu darbiniekiem sadalījums pa struktūrvienībām 2013. gadā

STRUKTŪRAS SEGMENTS	NODARBINĀTO SKAITS	NODARBINĀTO ĪPATSVARS, %	SUMMA ²¹ , LATOS	IZMAKSU ĪPATSVARS, %
FKTK padome	5	3.73	240 926	9.26
Personāla daļa	3	2.24	48 605	1.87
Finanšu un saimniecības daļa	6	4.48	101 744	3.91
Informācijas tehnoloģiju daļa	9	6.72	181 794	6.99
Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa	2	1.49	36 440	1.4
Ārējo sakaru daļa	3	2.24	45 423	1.75
Komunikācijas daļa	4	2.99	59 715	2.30
Dokumentu un arhīva pārvaldības daļa	7	5.22	82 643	3.18
Uzraudzības departaments	61	45.51	1 117 427	42.97
Juridiskais un licencēšanas departaments	17	12.69	311 294	11.97
Regulējošo prasību un statistikas un analīzes departaments	17	12.69	374 579	14.40
Kopā	134	100	2 600 590	100
Konsultatīvā padome (6) un uzņēmuma līgums (1)	4 ²²	-	4 870	

FKTK tās pastāvēšanas laikā ir investējusi būtiskus līdzekļus informācijas tehnoloģijās, lai optimizētu uzraudzības un FKTK organizatoriskās pārvaldības procesus, t.sk. elektronisko lietvedības dokumentu apriti, un efektīvāk apstrādātu uzraudzības vajadzībām finanšu un kapitāla tirgus subjektu finanšu informāciju. FKTK aktīvi lieto elektroniskus

un elektroniski parakstītus dokumentus, kā arī pārsvarā dokumenti tiek parakstīti ar elektroniski drošu parakstu. FKTK izmantojot elektroniski drošu parakstu sistēmu, tās izmaksas 2013. gadā bijušas 1 265 latu apmērā. Informācijas tehnoloģiju bilances vērtība 2013. gada beigās veidoja 67% no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem (sk. 10. tabulu).

10. tabula.

FKTK ilgtermiņa ieguldījumu dinamika, 2007–2013 (gada beigas)

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2008
Kopā ilgtermiņa ieguldījumi bilances vērtībā, latos	233 998	211 528	212 436	196 970	193 126	182 898	88 948
Kopā vienības	4 103	3 949	3 859	3 710	3 564	3 363	2 966
t.sk. programnodrošinājums un informācijas sistēmas bilances vērtībā, latos	87 700	95 091	90 529	75 925	65 044	53 443	47 853
vienību skaits	2 508	2 386	2 344	2 246	2 166	2 002	1 759
t.sk. informācijas tehnoloģiju iekārtas bilances vērtībā, latos	69 855	62 473	68 100	68 521	72 321	66 542	23 021
vienību skaits	430	384	360	382	367	374	307

²¹ Bez uzkrājumiem prēmijām.

²² Regulāri Konsultatīvās padomes sēdes apmeklēja četri Konsultatīvās padomes locekļi.

Ieguldījumi informācijas tehnoloģijās ietver regulāru datoru nomaiņu, lai nodrošinātu optimālu to veiktspēju uzraudzības informācijas sistēmu apstrādē un progresīvāku ierīču izmantošanu tās darbā, un informācijas sistēmu izveidi un uzlabošanu, kā arī licencētas programmatūras izmantošanu. Lai FKTK nodrošinātu statistikas, uzraudzības un

lietvedības dokumentu plūsmu, FKTK ir izstrādātas un pielāgotas vairākas informācijas sistēmas, lai minimizētu papīra dokumentu plūsmu un manuālos procesus, nodrošinot operativitāti, datu kvalitāti un tirgus dalībniekiem ērtu sadarbības vidi (sk. 11. tabulu).

11. tabula.

FKTK kapitālo ieguldījumu izmaiņu dinamika, 2008–2013

	2013. gada izmai- ņas ²³	2012. gada izmai- ņas ²³	2011. gada izmai- ņas ²³	2010. gada izmai- ņas ²³	2009. gada izmai- ņas ²³	2008. gada izmai- ņas ²³	2007. gada izmai- ņas ²³
Kopā kapitālie ieguldījumi, latos	31 291	47 559	3 199	56 291	38 236	99 222	32 156
Kopā vienības	161	90	133	146	196	388	307
t.sk. programmnodrošinājums un informācijas sistēmas, latos	25 907	34 684	32 435	33 105	35 074	32 394	30 798
vienību skaits	122	42	77	87	156	229	265
t.sk. esošo vienību uzlabojumi	4	3	22	7	11	7	9
t.sk. informācijas tehnoloģiju iekārtas, latos	7 578	9 776	-37 886	19 660	10 547	51 712	3 094
vienību skaits	46	19	-22	21	-7	67	7
t.sk. esošo vienību uzlabojumi	3	4	1	6	1	2	1

FKTK 2013. gada finanšu pārskati un tās valdījumā esošā NGF un AAF 2013. gada finanšu pārskati un neatkarīgu revidentu ziņojumi par tiem ir pieejami FKTK mājas lapā www.fktk.lv.

²³ Gada laikā iegādātie, atskaitot izslēgtos (sākotnējās vērtības apmērā).

IEKŠĒJAIS AUDITS UN KVALITĀTES VADĪBA

2013. gadā iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa, objektīvi pārbaudot FKTK funkcijas un procesus, sniedza FKTK vadībai viedokli par:

- izveidotās iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti un tās atbilstību izvirzīto mērķu sasniegšanai;
- struktūrvienību darbības atbilstību normatīvajiem aktiem, noteiktajām funkcijām un apstiprinātajiem darba plāniem;
- kopējās pārvaldības procesa pilnveidošanu, informējot par riskiem un kontroli atbilstošajās jomās.

Iekšējie auditi tiek plānoti un veikti, pamatojoties uz risku novērtējumu, galveno uzmanību veltot FKTK pamatdarbības procesiem. Par katra iekšējā audita rezultātiem tiek sagatavots ziņojums FKTK padomei.

Pārskata gadā tika pabeigtas divas un iesāktas divas pārskata gadā plānotās iekšējā audita pārbaudes.

Veiktās iekšējā audita pārbaudes aptvēra šādas auditējamās jomas: privāto pensiju fondu un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību darbības uzraudzība, ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas, finanšu instrumentu tirdzniecības un informācijas atklāšanas uzraudzība un kontrole, korupcijas un interešu konflikta riska pārvaldība, kā arī, pamatojoties uz klienta iesniegumu, tika veikta dienesta pārbaude par iesniegumā minētajiem faktiem.

Veikto iekšējā audita pārbažu rezultātā tika konstatēts, ka būtiskajos aspektos auditētajās jomās iekšējās kontroles sistēma ir izveidota un darbojas, bet tai ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi, kā arī novērtētās kontroles kopumā ir atbilstošas, pietiekamas un efektīvas, kas sniedz pietiekamu pārliecību, ka FKTK riski tiek vadīti un iestādes mērķi tiek sasniegti.

Iekšējās kontroles sistēmas darbības uzlabošanai un iespējamo risku un nelabvēlīgo seku mazināšanai auditori pārskata gadā, veicot iekšējā audita pārbaudes, bija snieguši 14 ieteikumus, kas vērsti

uz FKTK iekšējās kontroles sistēmas uzlabošanu un pilnveidošanu, no kuriem pieci jeb 36% novērtēti kā augstas prioritātes, astoņi jeb 57% – kā vidējas prioritātes, viens jeb 7% – kā zemas prioritātes. Sniegtie audita ieteikumi nodrošina auditos atklāto nepilnību novēršanu un esošās iekšējās kontroles sistēmas uzlabošanu un pilnveidošanu, lai sakārtotu un nodrošinātu efektīvu FKTK darbību. Līdz pārskata gada beigām vadība bija ieviesusi 85% no apstiprinātajiem pārskata gadā ieviešamajiem ieteikumiem un turpina darbu pie pārējo ieteikumu ieviešanas.

Lai uzlabotu un pilnveidotu FKTK iekšējās kontroles sistēmas darbību, FKTK pārskata periodā, ieviešot iekšējā audita ziņojumos sniegtos ieteikumus, sāka darbu pie risku vadības procesa pilnveides, veica vairākus pasākumus, lai stiprinātu privāto pensiju fondu un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību darbības uzraudzības,

ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas, finanšu instrumentu tirdzniecības un informācijas atklāšanas uzraudzības un kontroles procesu, turpināja darbu pie noguldījumu garantiju sistēmas darbības pilnveidošanas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomas uzraudzības procesu pilnveidošanas.

Pārskata gadā SIA „PricewaterhouseCoopers” veica FKTK iekšējā audita funkcijas atbilstības novērtējumu iekšējo auditoru institūta izdotajai „Iekšējā audita definīcijai”, „Ētikas kodeksam”, „Iekšējā audita profesionālās prakses starptautiskajiem standartiem”, kas stājušies spēkā 2013. gada 1. janvārī, iekšējā audita prakses vadlīnijām (*Practice Advisories*), kas ietver metodiskus norādījumus Standartu piemērošanā, aktuālajā redakcijā 2013. gada 1. decembrī, kā arī labo praksi iekšējā auditā. Atbildības novērtējuma rezultātā tika saņemti vairāki ieteikumi, kurus ieviešot FKTK paaugstinās iekšējā audita funkcijas efektivitāti.

Lai nodrošinātu FKTK sniegto pakalpojumu

SNIEGTIE AUDITA IETEIKUMI
NODROŠINA ATKLĀTO
NEPILNĪBU NOVĒRŠANU
– LĪDZ PĀRSKATA GADA
BEIGĀM BIJA IEVIESTI 85%
NO APSTIPRINĀTAJEM
IETEIKUMIEM.

atbilstību valsts un iedzīvotāju, kā arī klientu interesēm un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izmantojot pilnveidošanās iespējas un pieejamos resursus, FKTK ir izveidota standarta EN ISO 9001:2008 prasībām atbilstoša kvalitātes vadības sistēma (darbības sfēra „Finanšu un kapitāla tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšana un pārraudzība”), kas tiek pastāvīgi pilnveidota, ņemot vērā labākās prakses piemērus un finanšu sektora uzraudzības iestāžu pieredzi. Pamatojoties uz FKTK vadības lēmumu, kvalitātes vadības sistēma kopš 2012. gada 8. maija tiek uzturēta bez sertifikācijas. Iekšējo auditu rezultāti apliecina, ka FKTK konsekventi turpina darbu pie kvalitātes vadības sistēmas pastāvīgas uzlabošanas un efektivitātes paaugstināšanas.

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJA

www.fktk.lv